

T.C.
İSTANBUL İKTİSADİ VE TİCARİ İLİMLER AKADEMİSİ
TİCARET HUKUKU KURSUSU

TÜRK HUKUKUNDA KOLLEKTİF ORTAKLIKTA
ORTAKLARIN SORUMLULUĞU
(TTK 178 -179/I)

(Doktora Tezi)

Güzin OĞUZ

İstanbul - 1976

İ Ç İ N D E K İ L E R

KISALTMALAR

G İ R İ Ő

I- K O N U	1
II- PLAN VE METOD	2
III- GENEL OLARAK SORUMLULUK KAVRAMI	4

BİRİNCİ BÖLÜM

ORTAKLIĞIN SORUMLULUĞU

(Ő1) ORTAKLIĞIN SORUMLULUĞU

I- ORTAKLIK MALVARLIĞININ ORTAKLIK BORÇLARINDAN SORUMLULUĞU	5
A- SORUMLULUĞUN KAPSAMI.	5
B- SORUMLULUĞUN KAYNAĞI	8
II- SORUMLULUĞUN KOŞULLARI.	9
A- GENEL OLARAK.	9
B- SORUMLULUĞUN KOŞULLARI	10
1- YAPILAN İŞLEMLERİN VE İŞLENEN FİİLLERİN ORTAKLIĞIN YETKİLİ ORGANINCA YAPILMASI	10
2- YAPILAN İŞLEMLERİN ORTAKLIĞIN İŞLETME KONUSU İÇİNE GİRMESİ VEYA KONUYA BAĞLANABİLİR OLMASI	14
a) Kanundan dolayı ortaklık konusu kapsamına giren işlemler.	17
b) Ortaklığın konusu ile dolayısıyla ilişki içinde bulunan işlemler	18
c) S o n u ç	20
3- GENEL OLARAK SORUMLULUK KOŞULLARIN BULUNMASI	21
4- ORTAKLIĞIN TÜZEL KİŞİLİĞE SAHİP OLMASI	21

İKİNCİ BÖLÜM
ORTAKLARIN SORUMLULUĞU

(52) ORTAĞIN SORUMLULUĞUNUN HUKUKİ SEBEBİ	
I- GENEL OLARAK SORUNUN ORTAYA KONULUŞU	23
II- ORTAK İLE ORTAKLIK ALACAKLISI ARASINDAKİ ÖZEL BORÇ İLİŞKİSİ.	25
(53) ORTAĞIN SORUMLULUĞUNUN HUKUKİ NİTELİĞİ.	27
I- ORTAĞIN SORUMLULUĞUNUN TAZMİNAT NİTELİĞİNDE OLUŞU.	27
A- GENEL OLARAK SORUNUN ORTAYA KONULUŞU	27
B- FARKLI GÖRÜŞLER.	28
C- ORTAĞIN SORUMLULUĞUNUN TAZMİNAT NİTELİĞİ	29
II- ORTAĞIN SORUMLULUĞUNUN ASIL BORCA BAĞLİLİĞİ	31
A- ORTAKLIK BORCUNA BAĞLİLİK.	31
B- ORTAĞIN KEFALET BENZERİ SORUMLULUĞU	31
1- ORTAĞIN SORUMLULUĞU İLE KEFİLİN SORUMLULUĞUNUN GENEL OLARAK KARŞILAŞTIRILMASI.	32
a) Sorumluluk süjesi olarak ortak ve kefil	32
b) Yükümlüğün kapsamı açısından ortak ve kefil	33
c) Sorumluluğun ikinci derecede oluşu yö- nünden ortak ve kefil.	33
d) Ortağında, kefilinde borcunun asıl borca olan bağlılığı - Fer'i niteliği.	34
2- S o n u ç	36
III- ORTAĞIN SORUMLULUĞUNUN SINIRSIZ, MÜTESELSİL, İKİNCİ DERECEDE OLUŞU.	37
A- ORTAĞIN BÜTÜN MALVARLIĞIYLA SINIRSIZ SORUMLULUĞU	37
1- ORTAĞIN SINIRSIZ SORUMLULUĞUNUN GENEL OLARAK ANLAMI.	37

2- SINIRSIZ SORUMLULUĞUN İLKE OLARAK KABULÜNÜN NEDENLERİ.	38
a) Ortakların, ortaklığın idare ve temsili konusunda sahip oldukları etki	38
b) Ortaklık malvarlığının, ortaklık kariyle heran değişikliğe uğratılabilmesi olanağı.	39
c) S o n u ç	40
3- SORUMLULUĞUN DOĞUŞU.	41
a) Genel olarak.	41
b) Ortaklığa yeni giren ortak bakımından .	42
aa) Genel ilke.	42
bb) Genel ilkenin tartışılması.	42
aaa) Farklı görüşler.	42
bbb) S o n u ç	44
4- SORUMLULUĞUN SINIRLANDIRILMASI	44
a) Ortakların belirli alacaklılarla yaptıkları özel sözleşmelerden doğan sınırlandırma.	45
b) Kanundan doğan sınırlandırma	45
B- ORTAĞIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞU.	46
1- ORTAĞIN ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARA KARŞI MÜTESELSİL SORUMLULUĞU.	46
a) Kanunî düzenleme.	46
b) Kanunî teselsülü gerektiren nedenler.	48
2- ORTAKLARIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞUNUN DOĞURDUĞU SONUÇLAR.	48
a) Alacaklının dilediği ortağa başvurabilme olanağı ve her ortağın edimin tamından sorumlu olması.	48
b) Alacaklının tatmin edilmesi oranında diğer ortakların borçtan kurtulmaları.	50

3- ORTAKLIK BORCUNU ÖDEYEN ORTAĞIN DİĞERLERİNE RÜCU HAKKI.	51
a) Genel olarak.	51
b) Rücu hakkının koşulları	53
aa) Alacaklıyı tatmin etmiş olma.	53
bb) Hissesinden fazla ödemede bulunmuş olma.	54
cc) İfanın geçerli olması	54
c) Rücu hakkının kaybedilmesi.	55
aa) Ödemeden diğer borçluların haberdar edilmemiş olması.	55
bb) Müsterek defilerin ileri sürülmemiş olması.	56
cc) Rücu hakkının zaman aşımına uğraması.	56
4- BİR ORTAĞIN ORTAKLIK ALACAKLISI OLMASI HALİNDE DİĞER ORTAKLARIN SORUMLULUĞU . . .	56
a) Genel olarak.	56
b) Ortaklık dışı ilişkilerden ortakların sorumluluğu	57
c) Ortaklık ilişkisinden doğan taleplerden ortakların sorumluluğu.	58
C- ORTAKLARIN SORUMLULUĞUNUN İKİNCİ DERECE OLMASI.	59
1- GENEL OLARAK.	59
2- SONUÇLARI.	60
(Ortakların, alacaklılara karşı sahip olduğu def'i hakları yönünden)	
a) İlk önce ortaklığın takip edilmesi def'i.	60
b) Rehnin paraya çevrilmesi def'i	61

3- İKİNCİ DERECEDE SORUMLULUKTAN FERÂGAT . . .	62
a) Peşin dava def'inden ferâgat.	62
b) Kefalet yolu ile.	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SORUMLULUĞUN GERÇEKLEŞMESİ

(§4) ORTAKLARI DOĞRUDAN DOĞRUYA TAKİP OLANAĞININ DOĞMASI. . . .	66
I- ORTAKLIĞA KARŞI YAPILAN TAKİBİN SONUÇ VERMEMESİ. . .	66
II- ORTAKLIĞIN SONA ERMESİ.	71
A- ORTAKLIK HANGİ HALDE SONA ERMİŞ SAYILIR.	71
1- GENEL OLARAK SORUNUN ORTAYA KONULUŞU. . . .	71
2- TÜRK HUKUK UYGULAMASINDAKİ DURUM.	74
B- SONA ERMEDEN AMAÇ ORTAKLIK TÜZEL KİŞİLİĞİNİN SONA ERMESİ DEĞİL, DAĞILIM (İNFİSAH) VE DAĞITIM (FESİH) DİR.	78
C- SONA ERME SEBEPLERİ.	81
1- GENEL OLARAK.	81
2- ORTAKLIĞIN İFLASI.	85
III- ORTAKLARDAN BİRİNİN İFLASI.	92
A- BİR ORTAĞIN İFLASI HALİNDE ORTAKLIK ALACAKLILARI- NIN ORTAĞA BAŞVURMA HAKKI	92
B- ETKİLERİ.	93
IV- KONKORDATONUN ORTAKLARA ETKİSİ	95
A- ORTAKLIKÇA YAPILAN KONKORDATONUN ORTAKLARA ETKİSİ	95
B- ORTAKLARDAN BİRİ HAKKINDAKİ KONKORDATONUN DİĞER ORTAKLARA ETKİSİ.	98

(§5) SORUMLULUĞUN DAVA YOLUYLA GERÇEKLEŞTİRİLMESİ VE ORTAKLARIN DEF'İLERİ.	100
I- SORUMLULUĞUN DAVA YOLUYLA GERÇEKLEŞTİRİLMESİ	100
A- ORTAKLIK ALACAKLISININ DAVA HAKKI	100
B- ORTAKLIK HAKKINDA ALINAN İLAMIN ORTAKLARA ETKİSİ.	103
II- ORTAKLARIN DEF'İLERİ.	108
A- GENEL OLARAK DEF'İ KAVRAMI	108
B- ORTAKLARIN İLERİ SÜREBİLECEĞİ DEF'İLER.	110
1- ASIL BORÇ İLİŞKİSİNE İLİŞKİN DEF'İLER	110
2- KİŞİSEL DEF'İLER.	112
a) Ortak ile ortaklık alacaklısı arasın- daki kişisel ilişkiden doğan def'iler	112
b) Ortaklık ilişkisinden doğan def'iler	114

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ORTAKLARIN SORUMLULUĞUNUN SONA ERMESİ

(§6) AYRILAN ORTAĞIN SORUMLULUĞUNUN SONA ERMESİ.	115
I- DIŞ İLİŞKİDE SORUMLULUĞUN SONA ERMESİ.	115
II- İÇ İLİŞKİDE SORUMLULUĞUN SONA ERMESİ.	117
(§7) BÜTÜN ORTAKLARIN SORUMLULUĞUNUN SONA ERMESİ.	119
I- GENEL OLARAK	119
II- TAKAS	122
A- GENEL OLARAK TARİFİ, NİTELİĞİ VE KOŞULLARI.	122
B- TAKASIN ORTAKLIKÇA İLERİ SÜRÜLMESİ İLE SORUMLULUĞUN SONA ERMESİ.	123
C- ORTAKLARDAN BİRİ TARAFINDAN TAKASIN İLERİ SÜRÜLMESİ İLE SORUMLULUĞUN SONA ERMESİ	125

III- ORTAKLIĞIN VE ORTAKLARIN SORUMLULUĞUNUN	
ZAMANAŞIMINA UĞRAMASI.	127
A- KISACA TANIMI, NİTELİĞİ	127
B- ORTAKLIĞIN SORUMLULUĞUNUN ZAMANAŞIMINA UĞRAMASI..	128
1- ZAMANAŞIMININ SÜRESİ, SÜRENİN BAŞLANGICI,	
ZAMANAŞIMINDAN FERAGAT.	128
2- ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ VE TATİLİ.	130
C- ORTAKLIĞA KARŞI İŞLEMİŞ ZAMANAŞIMININ ORTAKLARA	
ETKİSİ.	133
D- ORTAKLARIN SORUMLULUĞUNUN TABİ OLDUĞU ZAMANAŞIMI	
SÜRESİ.	135
S O N U Ç	137
YARARLANILAN KAYNAKLAR.	I-X

K I S A L T M A L A R

- AD : Adalet Dergisi
Ad. Cer.: Adliye Ceridesi
a.g.e. : Adı geçen eser
a.g.m. : Adı geçen makale
a.g.t. : Adı geçen tebliğ
AHFD : Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi
ABD : Ankara Barosu Dergisi
AID : Amme İdaresi Dergisi
BATIDER : Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK : Borçlar Kanunu
Bkn : Bakınız
C. : Cilt
c. : cümle
Çev. : Türkiye çeviren.
dn. : Dipnotu
E. : Esas
HD : Yargıtay Hukuk Dairesi
HUMK : Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
Huk. Bil.Mec.: Hukukî Bilgiler Mecmuası
İBD : İstanbul Barosu Dergisi
İHFM : İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası
İİD : İcra-İflas Dairesi (Yargıtay)
İİK : İcra ve İflas Kanunu
İKİD : İlmî ve Karar İçtihatlar Dergisi
İstanbul Ticaret: İstanbul Ticaret Odası Gazetesi
K . : Karar
md. : Madde
MK : Medeni Kanun
OR : Obligationenrecht
RDK : Resmi Kararlar Dergisi
S. : Sayı
Sh. : Sayfa

Son. içt. : Son İçtihatlar

T : Tarih

TD : Ticaret Dergisi (Yargıtay)

TTK : Türk Ticaret Kanunu

Türk, içt. Kül.: Türk İçtihatlar Külliyesi

vd. : ve devamı

Yarg. İçt. Bir. Kar.: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı

YHGK : Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

YKD : Yargıtay Kararları Dergisi

§ : Paragraf

G İ R İ Ş

I- K O N U

Bu çalışmanın konusunu, Türk Hukukunda kollektif ortaklıkta ortakların sorumluluğu oluşturmaktadır. Çalışmamız Türk Ticaret Kanununun ortakların sorumluluğunu düzenleyen 178 inci ve 179/1 inci maddelerine ve bu hükümlerin gerekli kıldığı ölçüde Medenî ve Borçlar Kanunumuzun genel ilkelerine dayanmaktadır. Amacımız, Türk Ticaret Kanununun kollektif ortaklıklarda, ortakların sorumluluğunu düzenleyen hükümlerini Medenî Kanunumuzun ve Borçlar Kanunumuzun kabul ettikleri ilkeler ile birlikte inceleyerek kollektif ortaklıkta ortakların sorumluluğuna ilişkin bazı sorunlara çözüm yolu bulmak ve özellikle Türk Hukuk sisteminde kollektif ortaklıkta ortakların sorumluluğunu bütün özellikleri ile belirlemektir.

Bu konunun seçiminde iki neden rol oynamıştır.

Bunlardan birincisi, kollektif ortaklığın Türk toplumundaki yeridir. Kollektif ortaklıkta, kişisel faktörün baskın oluşu, belirli kişilerin yeteneklerinden yararlanma olanağının yüksek oluşu, insanların kendi işlerini izlemekte gösterdikleri titizlik ve davranış eksiksizliği, bürokrasinin azlığı, piyasada talepte doğan değişikliklere uyumun kollektif ortaklıkta kişisel unsurun hakim olması nedeniyle daha kolay oluşu, daha çabuk karar alma olanağına sahip olma, bu nedenle daha düşük idare ve genel işletme masrafları ile çalışma, kollektif ortaklığın ekonomik önemini arttırmaktadır. Ayrıca, idare konusunda kollektif ortaklık ortaklarına tanınan bağımsızlık (TTK. 160) ortaklığın piyasa koşullarına daha rahat uyabilme olanağını doğurur. Böylece hukuکی şekil olarak sermaye ve kişisel emeği birleştirmesi ve küçük aile tasarruflarını üretime yöneltmesi kollektif ortaklığın halen Türkiye'de sayı itibariyle çoğunluğu oluşturmaları sonucunu doğurur.

1.3.1975 tarihi itibariyle İstanbul'da Anonim Ortaklık 2616, Limited ortaklık 2363, Adî Komandit ortaklık 1472, Hisseli Komandit ortaklık 5 tane olduğu halde Kollektif ortaklığın adedi 7648 dir (1).

(1) Rakamlar, İstanbul Sanayi ve Ticaret Odası arşivlerinden tesbit edilmiştir.

Kollektif ortaklığın bugün anonim ortaklık yanında bile önemini korumasının nedenini yukarda belirtilen avantajları yanında, ortakların sorumluluğunun niteliğinde aramalıdır. Ortakların, ortaklık borçlarından sınırsız ve müteselsil sorumluluğu, herşeyden önce, alacaklıya sağlanan bir teminat kıymetindedir. Bu teminat aynî nitelikten yoksun olup tamamen kişisel bir karakter taşımakla beraber, bazen aynî teminattan, rehinden veya ipotekten, daha da geçerli bir rol oynar. Çünkü fiyat değişiklikleri sonucunda kıymetini kaybetmesi mümkün olan bir rehin yerine teselsülden faydalanılarak, birden çok malvarlıklarına başvurma olanağını elinde bulunduran bir alacaklının, kendisini daha emin bir hukukî durumda hissetmesi mümkündür. Ortakların, ortaklık borçlarından sınırsız ve müteselsilen sorumlu olmaları sonucunda, alacaklı ortaklara başvurma koşullarının gerçekleşmesi halinde (TTK. 179/1) bir borç için karşısında birden çok borçlu bulmakta ve onların her birinin aczinden doğan tehlikeden korunmak için oldukça sağlam bir hukukî durum kazanmaktadır. Ortakların ortaklık borçlarından sınırsız ve müteselsil sorumluluğu ortaklık alacaklıları için pratik bir teminat oluşturmaktadır. Bütün bu nedenler kollektif ortaklığın Türkiyede önemli bir yer almasına sebep olmaktadır.

Böyle olduğu halde, kollektif ortaklıkta ve özellikle kollektif ortaklıkta en önemli sorunu teşkil eden kollektif ortaklığın sorumluluğu konusunda özel hiç bir inceleme yoktur. Türk Hukukunda kollektif ortaklıkta, ortakların sorumluluğu konusunda, genel eserler ve bir kaç makale dışında bir çalışma yapılmamış olması bizim için konunun seçimine etkili olan ikinci bir nedendir.

Konu planlı ve etraflı bir çalışmayı gerektirir niteliktedir. Bu yönden varlığına inandığımız bir boşluğun doldurulması konusunda, küçük bir katkıda bulunmak çabası çalışmamıza en büyük etken olmuştur.

II- PLAN ve METOD

Çalışmamız, girişten sonra dört bölüme ayrılmıştır.

Birinci bölümde, ortaklık borçlarından asıl sorumlu olan ortaklık malvarlığının ortaklık borçlarından sorumluluğu, özellikle sorum-

luluğun koşulları incelenmiştir. Kanunumuz ortaklığın akdî ve akit dışı sorumluluğunu kabul etmekle beraber (TTK. 177, MK. 48) ortaklığın ve dolayısıyla ortakların hangi hallerde sorumlu tutulacağını belirtmemektedir. Ortaklığın, hangi koşulların gerçekleşmesi halinde sorumlu olacağı, hem ortaklık, hem ortaklar hem de ortaklarla işlemlerde bulunan üçüncü kişiler bakımından önemlidir. Kollektif ortağın sorumluluğunun varlığı, asıl borçlu olan ortaklığın sorumluluğunun varlığına bağlıdır. Ortaklığın sorumluluğu için gerekli koşullar gerçekleşmeden ortakların sorumluluğundan söz etmeğe olanak yoktur. Bu nedenle birinci bölümde ortakların sorumluluğunun koşullarının, ortaklığın ve dolayısıyla ortakların hangi hallerde sorumlu tutulacağını saptanmasına çalışılmıştır.

Ancak birinci bölüme girmeden önce girişte kısa ve öz bir biçimde sorumluluk kavramının incelenmesine gerek görülmüş, sorumluluk kavramına genel olarak kısaca değinilmiştir.

İkinci bölümde, ortakların sorumluluğunun hukukî sebebi, daha açık bir deyişle ortakların sorumluluğuna esas olan borç ilişkisi ve sorumluluğun niteliği incelenmeye, bu arada, ortağın sorumluluğunun ortaklığın borcu ile olan ilişkisine değinilmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde, ortakların sorumluluğunun gerçekleşmesi, sorumluluğun gerçekleşme koşulları (TTK. 179/1) incelenmiş, ortakları doğrudan doğruya izleme olanağının doğması, ortaklığa karşı yapılan takibin sonuç vermemesi, ortaklığın sona ermesi üçüncü bölümün temelini oluşturmuştur. Ayrıca bu bölümde, sorumluluğun dava yoluyla gerçekleştirilmesi ve ortakların def'ileri de incelenmeye çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde ise, ortakların sorumluluğunun sona ermesi başlığı altında, ilk önce ayrılan ortağın sorumluluğunun sona ermesini, daha sonra bütün ortakların sorumluluğunun sona ermesi ve özellikle ortaklık ve ortakların sorumluluğunun zamanaşımına uğraması üzerinde durulmuştur.

Çalışmalarımız sırasında, doktirinden olduğu kadar, yayınlanmış

mahkeme kararlarından da yararlanılmasına ve bunların ilgili konularda gösterilmesine önem verilmiştir. Kanununun açık olarak düzenlenmiş olduğu hususlarda tartışmalardan uzak kalınmaya çalışılmış ve ortaklığın sorumluluğu ile dolayısıyla ilgili olan bir çok meselenin dip notlarda incelenmesi uygun görülmüştür.

İnceleme konusu, kollektif ortaklık ortağının Türk Hukuk sistemindeki sorumluluğu olduğu için çalışmada mukayeseli hukuk araştırmasına yer vermemeye, konunun, Türk Hukukunda derinlemesine incelenmesine çalışılmıştır.

Konuyla ilgili hükümlerin yorumunda, kanunun bir birlik oluşturduğu fikrinden hareket edilmiş, bu nedenle kanun hükmünün, kanunun diğer hükümleri ve hatta hukuk nizamıyla olan bağılılığı gözönünde tutulmuştur. Yorum yaparken menfaatler arasında kanunen konulmuş olan denge gözden uzak tutulmamış, hükmün hedefi esas alınmıştır. Bu şekilde yapılan yorum neticesinde varılan sonuç tatmin edici ve yeterli olmazsa bu konuda bazı değişiklikleri önermek ile yetinilmiştir. Çünkü kanunun yorumundan çıkarılan sonuç yeterli olmazsa bunu düzeltmek ancak kanun koyucuya aittir. Aksi düşünüş hukukta var olması gereken güvenliği sarsar.

III- GENEL OLARAK SORUMLULUK KAVRAMI

Genellikle sorumluluk borç kelimesi ile veya borç kelimesi, sorumlulukla eş anlamda kullanılmaktadır.

Bu nedenle, giriş kısmında sorumluluk kavramı üzerinde genel olarak durmakta yarar görülmüştür (2).

---

(2) Sorumluluk kavramı üzerindeki açıklamalar geniş ölçüde Sayın Çağanın konuyu açık ve ayrıntılı olarak ele alan şu değerli etüdüne dayanmaktadır. ÇAĞA, T.: Mahdut Şahsi Mesuliyet Mefhumuna Dair, İBD. 1970, V. XLIV, S.7-8 Sh.513-525.

Borç, iki hukuk kişisi arasında bir hukuk ilişkisidir. Bu ilişki uyarınca, taraflardan biri karşı tarafa belirli bir şeyi vermek, yapmak veya yapmamak yükümü altına girer (3).

Olağan koşullarda borçlu bu yükümünü zamanında ve gereği gibi kendi iradesi ile yerine getirir. O takdirde, borçlunun sorumluluğu söz konusu olmaz.

Borçlu, borcunu kendi iradesi ile zamanında ve gereği gibi yerine getirmese, alacaklı devletin icra gücü aracılığı ile borçlunun malvarlığına başvurarak hakkını elde etme olanağına sahiptir.

Sorumluluk, bu şekilde borçlunun malvarlığının alacaklının başvurmaya açık bulunması halidir. Bu anlamı ile sorumlulukta borçlunun bir yükümlülüğü değil, alacaklının hakkını cebri icra yoluyla talep etmesi halinde, borçlunun bütün malvarlığı veya onun bir kısmı ile sorumlu bulunduğunu belirli kılmak amacı vardır (4). Borçlanan (yükümlülük altına giren) borçludur. Sorumlu bulunan ise onun malvarlığıdır (5). Borç ve sorumluluk birbiriyle ilişkisi olan fakat birbirinden farklı olan kavramlardır. Kaldiren sorumluluk borçlunun icra sırasında tasarrufu altında bulunan bütün mal varlığını kapsar (6).

---

(3) TEKİNAY, S.: Borçlar Hukuku, C.I., Ist. 1971 Sh. 5, 6

(4) FEYZİOĞLU, F.F.: Borçlar Hukuku, C.I. Ist. 1967 Sh. 16;
REİSOĞLU, S.: Borçlar Hukuku C.I. Ank. 1971, Sh. 5, 79;
TUNÇOMAG, K.: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C.I. Ist. 1972 Sh. 23;
AYITER, N.: Mamelek Kavramı Üzerine Bir İnceleme, Ank. 1968 Sh. 133

(5) SCHWARZ, A.: Borçlar Hukuku Dersleri, Ist. 1948 Sh. 77

(6) TUHR, V.: Borçlar Hukuku C.I., Ist. 1952 Sh. 16

BİRİNCİ BÖLÜM

ORTAKLIĞIN SORUMLULUĞU

(§1) ORTAKLIĞIN SORUMLULUĞU

I- ORTAKLIK MALVARLIĞININ ORTAKLIK BORÇLARINDAN SORUMLULUĞU

A - SORUMLULUĞUN KAPSAMI

Kollektif ortaklığın tüzel kişiliği var olduğundan ortaklıkla alacaklısı arasındaki borç ilişkisinin asıl sorumlusu ortaklıktır. Ortaklığın borç ve taahhütlerinden dolayı birinci derecede ortaklık mal varlığı sorumludur (TTK. 179/I) (1). Ortaklığın borç ve taahhütlerinden birinci derecede ortaklığın sorumlu olması, ticaret ortaklıklarının tüzel kişiliğe sahip olmalarının doğal bir sonucudur. Ortaklık, ortakların dışında mal varlığına, hakları edinme ve borçlanma yetkisine ehil olduğundan, hukukî işlem ve fiilleri sonucu doğan haklar ortaklara değil ortaklığa aittir. Bunun gibi taahhüt ve borçlarından da ortaklık mal varlığının doğrudan doğruya ve bizzat sorumlu olması doğaldır (2).

Ortaklık malvarlığı, ortakların kişisel tasarruflarının dışına çıkarılmış, ortakların malvarlığından ayrı özel bir sorumluluk konusudur (3). Ortaklık malvarlığının fonksiyonu, ortaklığın çalışmasından doğan yükümlülükleri karşılamaktır. Bu malvarlığı ortaklık alacaklıla-

---

(1) İİD. 2.4.1964, E. 3933, K. 4234, AD. yıl, 55, S.1, Sh. 635; İİD. 7.3.1967, E. 2204, K. 2215, ABD. 1967, S.4, Sh.708; İİD. 21.11.1968, E. 10233, K. 10709, RKD. 1969, S.4, Sh.43.

(2) ERMAN, E.S.: Kollektif Şirket Ortaklarının Sorumluluğu ve Ortaklığı Dava ve Takip İçin Bulunması Zaruri Şartlar; Yargıtay 100. yıl armağanı, Ankara, 1968, Sh.396.

(3) Ortakların şahsi alacaklıları alacaklarından ötürü ortaklığa, dolayısıyla ortaklığın mal varlığına pek güvenemezler. Çünkü haklarını ancak ortaklığın bilânçosu gereğince o ortağa düşen kâr payından ve tasfiye payından alabilirler (TTK. 145).

rına karşı özel bir güvence oluşturur (4). Ortaklar, ortaklık malvarlığı üzerindeki kullanım ve idareyi ortaklık amacını gerçekleştirecek biçimde, ortaklık sözleşmesi ve kanunun saptadığı ölçüler içinde yerine getirirler. Ortaklık, yükümlülüklerini taahhütlerine uygun olarak yerine getirmek zorunluluğu altındadır. Örneğin üstlendiği bir inşaat işini veya herhangi bir yapma, yapmama borcunu aynen yerine getirmek zorundadır. Ortaklık, borcunu zamanında ve gereği gibi yerine getirmezse alacaklı borcunu aynen talep etmek hakkına sahip bulunduğu gibi, ortaklığın mal varlığına başvurmak hakkına da ehildir. Alacaklılar kolektif ortaklığın tüzel kişi olarak sahip olduğu bütün malvarlığı değerlerine başvurabilirler.

Ortaklığın varlığı, ortakların yatırımları ve ortaklığın iktisadi faaliyeti sonucu oluşur ve devamlı değişiklik gösterir. Sorumlu olan malvarlığı başvurma anında var olan malvarlığıdır (5). Ortaklık borçlarından ortak, bir sorumluluk sujesi olarak ancak belirli koşulların gerçekleşmesi halinde, örneğin ortaklığa karşı yapılan takibin semeresiz kalması, ortaklığın herhangi bir sebeple sona ermesi (TTK. 179/I) veya ilgili ortağın iflası halinde (İİK. 205/III), ortaklıktan tam bir ödeme elde edilememesi tehlikesinin doğduğu zamanlarda takip edilebilecektir. Türk kanun koyucusu, ortaklık borçlarından ortakları sorumlu kılmakla, ortaklık malvarlığının karşılamağa yetmediği yükümlülüklerin karşılanması, ortaklığın kredi ortamının sağlanması amacını gütmüştür.

Kollektif ortaklık, ortaklarının ortaklık borçlarından dolayı müteselsilen ve bütün mallarıyla sorumlu olduklarına ilişkin kural (TTK. 178/I) ortaklık alacaklısına, dilerse ortağa dilerse ortaklığa

---

(4) KARAYALÇIN, Y.: Ticaret Hukuku, C.II, (Şirketler Hukuku), Ankara, 1973, Sh.269.

(5) Ortaklığın bütün malvarlığıyla sorumlu olması, ortaklığın malvarlığı üzerinde serbestçe tasarrufuna kural olarak engel değildir. Ancak İcra İflâs Kanununun 277 ve devamı maddeleri saklıdır.

başvurma olanağını sağlamaz(6). Ortaklık alacaklısı ortaklığın borç ve taahhütlerinden dolayı ilk önce ortaklığa başvurmak zorundadır. Bu nedenle kollektif ortaklığa ve malvarlığına güvenecek kişiler, ortaklıkla giriştikleri işlemlerde, öncelikle ortaklığın malvarlığını hesaba katmak zorundadırlar (7).

B - SORUMLULUĞUN KAYNAĞI

Ortaklığın, malvarlığıyla sorumluluğu, doğrudan doğruya ortaklık ile üçüncü kişiler arasındaki borç ilişkisinden doğmaktadır. Bu bakımdan ortaklığın sorumluluğu ile bir gerçek kişinin sorumluluğu arasında hiç bir fark yoktur.

Başka bir deyişle, ortaklığın sorumluluğunu doğuran borçlarının kaynakları, genel anlamda borç kaynaklarından farklı değildir (8).

Ortaklığı temsile yetkili organlarca ortaklık namına yapılan işlemlerden ve yetkili organın ortaklığa ait görevlerini ifa dolayısıyla işlediği haksız fiillerden ortaklık doğrudan doğruya sorumludur (TTK.177).

Ortaklıkça yapılan işlem ve işlenen fiillerden ortaklık ve dolayısıyla ortakların sorumlulukları ancak gerekli koşulların gerçekleşmesi şartına bağlıdır. Bu nedenle bu koşulların belirlenmesi gerekmektedir.

---

(6) AKYAZAN, S.: Kollektif Şirket Ortaklarının Şirket Alacaklılarına Karşı Sorumluluğu, BATIDER, 1971, C.VI, S.1, Sh.43.

(7) ÖZBİL, D.: Kollektif Şirket Ortaklarının Ortaklığın Borçlarından Ötürü Şahsi Sorumluluğu, BANKA, 1968, C.V, S.6, Sh.22.

(8) Genel anlamda borçların kaynakları özellikle, hukuki işlemlerden ve sözleşmeden doğan borçlar (BK. 1-40), Haksız fiillerden doğan borçlar (BK.41-60), Sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar (BK. 61-66) ortaklık için de sözkonusudur. Ortaklık yönünden sorumluluk bütün ademî ifa hallerinde, ortaklığın borcunun hiç yerine getirmemesi, zamanında yerine getirmemesi, gereği gibi yerine getirmemesi ve akdın müsbet ihlâli hallerinde ortaya çıkabilir.

II- SORUMLULUĞUN KOŞULLARI

A - GENEL OLARAK

Ortaklığın sorumluluğunun kaynağı Türk Ticaret Kanununun 177 nci maddesinde belirtildiği halde, sorumluluğun koşulları saptanmamıştır.

TTK. 177 nci maddesinde "Şirketi temsil selâhiyetini haiz olan kimseler tarafından açık veya zımmî olarak şirket namına yapılmış olan muamelelerden dolayı, şirket alacaklı ve borçlu olur.

Bu ortaklığın şirkete ait vazifelerini ifa dolayısıyla işlediği haksız fiillerden şirket de doğrudan doğruya mes'uldür." der.

Türk Ticaret Kanununun 177 nci maddesi, Medeni Kanunumuzun 48 nci maddesinin ikinci fıkrasına dayanır (9). Ancak TTK, 177, MK. 48 nci maddeleri sorumluluğun koşullarını düzenlememekte, sadece ortaklığın akdî ve akit dışı sorumluluklarını kabul etmektedir (10). Bu nedenle ortaklığın ve dolayısıyla ortakların hangi koşullarda sorumlu tutulacağını saptanması gerekmektedir.

Ortaklığın, hangi koşulların gerçekleşmesi halinde sorumlu olacağı, hem ortaklık, hem ortaklar hem de ortaklıkla işlemlerde bulunan üçüncü kişiler bakımından önemlidir. Ortaklığın sorumluluğu için gerekli olan koşullar gerçekleşmeden ortaklığın ve ortakların sorumluluğundan söz etmeye olanak yoktur. Bu nedenle ortaklığın sorumluluğunun koşullarının saptanması zaruridir.

---

(9) MK. 48/II "Uzuvlar hukukî tasarrufları veya diğer herhangi fiilleri ile hükmi şahsı ilzam ederler."

(10) ÖZTAN, B.: Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organın Fiillerinden Sorumluluk. Ankara, 1970, Sh.116-117. CİHANCIROĞLU, C.: Die Haftung Des Kollektivgesellschafters Nach Turkischen Recht Unter Berücksichtigung Des Deutschen Und Schweizerischen Rechts" Ankara, 1962, Sh.33.

Ancak ortaklık, yalnızca hususî hukuk bakımından haksız fiil ehliyetine sahiptir. Para cezalarının dışında başka türlü cezalandırılmaları mümkün değildir.

B - SORUMLULUÇUN KOŞULLARI

1 - YAPILAN İŞLEMLERİN VE İŞLENEN FİLLERİN
ORTAKLIĞIN YETKİLİ ORGANINCA YAPILMASI

Kollektif ortaklığın ve ortakların sorumluluğu, birinci plânda temsil yetkisi olan ortakların daha doğru bir deyişle temsille yetkili organların işlemleri sonucu doğar (11) (12).

(11) Kanun koyucu Medeni Kanununun Tüzel kişiler hakkında, genel hükümleriyle ilgili 47 ve 48 inci maddelerinde organ kavramını kullandığı halde TTK. 177 nci maddesinde bu kavram yerine temsilci kavramını kullanmıştır.

Halbuki Ticaret Kanunundaki bu temsilci kavramı, Borçlar Kanunundaki temsilci kavramından farklıdır ve organ sıfatının bütün niteliklerini sahiptir. (Bu konuda fazla bilgi için bkn. ÖZTAN, B.: Age., Sh.28 vd.). Çünkü Türk Ticaret Kanununun Kollektif ortaklığın temsilcisine verdiği görevler kollektif ortaklık için hayati önem taşır. Organın kollektif ortaklık adına faaliyette bulunması zorunludur, Türk Ticaret Kanununda yer alan, temsilci olarak isimlendirilen şahıs veya şahıs grupları olmaksızın kollektif ortaklığın üçüncü şahıslarla işlemlerde bulunması düşünülemez. Görevleri devamlı ve bağımsızdır. Bütün bu nedenler kollektif ortaklık temsilcisinin organ niteliğinde olduğunu kanıtlar.

Ayrıca Türk Ticaret Kanununun 177 nci maddesinde sözkonusu edilen temsilcinin haksız fiilinden ortaklık sorumlu olduğu halde (TTK.177/II) Borçlar Kanunundaki temsilcinin haksız fiilinden temsil olunan sorumlu olmaz. Bu yönden de TTK. 177 de belirtilen temsilci kavramı ile Borçlar Kanununda belirtilen temsilci kavramının aynı nitelikte olduğu söylenemez.

MK. 47, 48 de düzenlenen organ ile TTK. 177 deki temsilci, tüzel kişiler için aynı görevleri ifaya yetkilidirler. Fiilleri tüzel kişilerin aynı şekilde yükümlülük altına sokar. Bu nedenlerle Türk Ticaret Kanunundaki temsilci kavramını, organ kavramı olarak değerlendirmeyi; tezimizde de kollektif ortaklıklar yönünden temsilci terimi yerine organ terimini kullanmayı uygun gördük.

Kollektif ortaklığın ortak olmayan bir şahıs tarafından da temsili mümkündür (BK. 449, 453). Ancak dışarıdan seçilen üçüncü şahıs organ sıfatını kazanamaz, ticari mümessil veya ticari vekil durumundadır ve onlara ilişkin hükümler tatbik edilir, (TTK 160/II) (Aynı görüşte ARSLANLI, H.: Kollektif ve Komandit Şirketler, İstanbul, 1960, Sh.313, 314; MİMAROĞLU, S.K.: Ticaret Hukuku, Ticaret ortakları Hukuku, C.II, Ankara, 1972, Sh.184).

(12) Temsil yetkisinin ortaklar tarafından mukavele ile veya sonradan alınacak bir kararla sınırlandırılması mümkün değildir. Ancak Kanunumuz bir halde bu genel kurala bir sınırlandırma getirmiştir.

./...

Organın ortaklık adına yaptığı işlemlerin ve işlediği haksız fillerinin, ortaklığın hukuki sahasında hüküm ve sonuç yaratabilmesi;

./.. Ortaklığın kuruluşu sırasında mukavele ile veya daha sonra ortakların kararıyla ortaklığın çift imza ile temsili kararlaştırılmış ve bu husus tescil ve ilân edilmişse tek imza ortaklığı bağlamaz (TTK. 176/II). Örneğin bir kollektif ortaklık, iş yaptığı bir bankaya, ortaklığın temsil yetkisine haiz ortaklardan A ve B nin 100.000.-TL. sına kadar ortaklığı tek başına borç altına sokabilecekleri fakat bu miktarı geçen borçlanmalardan ortakların sorumlu olabilmesi için ikisinin birlikte imzasının gerekli olduğunu bildirmiş ve durumu tescil ettirmiş, banka da buna uygun olarak hareket edeceğini ortaklığa beyan etmiş ise A nin tek başına banka ile yaptığı 100.000.-TL. aşan bir borçlanma işleminden, ortaklık ve dolayısıyla ortaklar sorumlu olmaz.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve muhtelif daireleri de verdikleri muhtelif kararlarda bu durumu belirtmişlerdir. YHGK. 15.12.1965, E.974, K.461 -"İki kişiye birlikte imza yetkisi verilmişse tek imzayı taşıyan yüklenim kâğıdı davacı kollektif ortaklığı bağlamaz," (ABD. 1966, S.2, Sh.332"; İİD. 6.2.1968, E.1002, K.1125) "Sözleşmede temsil yetkisi bir diğer ortakla birlikte kullanılmak üzere kısıtlanmış bulunan ortağın, ortaklık adına tek başına yaptığı itiraz ve şikâyetler geçerli değildir." (RKD. 1968, S.5-6, Sh.60); İİD. 15.6.1971, E. 6873, K.6775 "iki imza ile bağlanabilen Kollektif Ortaklık adına tek başına bono imzalayan ortak, bu senetten yetkisi olmaksızın kambiyo senedi imzalayan kişi sıfatıyla sorumludur. Ortaklığın sorumluluğu söz konusu değildir" (RKD. 1971, II/2, Sh.250).

Kanunumuz organın temsil yetkisini çift imza ile sınırlamanın dışında bir sınırlandırmayı öngörmemiştir. Bu nedenle temsil yetkisine sahip bir kollektif ortaklık organının yetkisinin şube işleri ile sınırlandırılıp sınırlandırılmayacağı konusunda doktrinde farklı görüşler vardır. Bazı yazarlar, temsil yetkisinin şube veya merkez işleriyle sınırlandırılmasının mümkün olmadığını savunurlar (Bkn. DOMANIÇ, H.: Adi, Kollektif ve Komandit Şirketler, İstanbul, 1970, Sh. 127; İMREGÜN, O.: Kara Ticaret Hukuku Dersleri, İstanbul, 1974, Sh. 189). Diğer bazı yazarlar ise Kollektif ortaklıkta da temsil yetkisinin bir şubenin iş ve işlemlerine ayrılabilmesini belirtirler (Bkn. MİMAROĞLU, S.K.: Age., Sh. 188; ÇAMOĞLU (POROY/TEKİNALP) Age., Sh. 120, 121; KARAYALÇIN, Y.: Age., Sh.268).

Kanaatimizce tescil ve ilân edilmiş, birlikte temsilden başkaca sınırlandırmalar iyi niyetli üçüncü şahıslara karşı geçerli değildir. Bu nitelikte sınırlandırmalar tescil ve ilân edilmiş dahi olsa üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Gerçi ticaret sicilinin müsbet fonksiyonu gereğince üçüncü kişiler tescil ve ilân edilen bir hususu bilmediklerini ileri süremezler. Fakat bu kural, kanunen tescili caiz olup da tescil ve ilân edilmiş hususlarda yürür. Kanunumuzun 176 ncı

./..

- Bu ortak veya ortak grubuna organ sıfatı verilmiş olmasına (13),
- İşlemi yapan organın temsil yetkisine sahip olmasına (TTK. 176, 177/I),
- Ortaklık adına hareket etmiş bulunmasına,

bağlıdır (14).

Organın kendisine verilmiş olan temsil yetkisinin sınırlarını aştığı, iyi niyet sahibi üçüncü şahıslara karşı ileri sürülemez. İşletme konusu içinde kalmak şartıyla, yapılan işlemler temsil yetkisinin sınırlarını aşsa bile ortaklık sorumlu olur (TTK. 176) (15). İçe karşı bir

-
- ./... maddesi Kollektif Ortaklıkta temsil selâhiyetinin yalnızca çift imza ile sınırlandırılabilceğini öngörmüş, Anonim, Kooperatif ve Limited Şirketlerde (TTK. 321, 489, 542) temsil selâhiyetinin şube işleriyle sınırlandırılmasına ilişkin hükümlere benzer bir hükmü Kollektif Ortaklık hakkında kabul etmemiştir. Kanunen bu tür bir sınırlandırılmanın ön görülmediği bu halde, Kollektif Ortaklıkta temsilcinin temsil yetkisini şube işleriyle sınırlandırıldığına tescili bizce üçüncü şahısların iyi niyetini ortadan kaldırmaz. Ancak üçüncü şahsın yapılan sınırlandırmayı bildiği ispat olunabilir. Bu takdirde yapılan sınırlandırma ona karşı ileri sürülebilir. Üçüncü şahsın kötü niyetli sayılabilmesi için kanaatimce durumu bilmesinin gerekli olması yeterli değildir. Bildiğinin ispatı şarttır (MK. 3).
- (13) Mukavele hükümlerine göre, bir ortak veya bir ortak grubuna organ sıfatı verilirse, diğer ortakların organ sıfatı kalmaz ve işlemleri ortaklığı bağlamaz. Ancak ortaklığın, yetkisiz temsilci olarak kabulü ve yaptığı işlemlere sonradan izin verilmesine (BK. 38/I) engel bir hüküm yoktur.
- Mukavele hükümlerine göre temsil yetkisi bir veya birkaç ortağa verilmemişse, Türk Ticaret Kanununun 160 ncı maddesine göre bütün ortaklar ayrı ayrı ortaklığı idare ve temsil hak ve vazifesine başka bir deyişle organlık sıfatına sahiptir (İİD. 6.2.1968, E.1002 K.1125, RKD. 1968, III/2, Sh.60).
- (14) TD. 26.12.1969, E.5429, K.6064 "Kollektif ortaklıkta ortaklığı temsil yetkisine sahip olan kimseler açık veya zımmi olarak ortaklık namına yaptıkları işlemlerle ortaklığı alacaklı veya borçlu duruma sokarlar. (Karar Yargıtay Ticaret Dairesi karar arşivinden alınmıştır.)
- (15) KARAYALÇIN, Y.: Şge., Sh.182, 183; DOMANIÇ, H.: Şge., Sh.112; ARSLANLI, H.: Anonim Şirketler, İstanbul, 1961, C.II, Sh.126; MİMAROĞLU, S.K.: Şge., Sh.8; İİD. 3.3.1962, E.1620, K.2790; BATIDER, C.III, S.3, Sh.415.

yetki aşmasının üçüncü şahıslar bakımından önemi yoktur (16). Organ organ olma niteliği ile faaliyette bulunmuşsa, faaliyetten tüzel kişi sorumludur (17). Organ, organ niteliğiyle bir hakkı ihlâl etmişse, bu ister akdî bir ihlâl, ister bir hukuk normunu ihlâl, ister temerrüt ve zimmete para geçirme şeklinde olsun, faaliyette bulunan organın, bu işlemleri bir yetkiye dayanarak yapıp yapmadığı aranmaz, sadece organın, organ olarak faaliyette bulunmuş olup olmadığına bakılır.

Organ ortaklık adına giriştiği işlerde, ortaklığın ünvanını kullanmasa dahi, yapılan bu işlem ile, tüzel kişinin takip ettiği konu arasında, bir ilişki kurulabiliyorsa; başka bir deyişle işlemin tüzel kişi adına yapıldığı sonucu çıkarılabiliyorsa, yine de temsilin varlığı kabul olunur (18).

Ortaklığın organın işlediği haksız fiillerden sorumlu olması için, haksız fiilin organ sıfatı olan birisi tarafından bu sıfatla hareket ederken işlenmesi gereklidir (TTK. 177, MK. 48/II). Organın, ortaklık fonksiyonu ile ilgili olmayan bir faaliyetinden doğan zarardan ortaklığı ve dolayısıyla ortakları sorumlu tutmak imkânsızdır (19). Organın iç ve dış organ olması arasında fark yoktur (20). Ortaklığı dışa karşı

---

(16) HGK. 26.11.1966, E.464, K.274, BATIDER, C.IV, S.2, Sh.373.

(17) TANDOĞAN, H.: Türk Mes'uliyet Hukuku, Ankara, 1961, Sh.126.

(18) DOMANIÇ, H.: Age., Sh. 113; ÖZTAN, B.: Age., Sh.34.

(19) TUOR, P.: "Organ Hukuka aykırı fiili, görevi yerine getirirken değil de bu görevin yerine getirilmesi vesilesi ile sırf kişisel çıkarları için işlemiş olursa, tüzel kişi sorumlu tutulmaz" der. Çeviren EDEGE, C.: İsviçre Medeni Kanunu Şerhi, Genel Giriş, Ankara, 1947, paragraf 15/1, Sh.44; Ayrıca CERRAHOĞLU, F.: Kollektif Şirket Ortaklarının Sorumlulukları adlı makalesinde "vazifenin ifası ile işlenen haksız fiil arasında makul bir illiyet bağının bulunması gerektiğini, onun için şirket toplantısına katılmak üzere otomobili ile giden ortağın, yolda birisine çarparak işlediği haksız fiilden şirket ve dolayısıyla diğer ortakların sorumlu tutulamayacağını belirtir. Bkn. İstanbul Ticaret, 24.II.1967, Sh.15.

(20) Aynı görüşte ÖZSUNAY, E.: Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler, İstanbul, 1974, Sh. 61; DOĞANAY, Ü.: Hükmi Şahıslar, İstanbul, 1969, Sh. 27; CİHANGİROĞLU, C.: Age., Sh.33.

temsile yetkili bulunmayan bir organın da, haksız fiiliyle sebebiyet verdiği zarardan ortaklık dolayısıyla ortaklar sorumludur (21). Ancak organlık fonksiyonu olmayan ortakların haksız fiilleri dolayısıyla ortaklık sorumlu olmaz. Çünkü organ durumunda olmayan bu ortakların ortaklıkla ilgili bir görev ifa etmeleri söz konusu değildir (22).

2- YAPILAN İŞLEMLERİN ORTAKLIĞIN İŞLETME KONUSU İÇİNE GİRMESİ VEYA KONUYA BAĞLANABİLİR OLMASI

Kollektif ortaklığın, dolayısıyla ortakların sorumluluğunun gerçekleşebilmesi için gerekli ikinci koşul ortaklığın yetkili organlarınca aktedilen işlemlerin ortaklığın işletme konusu içine girmesi veya konuya bağlanabilen hususlara ilişkin olmasıdır (23).

Ortaklığın hak ve fiil ehliyeti ve buna ilişkin olarak sorumluluğu işletme konusu ile sınırlıdır (TTK. 137) (24). Ortaklığın ve

---

(21) Ortaklık, organın sadece aktif fiillerinden (icrai davranışından) değil, pasif davranışı (ihmalî davranış veya hareketsizliğinden) doğan zarardan da sorumludur. Bkn. TANDOĞAN, H.: *Age.*, Sh.21.

(22) KARAYALÇIN, Y.: *Age.*, Sh.238.

(23) Ancak bu koşul ortaklığın haksız fiil sorumluluğu için söz konusu olmaz.

(24) Ancak bazı yazarlar, yeni Türk Ticaret Kanunu sistemi içinde dahi, mevcut olan bazı hükümler karşısında, şahıs ortaklıklarının haklardan yararlanma, dolayısıyla borçlanma ehliyetinin işletme konusuyla sınırlı olmadığını ileri sürmenin mümkün olabileceğini savunurlar (Bkn. İMREGÜN, O.: Türk Ticaret Kanununa göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyet ve Temsili, İkinci Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Sh.282 vd. Ayrıca; AKİPEK, J.: Türk Medeni Hukuku, C.1, Ankara, 1966, Sh.270, 271).

Oğuz İMREGÜN görüşünü Türk Ticaret Kanununun kollektif ortaklıkları düzenleyen maddeleri arasında yer alan, ortakların ortaklığa ait vazifelerini ifa dolayısıyla işlediklerini haksız fiillerden, ortaklığın sorumlu tutulabileceğini belirten TTK. 170 nci maddesiyle, idari işlerin kapsamını tayin eden TTK. 165 maddesine dayandırır. Yazar haksız fiillerden ortaklığın işletme konusuna girmemekle beraber sorumlu tutulabilmesinin mümkün olduğunu, başka bir deyişle, ticaret ortaklıklarının medeni haklardan yararlanma ve

dolayısıyla ortakların işletme konusu dışında yapılan işlemlerden sorumluluğu söz konusu olamaz. Ancak ortaklık işletme konusu dışında yapılan işlemlerden doğan haksız edinmeleri dolayısıyla sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre sorumludur (BK. 61 vd.).

Ortaklık işletme konusunu gerçekleştirmek için doğup, bu konunun hududları içinde hak ve kullanma ehliyetine sahip olduğundan, her tüzel kişinin nev'ine ve niteliğine uygun olarak tanınan bu ehliyetlerin sınırları dışında yapılan işlemlerin tüzel kişiye ait olmayacağı ve bu işlem ve fiillerden ortaklığın, dolayısıyla ortakların sorumlu olmaması doğaldır (TTK. 137).

./.. borçlanma ehliyetinin, organ sıfatını haiz ortakların ortaklık işlerini ifa ederken yaptıkları haksız fiili içine alacak derecede genişlediğini, ayrıca TTK. 165 nci maddesi "... teberrüde bulunmak ve ortaklık mevzuuna girmiyorsa, gayrimenkulleri satmak, satın almak ve teminat olarak göstermek gibi muameleleri" ortaklık konusuna girmemekle beraber, geçerli bir şekilde yapabilmesinden Kollektif ortaklığın medeni haklardan yararlanma ve kullanma ehliyetinin ve buna bağlı olarak sorumluluğunun sınırsız olduğu, başka bir deyişle konu ile sınırlı olmadığı görüşüne varmıştır. AKİPEK'de haklardan yararlanma ve borçlanma ehliyetinin sınırsız olduğunu, Ticaret Kanununun hak ehliyetinin değil fiil ehliyetinin sınırlandırıdığını ileri sürer.

Ancak Türk Ticaret Kanununun 137 ve 165 nci maddelerinin açık ifadesi karşısında bizim yorumumuza göre, TTK. 165 nci maddesi ortaklık konusuyla yakın ilişkisi olan, bazı işlemlerin yapılabileceğini belirtmek için düzenlenmiş olup, Türk Ticaret Kanununun ticaret ortaklıklarının medeni haklardan yararlanma ehliyetinin sınırlarını çizen 137 nci maddesine istisna getirmemiştir. Ayrıca TTK. 165, iç ilişkiye ilişkin bir hükümdür. Bu nedenle dış ilişkiye tatbiki söz konusu olamaz. TTK. 177/2 nci maddesi de ortakların haksız fiil sorumluluğunda yanılmaya meydan vermemek için düzenlenmiştir.

Ayrıca Türk Yargıtayının yerleşmiş kanısı da görüşümüzü doğrular. Yargıtay, bütün ticaret ortaklıklarının istisnasız, işletme konularının çevresi içinde kalmak şartıyla haklar edinebilip borçlanabileceğini kabul eder (HGK. 1.7.1964, E.836, K.500, AKYAZAN, S.: Türk Ticaret Kanunu ve ilgili mevzuat, Ankara, 1975, Sh.153, BATIDER, C.III, S.2, Sh.302; HGK. 29.11.1969, E.1396, K.847 Son içt. 1970, Sh.199-200; HGK. 16.12.1964, E.1325, K.742, BATIDER, C.III, S.2, Sh.302, ./..

İşletme konusunun çevresi içinde kalmak koşulu, işletme konusunun yapılabilmesini doğrudan doğruya veya dolaylı olarak sağlayan işlemler anlamına gelmektedir. Bu koşulu yorumlarken, halin doğal gereklerini gözönünde tutarak katı ve dar anlamda bir yorumdan sakınmak gerekir (25). Aksi davranış menfaatler dengesine ve halin objektif gereklerine aykırı düşer.

İşlemlerin objektif ölçülere göre, ortaklığın iş sahası ve mukavelesinde belirtilen konusu ile bir ilişkisi bulunması yeterlidir (26). İşletme konusunun kapsamı dışında kalan konulara ilişkin işlemler, üçüncü şahıs iyiniyet sahibi olsa dahi, ortaklığı bağlamaz (27). Bu nedenle ortaklığın ve ortakların sorumluluğundan söz edilemez (28). Hukuken mu-

-
- ./.. Ayrıca doktrinde hakim olan görüşte bu yöndedir. Bkn. ARSLANLI, H.: Koll. ve Kom. Şirketler, Sh. 245; ANSAY, T.: Anonim Şirketlerde Ehliyet Meselesi, Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, C.I, Sh.83; DOMANIÇ, H.: Açe., Sh.54-55; DOĞANAY, İ.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.I, Ankara, 1974, Sh.435; EREM, T.: Ticaret Şirketleri, İstanbul, 1974, Sh.174; TEKİL, F.: Şirketler Hukuku (Adi, Koll. ve Kom. Şirketler) İstanbul, 1974, Sh.78; ÖZTAN, B.: Açe., Sh.21; ÖZSUNAY, E.: Açe., Sh.40.
- (25) AKYAZAN, S.: Türk Ticaret Kanununun 137 nci Maddesinin Anlam ve Kapsamı Üzerine Bir İnceleme, BATIDER, C.VII, Sh.833.
- (26) İşletme konusunun sınırlarının saptanmasında ölçü objektiftir. Piyasadaki objektif kanı önemli olup ortakların subjektif takdirinin sınır üzerine etkisi olmaz. Tatbikatta ortaklık mukavelesinde yazılı konu nasıl anlaşılıyorsa, örneğin; bir işlem tacirlerin genel kanısına göre işletme konusu içinde sayılabiliyorsa kollektif ortaklık bağlanır ve sorumlu olur. Bkn. ARSLANLI, H.: Açe., Sh.326.
- (27) Aynı görüşte; ARSLANLI, H.: Ticaret Şirketlerinde Kanunî Mümessili Tanınan Temsil Selâhiyetinin Hududu. İHEM. C.VII, S.3, Sh.485; DOMANIÇ, H.: Açe., Sh.56.
YİİD. - T. 3.3.1962, E.620, K.2790 numaralı kararda, aynı görüşü doğrular (BATIDER, C.II, S.3, Sh.4585).
- (28) ARSLANLI, H. "Yapılan muamele, ortaklığın mevzuu çevresinde, fakat ortaklarca belirtilen takdir dışında ise tüzel kişi sorumludur, meğer ki üçüncü şahsın tahdide vakıf olduğu ispat edilsin". Ticaret Şirketlerinde Kanunî Mümessile Tanınan Temsil Selâhiyetinin Hududu. İHEM. VIII. S.3, Sh.485.

kavelede yazılı konu dışındaki işlemler yoktur (29). Konu dışında yapılan işlemlerin sonradan ortaklık tarafından onanmak yoluyla geçerli hale getirilmesi veya iradi olarak ifa edilmeleriyle sıhhat kazanması söz-konusu olamaz (30)..

Kollektif ortaklığın, yetkili organlarının yaptıkları işlemlerin, ortaklığın işletme konusuna girip girmediği saptanırken konu kelimesinin geniş yorumlanması, güveni sağlamak yönünden gerektir (31). Yapılan işlemleri bu açıdan incelersek;

a) Kanundan dolayı ortaklık konusu kapsamına giren işlemler.

Bir kere, bazı işlemler ortaklık konusuna kanundan dolayı dahil bulunmaktadır. Bir kollektif ortaklık, ticaret unvanı almağa, bunu kullanmağa, işletme konusunu sınırları içinde akid yapmağa, devir ve temlike ehildir. Dava ve taraf olma yeteneğine sahiptir (32). Bu işlemlerden dolayı hak sahibi olabilir ve borç altına girebilir.

Ortaklık depo, dükkan kiralayabilir (33), işçi istihdam edebilir, alım satım mukavelesi ve bunlara benzer diğer işlemleri yapabilir (34).

-
- (29) ARSLANLI, H.: İngiliz Şirketlerinde Ultra-Vires Nazariyesi. Ad.Cer. 1942, Sh.497; Koll. ve Kom. Şirketler, Sh.329; ANSAY, T.: Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mes'uliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı, BATIDER, C.IV, Sh.410; Anonim Şirketler Hukuku, Sh.86 vd. DOĞANAY, İ.: Ağa., Sh.437; EREM, T.: Ağa., Sh.174; AKYAZAN, S.: Ağa. Sh.835.
- (30) SCHWARZ, A.: "Başlangıçta gayrimuteber olan, bilâhare zamanla sıhhat kazanamaz" Borçlar Hukuku Dersleri, C.I., İstanbul, 1948, Sh.367.
- (31) İsviçre Hukukunda işlemlerin ortakların normal çalışma sınırları içinde bulunması şart koşulmamış bütünü ile konu dışında bulunmaması, ortaklara fayda sağlaması olanağı yeterli görülmüştür. Bkn. ARSLANLI, H.: Koll. ve Kom. Şirketler, Sh.327.
- (32) ÖZSUNAY, E.: Ağa., Sh.51.
- (33) TD. 20.4.1956, K.2492, E.2306, DOMANIÇ/ÇAMOĞLU, Türk Ticaret Kanunu ve ilgili mevzuat, İstanbul, 1965, Sh.186.
- (34) ANSAY, T.: Anonim Şirkette Ehliyet Meselesi, Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, C.I. Sh.91.

Çünkü bu işlemler, ortaklığın konusu içindedir (35). Ayrıca ortaklık mukavelesinde belirtilmesine gerek olmamalıdır.

Ancak bazı işlemler vardır ki, doğrudan doğruya işletme konusunun içine girmez. Fakat işletme konusu ile, başka bir deyişle işletme konusunun gerçekleşmesiyle yakın bir ilişki içindedir. Örneğin, ortaklığın bir depo, bir ticarethane edinmesi işletme konusunu daha kolay koşullarla gerçekleştirebilmesi için gerekli olabilir. Acaba bu durumda kollektif ortaklık bu gibi işlemleri yapmağa ehilmidir? Yaptığı bu tür işlemlerden sorumluluk altına girer mi? Kanunun açık ifadesi karşısında (TTK. 137, Tapu Kanunu 2) bizim yorumumuza göre, ortaklık mukavelesinde işletme konusu gerçekleştirmek amacıyla gerekli gayrimenkulleri edinme hakkı tanınmadıkça, kollektif ortaklığın bu tür işlemlerde bulunma ehliyeti ve dolayısıyla sorumluluğu söz konusu değildir (36). Ancak bu tür işlemlerden doğan sebepsiz edinmeleri için yukarıda belirttiğimiz gibi sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre sorumludur (BK. 61 vd.).

b) Ortaklığın konusu ile dolayısıyla ilişki içinde bulunan işlemler.

Ortaklığın, konusuyla doğrudan doğruya ilgili işlemlerin ortaklığın konusu sınırları içinde kabulü konusunda bir duraksama söz konusu değildir. Konu ile dolayısıyla ilişkisi olan işlemlerin ne dereceye kadar konu kapsamı içine alınabileceği, konusunda ise bir sınır çizmek güçlük gösterir. Başka bir deyişle hukukumuzda ortaklığın sorumluluğunun kapsamının açık sınırları yanında, zımmî sınırlarının saptanması kolay değildir.

---

(35) TD. 14.7.1972, E.337, K.3560 "... bir lokalin kiralanması, bir yardımcı kişinin işe alınması, tüzel kişi adına bir kıymetli evrakin imzalanması tüzel kişiyi borç altına sokar." RKD. Y.8, S.II/3, Sh.137 vd.

(36) Aksi görüşte İMREGÜN, O.: Yazar "Şirket faaliyette bulunabilmek için bir ambar bir fabrika bir depo bir ticarethane iktisap etmek ihtiyacını duyarsa, bu kanaatimce işletme mevzuu ile doğrudan doğruya irtibat halinde olan bir haldir. Bu itibarla 137. madde gereğince esasen bu işleri yapmağa selâhiyettardır." der. Bkn. Türk Ticaret Kanununa göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyet ve Temsili II. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası, Sh.300.

Bu konu da kıstas, işlemlerin ortaklık mukavelesinde belirtilen konu ile bağıllık derecesi olmalıdır. Mukavelede belirtilen konu ile uygun bir ilişkisi olan, özellikle ortaklık konusunun gerçekleşmesine yardımcı olacak işlemlerin ortaklığın sorumluluğunun kapsamı içinde kabulü gerektir (37).

(37) Nitekim Yargıtay Ticaret Dairesi bir kararında mukavelede trikotaj ve tuhafiyeciliğin ortaklık konusu olarak gösteren bir kollektif ortaklığın, iplik alım satımı için yaptığı bir kefalet akdini, geçerli saymıştır. (TD. 10.12.1960, E.3282, K.3381. DOMANIÇ/ÇAMOĞLU, İctihatlı Motu, Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, İst. 1965, Sh.202. TD. Diğer bir kararında; TD. 9.12.1960, E.2674, K.3343, son içt. Y.XVIII, C.XV, Sh. 157), bu fikri doğrular.

Böylece işletme konusu ile dolayısıyla bağlantısı olan işlemler içinde sayabileceğimiz kefaletin objektif bir ölçü dahilinde ortaklık konusuna bağıllı olması koşuluyla geçerli olacağı kabul edilmiştir.

Ayrıca Yargıtay Ticaret Dairesi 10.6.1963 tarihli kararında, Anonim Şirketlerin işletme konusuna yaramak kaydıyla bağışlamada bulunabileceğini zımnen kabul eder. Yetkili organlarca yapılan bağışlamanın geçerli olabilmesi için bazı kıstaslar ön görür. "Bağış ortakların ortaklık faaliyet ve menfaatlerini sağlamağa matuf olmalı, siyasi ahlâkla bağdaşmalıdır, bağışın miktarı yüksek olmamalıdır." der. Ortaklığı yöneten organların, işletme konusu sınırları dışına çıkarak ortaklığın faaliyet ve menfaatlerini sağlamağa yöneltilmiş bulunmayan ve aksine mutlak surette ortaklık aleyhine ve zararına olan herhangi bir tasarrufda özellikle yüksek bağışlarda bulunmağa hak ve yetkilerini kabul etmez (TD. T.10.6.1963, E.62/2424, K. 63/2591 yayınlanmamış) (Bkn. ANSAY, T.: Anonim Şirketler ve Tatbikatı; BATİDER, C.IV, S.3, Sh.513).

Kanaatimizce, aynı kıstaslar kollektif ortaklığın yetkili organlarınca yapılan bağışlar konusunda da göz önüne alınmalı, bu kıstaslar içinde yapılan bağışlamalar da ortaklığı ve dolayısıyla ortakları sorumlu kılmalıdır.

YHGK. 1.7.1964 tarihli kararında da "Organların mevzuu hudutları dışında ortaklığın faaliyet ve menfaatlerini sağlamağa matuf bulunmayan mutlak suretle ortaklık aleyhine ve zararına olan herhangi bir tasarrufta ve özellikle yüksek bağışlarda bulunmağa hak ve yetenekleri bulunmadığını belirterek bu görüşü benimsemiş; bu mesele karar tashihi için yapılan talep üzerine tekrar YHGK. na geldiğinde de bu esaslar tekrarlanmıştır. YHGK. 16.12.1964, E.1325, K.742, BATİDER, C.III, Sh.832.

Doktrinde de kollektif ortaklıklar açısından aynı görüş ARSLANLI tarafından benimsenmiştir (ARSLANLI, E.: Koll. ve Kom. Şirketler, Sh. 326). İMREGÜN'de ortakların reklâm ve işletme konularıyla ilgili çalışmaları geliştirmek maksadıyla yapılan hibeleri işletme konusu ile ilgili kabul etmektedir (İMREGÜN, O.: a.g.t., Sh.293, ayrıca Bkn.: 302, 304, 305 deki minakâşalar kısmına).

Objektif ölçülere göre ortaklığın esas unsurunu gerçekleştirmek amacı için düşünülen ve gerçekleştirilen kefalet, bağışlama, munzam teminat karşılığı ipotek tesisi gibi işlemlerin bu amaç sınırları içinde kalmak şartıyla geçerli kabul edilmesi gerektir (38). İşletme konusunun birlikte getirdiği her iş ve işlem, işletme konusu ile bu iş ve işlem arasında hukuki ve fiili bir bağlantının kurulması halinde temsil yetkisinin sınırları içine giren işler olarak kabul olunur (39). Bu işlemlerden ortaklık ve dolayısıyla ortaklar sorumlu kılınabilir.

c) Sonuç

Özet olarak diyebiliriz ki ticaret sicil memurluğunca tescil edilen ortaklık mukavelesine göre, ortaklık konusu sınırları içine giren veya konunun gerçekleştirilmesi amacına yönelen işlemlerden ve organın ortaklık ile ilgili faaliyetinden doğan zararlardan ortaklık ve dolayısıyla ortaklar sorumludur.

Ortaklığın bir konuyu gerçekleştirmek için doğduğu ve bu konu sınırları içinde hak ve kullanma ehliyetine sahip olduğu, kıstasından hareket edilirse her tüzel kişinin nev'ine ve niteliğine uygun olarak tanınan bu ehliyetin sınırları dışında yapılan işlemlerden ortaklığın ve dolayısıyla ortakların sorumlu olmayacağı doğaldır.

Kanaatimce konu sınırları içinde kalmak şartıyla yapılan bu işlemler için ortakların oybirliği de şart değildir. Ortaklıkça yapılan bu işlemler alışılmış (mutad) işlemler dışında kaldığı bu nedenle ortakların oybirliği gerektiği ileri sürülemez. Zira olağan ve olağanüstü işler ayırımı TTK. 165 de ortaklar arası ilişkiler bakımından öngörülmüştür. Ortaklığın üçüncü şahıslarla ilişkilerinde böyle bir ayırım sözkonusu değildir.

-
- (38) Borçlar Kanununun kefalete ilişkin maddelerinde (BK. 483 vd.) kimlerin ne şekilde kefil olabilecekleri sarıh olarak tayin edilmemiştir. Kanunun bu menfi durumundan muayyen şekil ve şartlara sahip olduğu takdirde her şahsın birbirine (gerçek kişi veya tüzel kişi olarak) kefalet edebileceği sonucunu çıkarmak gerekir. Bkn. SENGİR, T.: Ticaret ortaklıklarında kefalet, BATIDER, C.I.Sh.415.
- (39) ARSLANLI, H.: Anonim Şirketler, İstanbul, 1961, C.3, Sh.127; ANSAY, T.: Anonim Şirketler, Ankara, Sh.89,98,99.

3- GENEL OLARAK SORUMLULUK KOŞULLARININ BULUNMASI

Ortaklığın yetkili organlarınca yapılan işlemlerin ortaklığın hukukî sahasında hüküm ve sonuç yaratması, başka bir deyişle ortaklığı, dolayısıyla ortakları sorumlu kılabilmesi için genel olarak sorumluluk koşullarının bulunması gerekir.(40). Gerek akdi, gerekse akid dışı sorumluluğun koşulları gerçekleşmeden ortaklığın ve dolayısıyla ortakların sorumluluğundan söz etmeye olanak yoktur (41).

4- ORTAKLIĞIN TÜZEL KİŞİLİĞE SAHİP OLMASI

Doğal olarak, ortaklığın sorumluluğundan söz edebilmek için, ortaklığın bir varlık olarak, var olması gerekir. Ortaklık tüzel kişiliğe sahip olmadan, ortaklığın sorumluluğu değil ancak ortakların müteselsil sorumluluğundan söz edilebilir. Bu sorumluluk birinci derecede, tıpkı adi ortaklık ortaklarının sorumluluğu gibidir (TTK. 158).

Kuruluş halinde bulunan bir kollektif ortaklık tüzel kişiliğe, dolayısıyla aktif ve pasif hak sahibi olma olanağına sahip değildir. Haklardan yararlanma ve borçlanma ehliyeti tüzel kişiliğin kazanılması ile başlar ve bu tarihten sonra üçüncü şahıslara karşı ortaklığın sorumluluğundan söz edilebilir.

---

(40) Akdi sorumluluğun koşulları hakkında geniş bilgi için Bkn. TANDOĞAN, H.: *Age.*, Sh. 414, 430. Akid dışı sorumluluğun koşulları hakkında fazla bilgi için Bkn. TANDOĞAN, H.: *Age.*, Sh. 11 vd.

(41) Kollektif ortaklığın ve dolayısıyla ortakların akdi sorumluluğundan sözedebilmek için ortaklığın akdin tüzel kişiye yüklediği sorumlulukları yerine getirmesi; o yüzden 3 nci şahısların bir zarar görmesi ve akde aykırı fiil ve zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekmektedir. Ortaklığın ve dolayısıyla ortakların haksız fiil sorumluluğu için Borçlar Kanununun 41 nci maddesinde yer alan unsurlara göre fiil, hukukuna aykırılık fiile zarar arasında illiyet rabitası ve kusur koşullarının gerçekleşmiş olması gerekir. Kusur, fiili işleyen organın şahsına göre saptanır. (HGK. 6.2.1952, E.235, K. 115, Türk İçt. Kül. No.6, Sh. 1602.)

Kollektif ortaklık, ticaret siciline tescili sonucunda tüzel kişilik kazanmış normal faaliyet devresine girmiş kollektif ortaklık borçlarından ortaklığın ve ortak sıfatıyla ortakların sorumluluğu bu tarihten itibaren başlamış olur (TTK. 174).

Ortaklık tüzel kişilik kazanmadan yapılan işlemlerden kurucular, alacaklıya karşı her hangi bir borçlu gibi miteselsilen sorumludurlar (TTK. 156, 158) (42). Bu tarihten evvel yapılan işlemlerden ortaklık, ancak tüzel kişilik kazandıktan sonra izin (icazet) verilirse sorumlu olur.

İlân, ortaklığın kurulması için bir şart olmayıp, aksine kurulmuş olmasının kanunî bir sonucudur (43).

Şu halde ortaklığın ve ortak sıfatıyla ortakların sorumluluğunun doğabilmesi için bütün koşulları tamam olarak yapılan ortaklık mukavelesinin (TTK. 154, 155, BK. 11) ticaret siciline tescili lâzımdır (44).

---

(42) Konumuz kollektif ortaklığın ortağı sıfatını kazanmış olan ortakların üçüncü şahıslara karşı sorumluluğunun incelenmesini kapsadığından, ortaklık tüzel kişilik kazanmadan, henüz kollektif ortaklık ortağı durumunda olmayan kurucuların sorumluluğu başka bir inceleme konusu olacağından çalışmalarımızın dışında bırakılmış, incelenmemiştir.

(43) DOMANIÇ, H.: age., Sh. 92

(44) Yazılı şekilde yapılmayan ve imzaları noterce onaylanmamış kollektif ortaklık sözleşmesi geçersizdir. Şekle ilişkin bu iki şart birbirine bağlıdır ve geçerlilik şartıdır. Aynı görüşte BAŞTUĞ, İ.: Şirketler Hukukunun temel ilkeleri Sh. 32, EREM, T.: age., Sh. 72, MİMAROĞLU, S.K.: age., Sh. 160, ARSLANLI, H.: age., Sh. 90, 100. Aksi görüş, imzaların noterlikçe onayı şartını bir "vusuk şartı" sayan görüştür. POROY (TEKİNALP/ÇAMOĞLU): age., Sh. 92, KARAYALÇIN, Y.: age., Sh. 245

İKİNCİ BÖLÜM

ORTAKLARIN SORUMLULUĞU

(§2) ORTAĞIN SORUMLULUĞUNUN HUKUKİ SEBEBİ

I- GENEL OLARAK SORUNUN ORTAYA KONULUŞU

Sorumluluğun amacı yükümlülüklerin teminat altına alınması olduğundan, her sorumluluğunun kaynağını bir borç ilişkisi teşkil eder (1).

Kollektif ortaklıkta da kanun, ortaklığı borç ilişkisinin süjesi olarak tanımlamaktadır (TTK. 179/I). Böylece ortaklığın ortaklık malvarlığı ile sorumluluğu, doğrudan doğruya ortaklığı alacaklılarına bağlayan borç ilişkisinden doğmaktadır.

Ancak kanunumuz ortakları da, ortaklık borçlarından sorumlu kılmakla beraber (TTK. 178/I) bu sorumluluğun kaynağını teşkil eden borç ilişkisi konusunda bir açıklık taşımamaktadır. Bu durum bir sorunu beraberinde getirmektedir. Sorun; ortakların bu sorumluluğunun kaynağını teşkil eden borç ilişkisinin ne olduğudur. Acaba ortakların sorumluluğunun kaynağını ortaklık ile alacaklısı arasında doğan borç ilişkisi mi teşkil eder? Yoksa ortak ile ortaklık alacaklısı arasında, ortaklığın borç altına girmesi ile birlikte özel bir borç ilişkisi mi doğar?.

Sorun önemini özellikle, sorumluluğun kapsamı ve ortaklık alacaklısının bu borç ilişkileri üzerinde serbestçe tasarruf edebilip edememesi konusunda gösterir.

Ortaklık ile alacaklı, alacaklı ile ortaklardan her biri arasında özel ve bir dereceye kadar bağımsız borç ilişkilerinin varlığı kabul edil-

---

(1) Bu konuda fazla bilgi için Bkn. SUNGURBEY, I.: Borç İkrarı ve Borç Vaadi, İstanbul, 1957, Sh. 7 vd.

meyecek olursa, ortaklığın ve ortakların yükümlülüğünün kapsamı açısından ortak ile ortaklık arasında bir fark olmayacaktır. Başka bir deyişle ortaklık ne şekilde sorumlu oluyorsa, ortak da o şekilde sorumlu olacaktır. Örneğin ortaklık bir malı teslim yükümlülüğü altında ise ortakdan da malın teslimi talep edilebilecektir. Aksine ortaklık ile alacaklı, alacaklı ile ortaklardan her biri arasında ortaklığın borç altına girmesi ile doğan, talep edilebilmesi ortaklara başvurma koşullarının gerçekleşmesi şartına bağlı olan özel ve bir dereceye kadar bağımsız borç ilişkisinin varlığı kabul edilecek, olursa ortaklık ve ortakların yükümlülüklerinin niteliği birbirinden farklı olabilecektir. Örneğin ortaklık bir malın teslimi yükümlülüğü altında iken, ortağın sorumluluğunu bir tazminat yükümlülüğü şeklinde kabul etmek mümkün olabilecektir.

Ayrıca alacaklı ile ortaklardan her biri arasında özel ve bir dereceye kadar bağımsız borç ilişkisinin varlığı kabul edilecek olursa alacaklı bu borç ilişkilerinin her biri üzerinde (örneğin devir ve ibra yoluyla) serbestçe tasarruf edebilecektir. Aksine ortaklık ile ortaklık alacaklısı arasındaki borç ilişkisinin ortağın sorumluluğunun kaynağını teşkil ettiği kabul edilecek olursa ortağın ancak asıl borç ilişkisi üzerinde tasarrufu söz konusu olacaktır.

Sorun; daha açık bir deyişle ortakların sorumluluğunun kaynağını teşkil eden borç ilişkisinin, ortaklık ile ortaklık alacaklısı arasında doğan borç ilişkisinin mi teşkil ettiği yoksa ortak ile ortaklık alacaklısı arasında ortaklığın borç altına girmesi ile birlikte özel bir borç ilişkisinin mi doğduğu, yukarıda belirtilen hukuki önemi dolayısıyla aşağıda incelenecektir.

II- ORTAK İLE ORTAKLIK ALACAKLISI ARASINDAKİ ÖZEL BORÇ İLİŞKİSİ

Ticaret Kanunumuz, ortaklığın ve ortakların sorumluluğunu düzenlerken, ortaklığın ortaklık malvarlığı (TTK. 179/I), ortakların kişisel malvarlığı ile sorumluluğu (TTK. 178/I) arasında yaptığı kesin ayırmadan yukarıda da değinildiği gibi ortakların sorumluluğunun, doğrudan doğruya ortaklık ile ortaklık alacaklısı arasında mevcut borç ilişkisine mi dayandığı, yoksa ortakla, ortaklık alacaklısı arasında özel bir borç ilişkisinin mi doğduğu konusunda kesin bir sonuca ulaşılmamakla beraber, kanunun ortaklığın ve ortakların sorumluluğu konusunda yaptığı ayırımın kesinliği, kanunun iki sorumluluğa temel teşkil eden borç ilişkilerinde de bir ayırım yapma eğiliminde olduğunu düşündürmektedir.

Türk hukukunda, Ticaret Kanunumuzda sarıh olarak belirtildiği gibi, borç ilişkisinin asıl süjesi, sorumluluğun asıl taşıyıcısı ortaklıktır (TTK. 179). Çünkü bütün bu borçlar ortaklığın kendi uğraşı konusundan doğmakta ve ortaklığın tüm organizasyonu ve tüm araçlarının faaliyeti sonucunda oluşmaktadır. Ortaklık, ortaklık unvanı altında hak edinip borç altına girebilir. Bu borçların borçlusu da ortaklığın kendisidir. Ortaklık kendine has bir kişiliğe ve kendini meydana getiren ortaklardan tamamen bağımsız bir varlığa sahip olduğundan (TTK. 174) ortaklık ile ortakları bir tüm olarak görmeye imkân yoktur. Bu nedenle ilk basamakta ortaklık ile ortaklık alacaklısı arasında doğan borç ilişkisi diğer borç ilişkisinden bağımsızdır (2). Ayrıca ortak sorumlu olmakla beraber, asıl borçlu olan ortaklığın yanında onunla birlikte borç yüklenmediğinden ve ortaklığın

---

(2) Ayrıca, İsviçrede kollektif ortaklığın tüzel kişiliği olmadığı halde, genel olarak ortaklığın borcunun ortakların borcuyla aynı olmadığı kabul edilmektedir. Bkn. SIEGWART, A.: Kommentar zum Obligationenrecht die Personengesellschaften, Zürich 1938, Art. 568, 569; WIELAND, K.: Handelsrecht, Das Kaufmännische Unternehme und die Handelsgesellschaften, München und Leipzig 1921; Sh. 604, 631, 637; MANGOLD, T.: Die Verjährung, der Haftung des Kollektivgesellschafters, Sh. 19, 24 (özel olarak tercüme ettirilmiştir).

yerine geçmediğinden, aynı borç ilişkisinin ortak hakkında da devam ettiği ileri sürülemez.

Böylece, ortaklığın borç altına girmesi ile birlikte ortaklık ile ortaklık alacaklısı arasında kanundan doğan özel borç ilişkisi ortağın sorumlunun kaynağını teşkil eder. Ortaklıkla ortaklık alacaklısı arasındaki borç ilişkisi bir haksız fiilden, bir akidden veya kanundan doğabileceği, bu suretle ortaklığın borcunun hukuki sebebini akit, haksız fiil veya kanundan doğan bir borç ilişkisi oluşturabileceği halde ortakların sorumluluğunun kaynağını ancak ortaklığın borç altına girmesi ile birlikte ortak ile ortaklık alacaklısı arasında kanundan doğan özel borç ilişkisi oluşturur.

Bu özel borç ilişkisi, ortaklığın borç altına girmesi ile birlikte o anda mevcut bütün ortaklar için, yeni ortaklar bakımından da onların ortaklığa girmesiyle birlikte doğar (TTK. 178/II, III). Esas etkisini ise ortakdan doğrudan doğruya borç talep edilebildiği anda gösterir (TTK. 179/I). Yanunda belirtilen koşullar gerçekleşene kadar (TTK. 179/I), ortaklık alacaklısı ortaktan bir talepte bulunamayacağı gibi, onu kendi borcu ile de takas edemez (TTK. 184/I). Ayrıca bu devre zarfında ortakda alacaklıya borcu ifa zorunda değildir (3). Alacaklı karşısında ortak ve ortaklık olmak üzere iki borçlu vardır (4). Bu borç ilişkisinin süjeleri farklı olduğu gibi niteliği de farklıdır. Ortaklık, yükümlülüklerini taahhütlerine uygun olarak yerine getirmek zorunluluğu altında olduğu halde, ortak ortaklık borcundan doğan zararı tazmin ile yükümlüdür (5).

---

(3) Alacaklı TTK. 179/I de belirtilen koşullar gerçekleşmeden önce ifayı isteyemezse de, alacaklıların belirli koşulların gerçekleşmesi şartına bağlı olan talep haklarının tehlikeye düşmemesi için Kanunumuz (TTK. 179/II) alacaklıya ortakların mallarına ihtiyati haciz koydurma hakkını tanımıştır (TTK. 179/II, BK. 150/V; İİK 257/I, II). Kollektif ortaklığın ortağının sabit bir ikametgahı yoksa, borçlarını ödemekten kaçınmak için mal kaçırsa, kendi kaçar ya da kaçma hazırlıklarında bulunursa, ortaklık alacaklısına doğrudan doğruya ortağa başvurma olanağı doğmazdan önce (TTK. 179/I), ortağın özel malvarlığına ihtiyati haciz koydurmak hakkı tanınmıştır (TTK. 179/II).

(4) Bkn; ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh. 350

(5) Sorumluluğun niteliği açısından fazla bilgi için Bkn. 83, I Sh.27 vd.

Ayrıca ortaklar ile alacaklı arasında bir tek borç ilişkisi değil, alacaklı ile ortaklardan herbiri arasında ayrı ayrı olmak üzere birden çok borç ilişkisi doğar. Ancak ortak ile ortaklık alacaklısı arasında doğan bu borç ilişkilerinin her biri diğerinden tam anlamıyla bağımsız değildir. Bu borç ilişkileri arasında alacaklının tatmin edilmesini amaçlayan bir gaye ortaklığı var olduğundan, aralarında belli ölçüde bir bağlılık vardır (6).

(63) ORTAĞIN SORUMLULUĞUNUN HUKUKİ NİTELİĞİ

I- ORTAĞIN SORUMLULUĞUNUN TAZMİNAT NİTELİĞİNDE OLUŞU

A- GENEL OLARAK SORUNUN ORTAYA KONULUŞU

Yukarıda belirttiğimiz gibi, asıl borç ilişkisi ortaklıkla ortaklık alacaklısı arasında doğar. Ortak ile ortaklık alacaklısı arasında doğan borç ilişkisi ise ortaklığın borç altına girmesi ile birlikte kanundan doğan özel bir borç ilişkisidir. Sorun bu özel borç ilişkisini niteliğinin ne olduğudur. Acaba ortaklar, ortaklık alacaklılarına karşı, şahsi bir ifa yükümlülüğü altında mıdır? Yoksa sorumlulukları bir tazminat yükümlülüğü niteliğinde midir?

Ortaklık ile ortaklık alacaklısı arasındaki akidden doğan malı teslim yükümlülüğü (BK. 182), her ikisi arasındaki istisna akidinden doğan şeyin yapım yükümlülüğü (BK. 355) veya yüklenilen hizmetin görülmesi (BK. 313) ortaktan talep edilebilecek midir? Örneğin bir kolektif ortaklık bir inşaat işi almıştır. Ancak bazı nedenlerle borcunu ifa etmeden sona ermiştir, acaba borcun ifası müteahhit olan ortakdan talep edilebilirmi, edilemez mi? Bir kolektif ortaklık bir arsa satmıştır. Sonradan bu arsanın ortaklığa değil ortaklara ait olduğu ortaya çıkmıştır. Bu halde ortak sorumlu olur mu? Daha doğru bir deyişle ortağa başvurma koşullarının gerçekleşmesi halinde (TTK. 179/I) arsanın teslimi ortakdan talep edilebilir mi? Sorun teorik olduğu kadar pratikte de öneme haizdir. Ortaklığın ortaklık borçlarını taahhütlerine uygun olarak yerine getirmek zorunda olduğu belirli olmakla beraber, ortaklığın ortaklık borçlarından sorumluluğunun niteliği tartışmalıdır.

---

(6) Bu konuda fazla bilgi için Bkn. 63, II, Sh. 31 vd.

B- FARKLI GÖRÜŞLER

Bazı yazarlar, ortakların tıpkı ortaklık gibi, onunla eşdeğer sorumlu olduklarını ileri sürerler (7). ARSLANLI, kolektif ortaklığın ekonomik ve hukuki yapısından hareketle, ortakların da ortaklığın yanında ortaklık gibi sorumlu oldukları görüşünü savunur (8). Yazar "Kollektif şirketin borç altına girmesi hakikat halinde şeriklerin borç iltizam etmesidir, kolektif şirketin borcunu ifad etmesi, hakikat halde şeriklerin borcu ifa etmeleridir. Şeriklerin şahsına itimad ederek muameleye girişen üçüncü şahısların bu itimadı hukukende himaye görmelidir. Para borçları müstesna diğer taahhütlerin şirketçe ifa edilmemesi halinde ortakların sırf ademi ifadan doğan tazminat talebinin tahsili zımında malen takip edilebileceği prensibi kolektif şirketin bünyesi ile kabili telif değildir". der. Ayrıca yazar "bazı hallerde şirket borçlarına, Alman Hukukunda olduğu gibi doğrudan doğruya şerikler muhatap olabilmelidir, meselâ, kolektif şirket bir işletmeye karşı rekabettten içtinabı taahhüt etmişse, sırf şirketin rekabet yapmaması bir kıymet ifade etmez" der. Yazara göre kolektif ortaklığın borcu ortaklarında borcudur. TTK. 179/I. maddedeki haller mevcutsa, alacaklı borcun ifasını ortaklardan doğrudan doğruya isteyebilir, yeter ki borç niteliği icabı ortaktan istenebilsin (9).

Diğer bazı yazarlar ise ortakların, ortaklıkça, borcun yerine getirilmemesi halinde doğan zararı tazminle yükümlü olduklarını belirtirler (10). AKINTÜRK adı geçen eserinde (11) ilk görüşe katılmanın mümkün olmadığını, çünkü böyle bir düşünce kabul edildiği takdirde kolektif ortaklığın Türk Hukukunda -Alman ve İsviçre Hukukunun- tersine bir tüzel kişiliği olduğu gerçeğinin inkâr edilmiş olacağını belirtir ve ortakların, ortaklığın borçlarını ifa etmemesi halinde doğan zararı tazmin ile yükümlü olduklarını belirtir.

---

(7) ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh. 347 vd; İMREGÜN, O.: *Şirketler Hukuku*, İstanbul, 1974, Sh. 194; ÇAMOĞLU (POROY/TEKİNALP): *Ortaklıklar Hukuku*, Sh. 124 de "Kollektif ortakların, ortaklık borçlarından, bazı hallerde aynen sorumlu tutulacaklarını kabul eder"ler.

(8) Bkn. ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh. 347.

(9) ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh. 348.

(10) AKINTÜRK, T.: *Die Kollektivgesellschaft im Neuen Türkischen Handelsrecht*, 1958, Würzburg. 1958. Sh. 99 vd (özel olarak tercüme edilmiştir); ERMAN, S.S.: *Agm.*, Sh. 397; WIELAND, K.: *Age.*, Sh. 637; SIEGWART, A.; Art.568/569.

(11) AKINTÜRK, T.: *Die Kollektivgesellschaft im Neuen Türkischen Handelsrecht*, sh. 99-100.

Bu görüş farklılıkları, bir önceki paragrafta belirttiğimiz sorun ile yakın bir ilişki içindedir. Kollektif ortaklık ortağının şahsında ortaklıkla özdeş ve doğrudan doğruya bir borçlu niteliği gören görüş ortaklık borçlarından ortakları ortaklık gibi sorumlu kılacaktır. Kollektif ortaklığa bağımsızlık tanıyan, ortaklığın tüzel kişiliğini ön plânda tutan görüş ise ancak ortaklığın eksik ifa ya da ademi ifasından doğan zarar bakımından ortağı kişisel malverliği ile sorumlu tutabilecektir. Ancak aşağıda belirtilen nedenlerle ikinci görüşün benimsenmesi bize daha uygun gelmektedir.

C- ORTAĞIN SORUMLULUĞUNUN TAZMİNAT NİTELİĞİ

Ortaklığın ortaklarından tamamiyle ayrı bir kişiliği (TTK. 174) ve belirli özel bir malvarlığı vardır. Kanunun kendisine tanıdığı sınırlar içinde her tür işlem yapabilir ve sorumluluk yüklenebilir. Bu işlem ve fiillerden birinci derecede ortaklık tüzel kişiliği sorumludur. Ortakların sorumluluğu ikinci derecede ve amacı ortaklığın yükümlülüklerini teminat altına almaktır. Bu nedenle, ortağın sorumluluğunun niteliğini, sorumluluğun nev'i ve amacını göz önünde tutarak yorumlamak gerekir. Ortakların sorumluluğu ortaklık hakkında yapılan takip semeresiz kaldığı veya ortaklık sona erdiği (TTK. 179/I), başka bir deyişle alacaklının alacağını ortaklık malvarlığından tamamen alamaması tehlikesi doğduğu takdirde söz konusu olur ve iki amaca hizmet eder. Bir yandan ortaklık alacaklılarına ortaklıktan olan alacakları için yeterli bir teminat sağlar, öbür yandan ortaklığa işlerinin görülmesini sağlayan kredi desteğini temin eder. Böylece ortağın sorumluluğunun niteliği bu amaçları aşacak şekilde yorumlanamaz.

Ayrıca yukarıda belirttiğimiz gibi ortaklık ile alacaklı, alacaklı ile ortaklardan her bir arasında ortaklığın borç altına girmesi ile doğan ve talep edilebilmesi, ortaklara başvurma koşullarının gerçekleşmesi şartına bağlı olan özel ve bir dereceye kadar bağımsız borç ilişkisinin varlığı kabul edilince, ortaklık ile ortakların yükümlülüklerinin kapsamının farklılığı doğaldır. Böylece sorumluluğun niteliği tazmin yükümlülüğü, başka bir deyişle malî sorumluluk şeklinde kabul edilebilecektir.

Ayrıca Ticaret Kanununun 178. nci maddesinde, ortakların ortaklık borç ve taahhütlerinden dolayı bütün malları ile sorumlu olduklarının belirtilmiş olması, sorumluluğun tazmin yükümlülüğü şeklinde anlaşılması lâzım geldiği görüşünü doğrular niteliktedir. Ticaret Kanununun 182 nci maddesinin ikinci fıkrası ortakların mallarına başvurmadan sözeder. 179 ncu maddesinin ikinci fıkrası gereğince de ortaklığa karşı yapılan icra takibinin semeresiz kalması halinde, ortakların şahsî mallarına ihtiyatî haciz konmasını mümkün kılan hükümde sorumluluğun tazminat niteliğinde olması lehine yorumlanabilir ve görüşümüzü destekler. Ayrıca Ticaret Kanunumuzda ortakla ortaklığın sorumluluklarının niteliğinin aynı olduğunu gösteren bir dayanak da bulunmamaktadır. Ticaret Kanununun 178/1 maddesi yalnızca ortaklığın borçlarından ortakların bütün malvarlıklarıyla müteselsil sorumluluklarından söz etmektedir. Bütün bu nedenler ortakların sorumluluğunun tazminat niteliğinde olduğu görüşünü doğrular.

Böyle olunca ortaklar, bir edim yükü altında olmaksızın yalnızca ortaklığın ortaklık borcunu ifa etmemesinden ötürü doğan zarardan sorumludurlar. Ortakların sorumluluğu, ortaklıkça borcun yerine getirilmemesi halinde doğan tazminat yükümlülüğü niteliğindedir. Alacaklının, borcun eda edilmemesinden doğan zararını karşılama amacına yönelmektedir. Borcun yerine getirilmemesinden ötürü uğranılan zarar, menfaat kaybı, para ile tayin edilen bir tazminat (zarar ödentisi) ile giderilebilir. Ortakdan bu zarar talep edilebilir. Borcun aynen ifasını talep söz konusu olmaz. Örneğin, ortaklık misli bir malın teslimini taahhüt etmişse ortaklara başvurma koşullarının gerçekleşmesi halinde (TTK. 179/I), ortakdan malın teslimi talep edilemez. Ortaklıkça taahhüt edilen inşaatın tamamlanması, ortak müteahhid dahi olsa ondan istenemez. Ortaklığın herhangi bir yapma veya yapmama yükümlülüğü ortak için söz konusu olmaz.

II- ORTAĞIN SORUMLULUĞUNUN ASIL BORCA BAĞLILIĞI

A.- ORTAKLIK BORCUNA BAĞLILIK

Ortaklığı alacaklılarına bağlayan borç ilişkisinin yanı sıra, ortaklık alacaklıları ile ortak arasında özel ve kanunî bir borç ilişkisinin varlığı, ortağın borcunun ortaklık borcuna bağlılığına engel teşkil etmez. Ortaklığın bir borcunun varlığı, ortakla ortaklık alacaklıları arasındaki borç ilişkisinin meydana geliş şartını teşkil eder. Ortaklığın borç altına girmesi ile birlikte ortak ile ortaklık alacaklısı arasında taliki şarta bağlı (TTK. 179/I) özel bir borç ilişkisi doğar. Üçüncü kişi, ancak ortaklık borçlarının doğumuyla ortaklığın ve ortağın alacaklısı haline gelir. Ortaklık borç altına girmeden, ortaklığın sorumluluğunun koşulları gerçekleşmeden ortaklar sorumlu olmaz. Borç herhangi bir sebeple ortaklığa karşı sona erdiyse artık ortağın sorumluluğu söz konusu edilemez. Borç ortaklığa karşı ne ölçüde ileri sürülüyorsa ortaklarda o ölçüde sorumludurlar.

B.- ORTAĞIN KEFALET BENZERİ SORUMLULUĞU

Kollektif ortaklık, ortağının sorumluluğu yazarların bir kısmı tarafından kefalet benzeri bir durum olarak karakterize edilirken, diğer bazı yazarlar ortağın hukukî durumunun kefalet benzeri bir durum olarak nitelendirilmesinin doğru olmadığını belirtmektedirler.

İlk görüşe taraftar olanlar, akdın veya sair hukukî bir kullanımın sonuçlarının, o kullanımı yapanlara ait olması genel hukuk kurallarının icabı olduğundan, böyle bir işleme doğrudan doğruya katılmayan, tüzel kişinin gerisinde, ikinci sırada yer alan ortağın sorumluluğunu bir nev'i adî kefalet niteliğinde vasıflandırılabilceğini beyan ederler (12).

---

(12) ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh. 350. DOMANIÇ, H.: *Age.*, Sh.119, 88 2 No. (Dn).
BİRKAŞ, H.: *Ticaret Şirketleri ve Tatbikatı*, İstanbul, 1970, Sh. 27
BAŞTUĞ, İ.: *Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri*, İzmir, 1974, Sh. 105
./..

Diğer bazı yazarlar ise sorumluluğun kefalet benzeri bir sorumluluk olmadığını, Borçlar Kanununun 484 nci maddesi uyarınca kefaletin geçerli olabilmesinin kefilin sorumlu olabileceği muayyen miktarın gösterilmesine bağlı olduğunu, ortakların ise sorumluluk miktarının peşinen belli olmadığını, bu nedenle kollektif ortaklık ortağının ortaklık ve ortaklık alacaklısı olan üçüncü kişilere karşı hukukî durumunun kefalet olarak nitelendirilemeyeceğini, kollektif ortaklık ortağının gerçek hukukî durumunu, ortaklar ve üçüncü kişilere karşı, ikinci derecede müşterek borçlu olarak kabul etmenin daha isabetli hukukî bir teşhis olacağını belirtirler (13).

İşte bu görüş farklılıkları ki bizi durumun aydınlanması için ortağın sorumluluğu ile kefilin sorumluluğu arasında, bir karşılaştırma yapma gereğine yöneltti. Bu karşılaştırma iki müessese arasında önemli benzerliklerin ortaya çıkması yönünden yararlı olduğu gibi, benzerliklerden yararlanarak konumuzdan doğan bir çok sorunun çözümlenmesine de yardımcı oldu.

1- ORTAĞIN SORUMLULUĞU İLE KEFİLİN SORUMLULUĞUNUN GENEL OLARAK KARŞILAŞTIRILMASI

a) Sorumluluk süjesi olarak ortak ve kefil

Kollektif ortaklık, ortağının sorumluluğu hukukî bakımdan ortaklığın sorumluluğundan bağımsız bir sorumluluk olduğu gibi, bu sorumluluğun temelinde yatan borç ilişkisi de ortaklık ile alacaklı arasında var olan borç ilişkisinden bağımsızdır. Kefaletle de asıl borçlunun sorumluluğu ile

-
- ./.. ERMAN, S.S.: Kollektif Şirket Ortağının Dava ve Takip Edilmenin Zamanı ve Şartları, AD. 1970, S.6, Sh. 392. Kollektif Şirket Ortaklarının Sorumluluğu ve Ortağı Dava veya Takip İçin Bulunması Zarurî Şartlar, Yg. 100. Yıldönümü Armağanı, 1968, İstanbul, Sh. 396.
DOĞANAY, İ.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Ankara, 1974, Sh. 511.
- (13) AKYAZAN, S.: Kollektif Şirket Ortaklarının Şirket Alacaklılarına Karşı Sorumlulukları, BATIDER, 1971, C.VI, S.1, Sh. 43.
ÖZBİL, D.: Kollektif Şirket Ortaklarının Borçlarından Ötürü Şahsi Sorumluluğu, Banka 1968, Cilt 5. Sayı 6, Sh. 21,22.

kefilin sorumluluğu hukukî. bakımdan biri birinden ayrı ve bağımsızdır (14). Kefil alacaklı ile akdetmiş bulunduğu kefalet mukavelesiyle bağımsız bir borç yüklenmiş durumdadır (15). Bu nedenle gerek ortak gerekse kefil ile alacaklı arasındaki şahsî ilişki asıl borçluyu etkilemez.

b) Yükümlünün kapsamı açısından ortak ve kefil

Gerek ortağın gerekse kefilin sorumluluğu bir tazminat yükümlülüğü niteliğindedir (16). Her ikisi de asıl borcu ifa zorunda değildir. Her ikisinde, alacaklının asıl borcun eda edilmemesinden doğan zararını tazmin ederler.

Ayrıca gerek ortak, gerek kefil asıl borçlunun borcu eda etmesini temin etmeye de yüklenmiş değildirler. Yalnızca asıl edanın yerine getirilmemesinden doğan zararı tazmin zorundadırlar. Ancak bu zararın tazmin kapsamı ortak açısından daha geniş, kefilin sorumluluğu yönünden daha dardır (BK. 484, 490/1). Kefilin sorumluluğunun kapsamı, belirli bir borç ilişkisi için belirli bir miktarda sınırlıdır. (BK. 484). Ortakların sorumluluğu ise ortaklıkla, üçüncü şahıslar arasında doğacak ve doğmuş bütün borç ilişkilerini kapsar. Kapsamı kefilin sorumluluğuna nazaran daha geniştir.

c) Sorumluluğun ikinci derecede oluşu yönünden ortak ve kefil

Gerek kefil (BK. 486), gerekse ortak (TTK. 179/1) ikinci derecede sorumludur. Başka bir deyişle; ön plânda asıl borçlunun takibi sözkonusudur. Zaman bakımından, gerek ortak, gerekse kefil, asıl borçlunun borcu

---

(14) BİLGE, N.: Kefil Mes'uliyetinin Şumülü, AHFD. 1956, S.1,2, Sh.95.

(15) REİSOĞLU, S.: Türk Kefalet Hukuku, Ankara, 1964, Sh. 5,6.

(16) Kefalette; kefilin sorumluluğunun tazminat niteliğinde olduğu Yargıtayın muhtelif kararlarında belirtilmiştir. Yargıtay 3HD. 22/1/1952, 592/666 (AD. 1953, Y.44, S.9, Sh.107) YHGK. 1.7.953, E.3/258/88, K.87, (AD. 1953, Y.44, S.11, Sh.1341,1342.

eda etmemesi halinde takip edilebilir. Bununla birlikte müteselsil kefalette (BK. 487) ve kollektif ortaklıkta ortağın peşin dava def'inden feragâtinde sorumluluğun ikinci derecede olma özelliği ortadan kalkmakta, sorumluluk birinci derecede sorumluluğa dönüşmektedir (17). Başka bir deyişle alacaklı doğrudan doğruya -asıl borçluya başvurmaksızın- ortak veya kefil aleyhine takibe geçebilmektedir.

d) Ortağında, kefilinde borcunun asıl borca olan bağlılığı
-Fer'i niteliği-

Ortağın ve kefilin borcunun doğuşu, varlığı ve sona erişi yönünden asıl borca olan bağlılığı, gerek kefaletin, gerekse kollektif ortaklık ortağının borcunun özel bir niteliğidir. Bu nedenle kefilinde (BK. 485, 492), ortağın da sorumluluğu, asıl borcun varlığına ve geçerliliğine bağlıdır. Ortaklığın borcu hukuken mevcut, geçerli ve dava edilebilir olmadıkça ortak da sorumlu tutulamaz. Ortağında, kefilinde borcu asıl borçlunun, borcunun hukukî geleceğini takip eder. Kefaletin müteselsil olması onun fer'i niteliğini değiştirmez (18).

Her iki kurumunda fer'i niteliği, ortak bazı özellikleri beraberinde getirir. Kefil de, ortak da asıl borçludan fazla bir sorumluluk yüklenemez; sorumlulukları asıl borçludan daha ağır olamaz.

Kefil de (19), ortak da asıl borçluya ait bütün def'ileri asıl borçlunun acziile ilgili olanlar dışında alacaklıya karşı ileri sürmek olanağına sahiptir. Hatta bu def'ileri ileri sürmek kendisi için bir hak değil, aynı zamanda bir yükümlülüktür. Bu yükümlülüğe aykırı hareket,

---

(17) Kollektif ortaklıkta ortağın, peşin dava def'inden feragâti konusunda fazla bilgi için Bkn. §3, III, C.3a, Sh.63,64. Müteselsil kefalet hakkında fazla bilgi için Bkn. REİSOĞLU, S.: Türk Kefalet Hukuku, Sh. 105 vd.

(18) TEKİNAY, S.S.: Müteselsil Borç ile Kefalet Arasında Bir Mukayese AD. 1956, S.7, Sh.745-746.

(19) REİSOĞLU, S.: Age., Sh.4
NECİP, N.: Kefilin Mes'uliyetinin Şumulü, AHFD. 1956, S.1,2, Sh.99.

kefilin borçluya karşı var olan rücu hakkını tehlikeye soktuğu gibi (BK. 497) ortağın diğer ortaklara rücu hakkını da tehlikeye koyar (TTK. 178/I, 138, BK. 146/I, 143).

Ancak fer'ilik karakteri ortağın borcunda kefalete oranla daha geniş ölçüde mevcuttur. Başka bir anlaşma yoksa kefil yalnızca asıl borçtan ve asıl borçlunun bir kusurunun ve temerrüdünün kanunî sonuçlarından sorumludur (BK. 490) (20).

Ortak ise, ortaklık borçlarının bütün kanunî ve iradî büyümelerinden sorumludur. Bu nedenle, asıl borçlunun kusuru sonucunda ifanın kısmen veya tamamen yerine getirilmemesi halinde kararlaştırılan cezai şarttan, akdin feshi sonucu doğan menfi zarar ziyandan da sorumludur.

---

(20) Asıl borçlunun kusurunun kanunî sonuçlarından BK. 96 maddesine göre, borçlunun borcunu kısmen veya tamamen yerine getirmemesi sonucunda tazminat borcu, diğer bir ifade ile müsbet zarar ziyan anlaşılır. Maddede sarîh olarak belirtildiği üzere, kefil borçlunun kusurunun akdî sonuçlarından sorumlu değildir. Bu yüzden de asıl borçlunun kusuru sonucunda ifanın kısmen veya tamamen yerine getirilmemesi halinde kararlaştırılan cezai şarttan kefilin sorumluluğu yoluna gidilemez. (REİSOĞLU, S.: Ağa., Sh. 162, BİLGE, N.: Borçlar Hukuku, Ankara, 1962, Sh. 331). Borçlunun kusuru sonucunda karşı taraf akdi feshederse kefiliden menfi zarar ziyan talep imkânı da yoktur. Başka bir deyişle; kanun kefile sözleşmenin hükümsüz kalmasından dolayı bir sorumluluk öngörmemiştir. (Kefilin sorumluluğunun kapsamı konusunda fazla bilgi için Bkn, REİSOĞLU, S.: Ağa., Sh.146 ve BİLGE, N.: Kefilin Mes'uliyetinin Şumulu, AHFD. 1956, S.1-2, Sh.101 vd.) Kefilin asıl borç ve BK. 490 maddede belirtilen borçlunun kusur ve temerrüdünün kanunî sonuçlarından, alacaklı tarafından asıl borçlu aleyhine açılan dava masraflarından, (-kanunda belirtilen bu kalemler asıl borç miktarını- aşsa bile sorumludur. TD. 10.2.1953, E.6681, K.7065: Son içt. 1954, Sh.1955) Kefil cezai şart, menfi zarar ziyan vesair masraflardan ancak kefalet senedinde bu konuda açıklık olduğu ve kefalet senedinde gösterilen, kefilin sorumlu olduğu en yüksek tutarı aşmadığı takdirde sorumludur (REİSOĞLU, S.: Ağa., Sh.150).

Ortak ile ortaklık arasındaki ilişkinin, kefil ile asıl borçlu arasındaki ilişkiden daha yoğun olması, ortakların sorumluluğunun hedefinin, ortaklıkça girilen işlemlerden doğan yükümlülükler için alacaklıya bir teminat sağlaması amacını gütmesi, ortağın sorumluluğunun daha kapsamlı olmasına neden olmaktadır. Ortak organ fonksiyonuna sahip olsun olmasın, ortaklığın faaliyetlerine etkide bulunabilir. Kendi yararlarını ileri sürebilir ve kendi özel mal varlığının sorumluluk konusu olmasını geniş ölçüde önleyebilir. Buna karşılık kefil ile asıl borçlu arasında kural olarak kefalet akdi dışında bir bağlılık bulunmadığından, asıl borçlunun davranışları üzerine bir etki icra edemez. Bu nedenle kefaletin fer'i niteliği kanun tarafından ancak amacıyla bağdaşabildiği ölçüde hafifletilmiştir. Kefalet borcunun kapsamının, kefil ile anlaşma yapılmaksızın borçlu tarafından genişletilmesi olanağı ortadan kaldırılmıştır (BK. 490, 493, 494). Kefaletin amacı asıl borçlunun belirli hukukî işlemleri yapabilmesini kolaylaştırmak, bazen de mümkün kılmak olduğundan sorumluluğu bu belirli miktar veya belirli bir hukukî işlem ile sınırlı olması olağandır.

2.- SONUÇ

Gerek kefalet; gerekse ortakların sorumlulukları alacaklının durumunu pekleştiren, ona alacağını kolaylıkla tahsil etme olanağını sağlayan birer "şahsi teminat" müesseseleridir. Alacaklı her iki halde de, karşısında alacağından dolayı sorumlu olan birden fazla kimse bulmaktadır.

Ortağın sorumluluğunun amacı, ortaklığa yeterli bir kredi desteği sağlamak ve girilen borçlar için bir teminat oluşturmaktır. Çünkü ortaklığın mal varlığı bu bakımdan yeterli bir himaye sağlayamamaktadır. Kefaletin amacı, asıl borçlunun belirli hukukî işlemleri yapabilmesini kolaylaştırmak, bazende mümkün kılmaktır. Bu nedenle sorumluluğu belirli miktarda sınırlıdır. Ancak kefilin sorumluluğunun belirli bir miktarda sınırlı olması ortağın sorumluluğunun kefalet benzeri bir sorumluluk olarak nitelendirilmesine engel teşkil etmez. Kollektif ortağın sorumluluğunda adı kefil gibi (BK. 486) ikinci derecede bir sorumluluktur. Nasıl adı kefalette esas borçlu takip edilmeden kefile başvurulamıyacaksa, kollektif ortaklıkta da, ortaklık takip edilmeden veya ortaklık sona ermeden ortaklara gidileme-

yecektir (TTK. 179/I). Ortakların adî bir kefil gibi kendilerini savunma hakları olacaktır (21).

Gerek ortağın, gerekse kefilin sorumluluğunun ikinci derecede oluşu ve her iki müessesenin fonksiyonundan doğan benzerlikler kollektif ortaklıklar hukukunda ortakların sorumluluğuna ilişkin birçok soruna ışık tutacak niteliktedir. Özellikle def'iler ve kefile başvurma konusunda kefalete ilişkin hükümler kıyasen ortağın sorumluluğuna da uygulanabilir (22). Ancak kefalete ilişkin hükümlerin büyük bir kısmı, kefilin korumak amacına yönelmiştir. Oysa ortaklığın sorumluluğuna ilişkin hükümler, ortaklardan ziyade alacaklıyı korumak amacına yöneltilmiştir. Bu bakımdan bundan doğabilecek farklılıkları gözden uzak tutmamak gerekir.

III- ORTAĞIN SORUMLULUĞUNUN SINIRSIZ, MÜTESELSİL, İKİNCİ DERECEDE OLUŞU

A.- ORTAĞIN BÜTÜN MALVARLIĞIYLA SINIRSIZ SORUMLULUĞU

1- ORTAĞIN SINIRSIZ SORUMLULUĞUNUN GENEL OLARAK ANLAMI

Alacaklı alacağının tamamı için borçlunun bütün malvarlığına başvurabiliyorsa, borçlunun sorumluluğu sınırsızdır (23). Başka bir deyişle, alacaklının alacağının tamamı için borçlunun bütün mal varlığına başvurmamasını mal veya miktar ile sınırlayan bir Kanun veya sözleşme hükmü bulunmadığı takdirde, borçlunun sorumluluğu sınırsız olacaktır. Bu açıdan kollektif ortağın sorumluluğunu sınırlayan bir kanun hükmü yoktur. Ortaklık alacaklıları, alacaklarının tamamı için ortaklığın bütün malvarlığına başvurma olanağına sahiptirler.

---

(21) BAŞTUĞ, İ.: Age., Sh.105

(22) ASLANLI, H.: Age., Sh. 350, DOMANIÇ, H.: Age., Sh. 146, 147

(23) SCHWARZ, A.: Borçlar Hukuku Dersleri I. Cilt, Sh. 85, ÇAĞA, T.: Agm., Sh. 515. CERRAHOĞLU, F.: Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihadlarına Göre Limited Ortaklıklar Hukuku, İstanbul, 1974, Sh. 163.

Kollektif ortaklıklarda, ortaklar ortaklığın tüzel kişiliği ile adeta birleşmiş kader birliği etmiş, ekonomik ve hukukî anlamda omuz omuza vermişlerdir. Ortaklığın borçlarından dolayı ortakların, sınırsız ve müteselsil sorumluluğu ilkesi, bu tür ortaklıkların temelini oluşturur (24). Kollektif ortaklığın hukukî ve iktisadi özelliğini teşkil eder(25).

Bu ilke amir nitelikte olup, kanun gereği ve ortağın açık bir beyanı bulunmadan doğar (TTK. 178). Ortaklığın kollektif olduğu mukavelede belirtilmiş ise sınırsız sorumluluğun düşünülmemiş hattâ istenmemiş olması sorumluluğun niteliği üzerinde etkili olmaz. Ortakların mukavele akdederken "kollektif" kelimesinin beraberinde getirdiği sınırsız sorumluluğu bilip bilmemeleri önemli değildir (26). Mukaveleye bu ilkeye aykırı olarak konulan koşullar üçüncü şahıslar hakkında hüküm ifade etmez (TTK. 178/III). Kollektif ortaklık ortağı, Kanunda belirtilen koşulların gerçekleşmesiyle (TTK. 179/I) hangi hukukî sebepten doğmuş olursa olsun, ortaklık borçlarının tamamından sınırsız ve borcun tamamı için sorumlu olur.

Ortakların sorumlu olan malvarlığı alacaklıların baş vurduğu anda mevcut olan malvarlığıdır (27). Alacaklıların baş vurduğu anda ortakların sahip olduğu bütün aktif değerleri sorumluluğa konu teşkil eder (28). Bu tarihten önce elden çıkmış değerlerin sorumluluğu söz konusu olamaz.

2- SINIRSIZ SORUMLULUĞUN İLKE OLARAK KABULÜNÜN NEDENLERİ

- a) Ortakların, ortaklığın idare ve temsili konusunda sahip oldukları etki.

Bütün ortakların, bütün malvarlıklarıyla sınırsız sorumlulukları ortaklığın özel yapısından doğar.

(24) MİMAROĞLU, S.K.: *Age.*, Sh. 249; ARAR, K.: *Şirketler Hukuku*, Ankara 1952, Sh. 104.

(25) CİHANGİROĞLU, C.: *Die Haftung Des Kollektivgesellschafters Nach Turkischem Recht Unter Berücksichtigung Des Deutschen und Schwe ize richem Rechts* Ankara, 1962, Sh.48.

(26) ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh. 114.

(27) *İstisna*, İİK. 277 vd.

(28) TUHR, V.: *Age.*, Sh. 16.

Ortakların işlere doğrudan doğruya karışmaları her ne kadar beraberinde sınırsız sorumluluğu zorunlu olarak getirmiyorsa da kolektif ortaklığın biçimlenmesini yine de etkilemektedir. Bütün ortakların idare ve temsil yetkisine sahip olduğu bir ortaklık türünde ortaklık alacaklılarına, başkaca kanunî tedbirlerle güvence sağlanamadığı takdirde, sınırsız sorumluluğun kabulü zorunlu olmaktadır. Ortakların idare ve temsil konusunda aynı etkiye sahip olmadığı diğer ortaklık türlerinde, örneğin Anonim ve Limited Ortaklıklarda, ortakların ortaklık borçlarından bütün, malvarlıklarıyla sınırsız sorumlulukları ilkesi söz konusu değildir. (TTK. 269/II, 503/I). Komandit ortaklıkta da, ortaklık adına işlemlerde bulunan komanditer ortağın, bu işlemlerden dolayı hüsnüniyet sahibi üçüncü şahıslara karşı bütün malvarlığıyla sınırsız olarak sorumlu olması ilkesi (TTK. 260/I) bu görüşü doğrular niteliktedir.

Özel olarak diyebiliriz ki, kolektif ortaklıkta karine olarak kabul edilen bütün ortakların idare ve temsil yetkisine sahip olması ilkesi (TTK. 175) ve sorumluluğun sınırlandırılması bakımından gerekli olan kontrol tedbirlerinin ve aleniyet hükümlerinin mevcut olmaması ortakların bütün mal varlıklarıyla sınırsız sorumlu olması sonucunu doğurmaktadır.

b) Ortaklık malvarlığının, ortaklık kararıyla her an değişikliğe uğratılabilmesi olanağı.

Kural olarak (29), kolektif ortaklıkta, sermaye ortaklıklarında olduğu gibi (30), alacaklıların korunması için sermayenin karşılığının

---

(29) Kural olarak diyoruz; çünkü TTK. 185/2 ortaklık sermayesinin tamamı veya üçte ikisi kayıp olupta tamamlanmasına veya geri kalan ile yetimmeye ortaklarca karar verilmemiş olmasını kolektif ortaklık içinde sona erme sebebi olarak kabul etmiştir.

(30) Anonim ortaklıkta, ortaklığın tescilinde sermayenin tamamının taahhüt edilmiş durumda olması (TTK. 276), taahhüt edilmiş olan sermayenin en az beşyüzbin TL. olması (TTK. 272) aynı katılma paylarının değerinin bilirkişi tarafından tesbit ettirilmesi (TTK. 289/II), itibari değerinden aşağı bir bedel ile hisse senedi çıkarılamaması (TTK.286), gibi hükümler, mal varlığının eksiksiz teşekkül etmesine yarar. Ortaklık malvarlığının korunması ise şu yollarla gerçekleşir. Kâr ancak

gereği gibi korunmasını sağlayacak hüküm ve müesseselere yer verilmemiştir.

Kollektif ortaklık malvarlığının, ortaklık mukavelesinde tesbit edilip, ortaklık kararıyla her an değişikliğe uğratılabilmesi olanağı alacaklılar için ortaklık malvarlığından ayrı başka malvarlıklarının sorumluluklarını gerekli kılmaktadır. Kollektif ortaklıkta, alacaklılar bakımından yeterince güvenliğe alınmamış ortaklık malvarlığının, alacaklıların ticari işlerde dayanabilecekleri kredi ortamının yerini, bütün ortakların kendi özel mal varlıklarıyla sorumlulukları tutar.

c) Sonuç

Kollektif ortaklıkta ortakların sınırsız sorumluluğu ortaklığın kendine has bünyesinin zorunlu bir sonucudur (31). Ortakların kişiliği ve kişisel olanaklarının üçüncü kişiler yönünden önemi, ortakların sınırsız sorumluluğunu gerekli kılmaktadır.

Bu ilke, ayrıca ortaklığa, ortaklık iç ilişkilerini ortaklık alacaklılarının yararlarını gözönünde tutmak zorunda kalmaksızın düzenleme konusunda en geniş özgürlüğü kazandırır. Öbür yandan sınırsız sorumluluk bütün ortakların kişisel kredilerini ortaklığın hizmetine koyar. Alacaklılara geniş bir garanti olanağı temin eder.

./.. bilanço kârından veya bunun için ayrılmış yedek akçelerden dağıtılabılır (TTK. 469/I; 458; 470/II). Malvarlığında azalma halinde özel tedbirler alınıp (TTK. 324), hisse senedi sahiplerine katılma payları karşılığında genellikle faiz verilmez (TTK. 470/I; 471). Anonim ortaklık kendi hisse senetlerini kural olarak alamaz (TTK. 329).

Limited ortaklıkta ise şu hükümler ortaklık malvarlığının korunmasını gerçekleştirir. TTK. 507, 510/II, 511/V, VI, 516, 517, 518, 519, 520, 528, 530, 531, 458, 459, 533/II. Bu konuda fazla bilgi için Bkn. TUNA, E.: Türk ve İsviçre Hukukunda Limited şirketlerin Mukayesesi ve Her İki Sistemde Şirketin Faaliyetinden Dolayı Şeriklerin Mes'uliyeti (Basılmamış Doçentlik tezi) İstanbul, 1963, Sh. 144 vd. Ayrıca Bkn. CERRAHOĞLU, F.: Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihadlarına göre Limited Ortaklıklar Hukuku (Basılmamış Doçentlik tezi) İstanbul, 1974 Sh. 44 vd, Sh. 61 vd.

(31) MİMAROĞLU, K.S.: Age., Sh. 150.

3- SORUMLULUĞUN DOĞUŞU

a) Genel olarak

Kollektif ortaklık ortaklarının, ortak sıfatıyla sınırsız sorumlu olmaları için ortaklığın kurularak, tescil edilmiş olması gereklidir. Ortaklık var olmadan ortakların ortak sıfatıyla sorumluluklarından söz etmeye olanak yoktur.

Ortaklığın tescilinden önce yapılan işlemlerden, bu işlemleri yapanlar müteselsilen bütün malvarlıklarıyla sorumlu iseler de (TTK. 158) bu sorumlulukları ortaklık sıfatından doğan bir sorumluluk değildir. Ortaklığın tescilinden evvel yapılan işlemlerden ortakların sorumluluğu, adi ortaklık ortaklarının sorumlulukları ile eşdeğer bir sorumluluktur (TTK. 158; 156, BK. 520-541) (32).

Ortaklığın tescilinden sonra yapılan işlemlerden ortaklar kolektif ortaklık ortağı olarak bütün malvarlıklarıyla sınırsız ve müteselsil sorumlu olurlar (TTK. 178). Sorumluluk bütün ortaklar için sözkonusu olup, sınırlandırmalar üçüncü şahıslara karşı geçerli olmaz (TTK. 178/III).

---

(32) Ayırım sorun'un ikinci derecede, birinci derecede oluşu yönünden önemli olup, ortaklığın tescilinden önce yapılan işlemlerden kurucuların sorumluluğu birinci derecededir.

Ayrıca ortaklığın tescilinden önce işlenen haksız fiillerden kurucular müteselsilen sorumlu değildirler. Çünkü Borçlar Kanununun âdi ortaklığa ilişkin 534 üncü maddesinin son cümlesi ile aksi sözleşme ile kabul edilmiş olmadıkça, ortakların birlikte yahut bir mümessil aracılığı ile üçüncü şahsa karşı taahhüt etmiş oldukları borçlardan müteselsilen sorumlu olacakları kabul edilmiş isede, sadece akdi borçları hedef tutmuş olan bu hükmün, haksız fiillerden doğan borçlar hakkında uygulanması mümkün değildir. Bkn. 3HD. 21.1.1963, E.292, K.734, BATIDER: C.III, S.3 Sh. 568. Ayrıca bu konuda fazla bilgi için Bkn. ANSAY, T.: Adi Şirket, Dernek ve Ticaret Şirketleri, Ankara, 1967, Sh. 128 vd.

b) Ortaklığa yeni giren ortak bakımından

aa) Genel ilke

Kanunumuz sorumluluk açısından ortaklığa yeni giren ortak ile kurucu ortak arasında hiç bir fark gözetmemiştir. Gerçekten, ortaklığa yeni giren kimse girme tarihinden önce meydana gelmiş olsa bile, ortaklığın borçlarından diğer ortaklarla birlikte müteselsilen ve bütün malları ile sınırsız sorumludur (TTK. 178/II) (33). Yeni giren ortak bakımından kabul edilmiş olan bu kanunî sorumluluk, emredici hüküm niteliğinde olup; mukaveleye bu esasa aykırı olarak konulabilecek koşullar üçüncü şahıslar hakkında hüküm ifade etmez (TTK. 178/III) (34).

bb) Genel ilkenin tartışılması

aaa) Farklı görüşler

Kollektif ortaklığa, sonradan giren ortakların sorumlunu, girme tarihinden öncesine götüren hükümde (TTK. 178/II) yanılmazlık olup olmadığı tartışmalıdır.

Bazı yazarlar, bu hükmün çok yerinde olduğunu, ortaklığa girmek isteyenlerin, ortaklığın hukukî nitelik ve bün esini iyice kavramaları, kendilerine yüklenilecek sorumluluğun neleri kapsayacağını bilmeleri gerektiğini savunurlar (35).

---

(33) TD. 8.11.1957, E.3320, K.2419, Son içt., sene XVI, C.XVII, S.195, Sh.3960-3962. "Kollektif şirket mukavelesinin şekil şartlarına uygun olarak yapılan mukavele ile Ortaklığa giden ortağın ortaklık sıfatını iktisabı için tescil ve ilân şart değildir. Keyfiyetin tescil ve ilân edilmeyişi giren kimsenin ortaklık sıfatını iktisabına mani teşkil etmez. Yeni giren şahıs mukavelenin taraflarca imzalanmasıyla ortaklık sıfatını iktisap ve kanundan dolayı ortaklığın bütün borçlarından sorumlu olur."

(34) KARAYALÇIN, Y.: *Age.*, Sh. 280; ÇAMOĞLU (POROY/TEKİNALP): *Age.*, Sh.137.

(35) EREM, T.: *Age.*, Sh. 86, 40 No (Dn).

Diğer bazı yazarlar ise (36), "... yeni giren ortak veya ortakları, kendi zamanlarına rastlamayan ve onların iradesi dışında yapılan işlem ve kararların doğurduğu borç ve yükümlülüklerden sorumlu tutmanın, objektif hüsnüniyet kuralına aykırı olduğu, bu hükmün kollektif ortaklığa girmeyi bir macera haline soktuğu ve giren şahıs için kapsam ve genişliği belli olmayan bir riziko ortaya çıkarmakta olduğu, bu durumun ilk neticesinin ise ortaklığa girmenin zamanla rağbetten düşmesi olacağını" ileri sürerler. Ancak Mimaroglu; durum böyle olmakla beraber, kollektif ortaklıklar da sınırsız sorumluluğun bir kül olduğunu bunun, ortaklardan bir kısmı için zaman itibariyle de olsa üçüncü kişilere karşı sınırlanması veya kısıtlanmasının teknik olarak mümkün olmadığını bildirir (37).

Yeni giren ortağın Kanundan doğan bu sorumluluğu, aynı ortaklık içinde hukukî ilişkileri değişik ortak ve alacaklı kategorileri yaratarak meseleyi karışık hale sokmamak için kabul edilmiş olmakla beraber haklı sayılamaz. Bu ilkenin kabulü hukukî bir ihtiyacın zaruri bir sonucu değildir. Farklı sorumlulukta, ortak gurubu yaratmamak amacı, aslen üçüncü şahıs ile arasında borç ilişkisi doğmamış ortağı, sorumlu kılmayı gerektirmez. Ayrıca farklı sorumlulukta ortakların varlığı da önemli sorunlar doğuracak nitelikte değildir. Ayrıca yeni giren ortağın girme tarihinde önce doğan borçlardan sorumlu olmaması halinde, alacaklıların kredi ortamını korumadaki yararlarının tehlikeye düşmesi de söz konusu değildir. Çünkü, yeni giren ortağın daha önce doğmuş borçlardan sorumluluğu, ortaklık alacaklarının, alacağın doğumu esnasında bilemeyecekleri bir kredi ortamının genişlemesini ifade eder.

Ayrıca çıkan veya çıkarılan ortak çıkışın tescil ve ilânına kadar doğan borçlardan sorumlu tutulduğuna göre (TTK. 201/III, IV), giren

---

(36) MİMAROĞLU, S.K.: Ağa., Sh. 203; TOKSAL, B.: Yeni Ticaret Kanununun Getirdiği Yenilikler, İktisat ve Maliye, C.IV, S.12, Sh.549.

(37) MİMAROĞLU, S.K.: Ağa., Sh.203.

ortağın da, ortaklığa girişin hüküm ifade ettiği andan itibaren doğan ortaklık borçlarından sorumlu tutulması gerekir (38).

bbb) Sonuç

Sonuç olarak diyebiliriz ki; ortaklığa yeni bir ortağın alınmasının alacaklı aleyhine hiç bir etkisi yoktur. Bu nedenle de yeni giren ortağın eski borçlardan sorumluluğunu haklı gösterecek hiç bir neden mevcut değildir. Alacaklılara ek bir güvence sağlanmasında da kanun koyucunun bir çıkarının olmaması gerekir (39). Ayrıca bu tür sorumluluğun kabulüyle elde edilecek sosyal fayda, ortaklığa yeni bir ortağın girmeyle elde edilecek sosyal faydaya nazaran çok daha önemsizdir. Menfaatler dengesi de bu durumu haklı gösterir nitelikte değildir.

Sonuç olarak, yeni giren ortak açısından sorumluluğu geriye götürmemek hem sosyal fayda ve menfaatler dengesine, hem de hakkaniyet kaide-lerine daha uygun düşer. Bu nedenle, yeni giren ortağın sorumluluğunu ortaklığa girmenin hüküm ifade ettiği tarihten başlatmak, girme tarihinden önceki işlemlerden giren ortağı sorumlu kılmamak ve Kanunda bu yoldan bir değişiklik yapmak gerekir.

4- SORUMLULUĞUN SINIRLANDIRILMASI

Ortakların, ortaklık borçlarından bütün malvarlıklarıyla sınırsız sorumlu olduğu ilkesi (TTK. 178/I) ve bu sorumluluğun üçüncü şahıslara karşı sınırlandırılması yasağı (TTK. 178/III) yalnızca ortaklar arasında istenerek yapılan sorumluluk sınırlandırmalarına ilişkindir. Ortakların kişiliğinden doğan kanun icabı yapılan sınırlandırmalar ile, ortakların belirli alacaklılarla yaptıkları özel sözleşmelerden doğan sınırlandırmalar bu sınırlamanın dışındadır.

---

(38) Aynı görüşte; ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh. 414.

(39) Aynı görüşte; ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh. 415.

a) Ortakların belirli alacaklılarla yaptıkları özel sözleşmelerden doğan sınırlandırma.

Ortakların bütün malvarlıklarıyla sınırsız sorumlu olduğu ilkesi, ortaklık alacaklıları yararına kabul edilmiş bir ilkedir. Ortağın şahsına olan güvenlerini ortaklık mal varlığını ya da rehin haklarını yeterli bir teminat olarak gören belirli alacaklıların özel sözleşmelerle tek ya da bütün ortaklara karşı sınırsız sorumluluktan feragatlerine Kanunun ruhu engel değildir (40).

b) Kanundan doğan sınırlandırma.

Medeni hakları kullama ehliyetinin yokluğu gibi, ortağın şahsından ileri gelen bir sınırsız sorumluluk engeli, çoğu hallerde o ortak bakımından ortaklığa girişin ve bunun sonuçlarının butlanına yol açar (MK. 15) (41).

Kural olarak, kollektif ortaklık statüsünün akti için fiil ehliyeti şarttır. Ortaklardan biri fiil ehliyetine sahip değilse akid gerek iç gerek dış ilişkide bu şahsa karşı geçerli olmaz (42). Örneğin akıl hastası bir şahsın kollektif ortaklığa girmesi halinde ortaklığa giriş geçerli olmayacağı gibi ortaklık ilişkisinden doğan sorumluluklarda onun için söz konusu olamaz. Ancak akdin o ortak bakımından geçerli olmaması diğer ortakların sorumluluklarını engellemez.

Mahdut ehliyetsizlerin (küçük ve mahçurların) bir kollektif ortaklığa ortak olmaları halinde ortak sıfatıyla sorumlu olup olmayacakları üzerinde düşünülmesi gereken bir sorundur. Mahdut ehliyetsizin kollektif ortaklığa

---

(40) CİHANGİROĞLU, C.: *Age.*, Sh. 48.

(41) Aynı görüşte; ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh.138.

(42) Fazla bilgi için Bkn. AKİPEK, J.: *Türk Medeni Hukuku, Şahsın Hukuku*, Ankara, 1961, Sh. 72 vd. SCHWARZ, A.: *Borçlar Hukuku Dersleri*, İstanbul, 1948, Sh. 195; SAYMEN, F.: *Şahsın Hukuku*, İstanbul, 1948, Sh.122.

ortak olması zorunlu olarak onların bütün malvarlıklarıyla sınırsız olarak sorumlu olmalarını gerektirecektir. Halbuki, mümeyyiz bulunan küçükler ile mahcurlar aleyhlerinde borç doğuran hukukî işlemleri bizzat yapamazlar (MK. 16/I). Mahdut ehliyetsizin kanunî mümessilinin rızası olmadan yapmış olduğu işlemler mahdut ehliyetsizi bağlamaz (43). Kollektif ortaklık mukavelesi mahdut ehliyetsizi bağlamayınca, mahdut ehliyetsizin ortak sıfatıyla sorumluluğu da söz konusu olamaz. Ancak gerekli izin alındıktan sonra (44) mümeyyiz küçük ve mahcur kollektif ortaklığın birlikte getirdiği bütün işlemleri akd ve ifa ehliyetine sahip ve bu işlemlerden bütün malvarlığı ile sorumlu olur (45).

B- ORTAĞIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞU

1.- ORTAĞIN ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARA KARŞI MÜTESELSİL SORUMLULUĞU

a) Kanunî düzenleme

Borçlar Kanunumuzun hükümlerine göre teselsül sözleşme ya da borçlunun beyanı hallerinin dışında ancak bir Kanun hükmünden doğabilir

-
- (43) Fazla bilgi için Bkn: AKİPEK, J.: *Age.*, Sh. 95 vd.: SCHWARZ, A.: *Age.*, Sh. 202; VELİDEDEOĞLU, H.V.: *Türk Medeni Hukuku, C.I, Cüz.2, Şahsın Hukuku, İstanbul, 1960, Sh. 76 vd.; TUHR, V.: Age.*, Sh.219; OĞUZOĞLU, C.H.: *Medeni Hukuk, Ankara, 1958, Sh. 269.*
- (44) ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh. 138 de küçüğün anne ve babasının rızası olması şartıyla kollektif ortaklığa ortak olabileceğini ayrıca vesayet makamlarının onamasına gerek olmadığını ileri sürer. Ancak küçüğün kollektif ortaklığa ortak olması onun beraberinde getirdiği sorumlulukları yüklenbilmesi için mahcurlar için sözkonusu olduğu gibi Sulh Mahkemesinin kararı alındıktan sonra Asliye Mahkemesinin de izni gereklidir (MK. 405/VI, MK. 406/III) Çünkü iktisadi bir teşebbüsün iktisabı, vesayet altındaki kimsenin şahsi sorumluluğunu veya mühim bir sermaye tahsisini icabettiren bir ortaklığa girmesi Asliye Mahkemesinin iznine bağlıdır (MK. 406/III) aksi halde yapılan tasarruflar hükümsüzdür (MK. 408, 394). Ayrıca gerek ortaklar arasındaki ilişkilerde, gerek üçüncü şahıslara karşı girilen işlerde kollektif ortaklığın birlikte getirdiği işlemler veli veya vasi tarafından küçük ve mahçur adına akd ve ifa olunur. Küçük ve mahçura ortak sıfatıyla temsil yetkisi tanınmışsa bu yetki de veli ve vasi tarafından kullanılır.
- (45) ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh. 138.

(BK. 141) (46). Kollektif ortaklık için sözü geçen hükmü doğrudan doğruya sorumluluğa ilişkin madde de (TTK. 178/I) bulmaktayız. TTK. 178/I nci madde "Ortaklar, şirketin borç ve taahhütlerinden dolayı müteselsilen ve bütün malları ile mes'uldürler" der. Ortaklar yalnızca sözleşmeden doğan borçlardan, bölünemez edimlerden ve haksız fiilden doğan borçlardan değil, ortaklığın bütün borçlarından müteselsilen sorumludurlar (47).

Ortakların müteselsil sorumluluğu kollektif ortaklık ortağı olmalarının bir sonucu olup, Kanundan doğar (TTK. 178, TTK. 153), amir niteliktedir.

İç ilişkide, üçüncü şahıslara karşı ortaklardan birinin sorumluluğunu sınırlayan bir mukavele hükmü üçüncü şahıslara karşı ileri sürülemez (48). İç ilişki açısından göz önüne alınabilir. Ortakların üçüncü şahıslara karşı sınırlı sorumluluktan yararlanabilmesi ancak ortaklığın komandit ortaklık olarak tescil ve ilân edilmesine ve bu ortakların komanditer ortak sıfatını kazanmasına bağlıdır.

Koşullar gerçekleşip ortaklara başvurma olanağı doğduktan sonra (TTK. 179/I), ortaklık borçlarından ortakların sorumluluğunda Borçlar Kanunu 141 inci madde anlamında da tam teselsül vardır (49). Bu nedenle TTK. 178/I dolayısı ile Borçlar Kanununun 141-147 nci maddeleri kıyasen tatbik edilir (50).

---

(46) YHGK. 11.9.1963, E.343, K.37 (İKİD. 1964, S.38, Sh.2769). "... müteselsil borçluluk sözleşmeye açıkça yazılmadıkça veya kanun hükmünden doğmadıkça meydana gelmez".

(47) ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh.37; MİMAROĞLU, S.K.: *Age.*, Sh.204, EREM, T.: *Age.*, Sh. 86, ONSUN, K.Ş.: *Ticaret Şirketleri*, Ankara, 1955, Sh.39.

(48) CİHANGİROĞLU, C.: *Age.*, Sh.48.

(49) EREM, T.: *Age.*, Sh.86.

(50) ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh.360; HİRŞ, E.: *Age.*, Sh.232; 242 I, b; BAŞTUĞ, İ.: *Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri*, İzmir, 1974, Sh.108. TEKİNAY, S. S.: "Borçlar kanununun 141-147 nci maddeleri, akidler zaviyesinden vazedilmiş, fakat diğer kaynaklardan doğan teselsül hallerinde de kabili tatbik umumi hükümler karakterine sahip bulunmuştur". Bkn. TEKİNAY, S. S.: *Borçlular Arasında Akdî Teselsül*, İstanbul, 1956, Sh. 1.

b) Kanunî teselsülü gerektiren nedenler

Her Kanun normu, çarpışan menfaatlere biçilen kıymetin bir ifadesidir. Bazı özel hallerde hakkaniyet duygusu borçluların değil, fakat alacaklının çıkarlarının korunmasını gerektirebilir. Diğer taraftan iş ilişkilerindeki görüşler de alacaklının korunmasından yana olabilir. Bu gibi özel durumlarda alacaklının çıkarlarını korumak üzere borçlular arasında bir teselsül ilişkisinin doğmuş olacağını bir kanun hükmüyle öngörmek lâzımdır.

İşte kanun koyucu da bu düşünce ile dir ki alacaklıya güvence sağlama amacının kuvvetli olduğu, alacaklının çıkarlarını korumanın iş hayatındaki görüşleri ve hakkaniyet duygusuna uygun düştüğünü düşündüğü bu halde ortaklık borçlarından dolayı ortakların müteselsilen sorumlu olacaklarını Türk Ticaret Kanununun 178 nci maddesi ile kabul etmiştir. Ayrıca borçlular arasındaki sıkı menfaat iştirakının varlığı da bu sonucu haklı gösterir niteliktedir.

Sınırsız sorumluluk, ortakların sorumluluğunun teminat ve kredi ortamı sağlama fonksiyonunu, sorumluluğun müteselsil karakteri vasıtasıyla yerine getirir. Ortakların müteselsil sorumluluğunun asıl amacı, alacaklıyı ortaklardan herhangi birinin aczine karşı korumak ve alacaklıya emin bir teminat sağlamaktır. Bu nedenle ortakların borçlarından dolayı, ortakların sınırsız ve müteselsil sorumluluğu ilkesi bu tür ortaklıkların temelini oluşturur (51).

2- ORTAKLARIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞUNUN DOĞURDUĞU SONUÇLAR

- a) Alacaklının dilediği ortağa başvurabilme olanağı ve her ortağın edimin tamamından sorumlu olması.

Müteselsil borçluluğun doğal sonucu, bütün borçluların alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmaları ve alacaklının ifa için dilediği

---

(51) MİMAROĞLU, S.K.: Age., Sh.104.

borçluya başvurmakta tamamen bağımsız olmasıdır (52). Alacaklıların ortaklara başvurabilmesi için gerekli koşullar gerçekleştiği takdirde (TTK. 179/I) alacaklı istediği ortağı takip edebilir (TTK. 178/I, BK. 141 vd) (53). Ortakların, mukavelede saptanmış olan kâr ve zarara iştirak hissesi, iç ilişkide geçerli olup, alacaklı olan üçüncü şahsa karşı ileri sürülemez. Ortaklar borcu kendi aralarında nasıl bölüştürmüş olurlarsa olsunlar, alacaklının karşısında her biri borcun tamamından sorumludur. Ortak sıfatının kazanılmış olması sorumluluğun doğumu için yeterlidir.

Alacaklı ile ortaklar arasında kurulan borç ilişkilerinden her biri diğerinden bağımsız olduğundan alacaklı dilediği ortağı dilediği miktar üzerinden dava etmekte serbesttir. İsterse ortaklardan yalnız birini, bir kaçını veya hepsini dava edebilir (54). Alacaklı ortaklardan herbirine karşı borcun tamamı için icra takibi yaptırabilir. Eger müteselsil borçlu olan ortaklardan bir kısmı veya hepsi iflas etmişse, alacaklı ortakların herbirinin masasına alacağını kaydettirebilir (İİK. 203, 205).

---

(52) AKINTÜRK, T.: Müteselsil Borçluluk, Ankara, 1971, Sh.38;
TEKİNAY, S.S.: Borçlar Hukuku, İstanbul, 1971, Sh.226;
Borçlular Arasında Akdî Teselsül, Sh. 78.

(53) Başvurma koşullarının gerçekleşmesi halinde (TTK. 179/I). Alacaklının istediği ortağı takip etme olanağı alacaklıya tanınmış bir yetkidir. Bu nedenle alacaklı dilerse edimi müteselsilen sorumlu olan ortaklar arasında eşit parçalara ayırarak herbirinden ayrı ayrı taleplerde bulunabilir.

(54) Burada bir sorun, alacaklının bu seçim hakkının ortaklık mukavelesi ile sınırlandırılmasının mümkün olup olmadığıdır. Kanaatimce ortaklara başvurma koşullarının gerçekleşmesi halinde (TTK. 179/I). Ortaklar ile alacaklı arasında yapılacak bir anlaşma ile ortaklara başvurma şekli düzenlenebilir. Ancak, ortakların müteselsil sorumluluğuna ilişkin hükümlerin üçüncü şahısları koruma fonksiyonu karşısında, ortaklık mukavelesi ile ortaklık alacaklısının koşulların gerçekleşmesi halinde (TTK 179/I) dilediği ortağı takip etme olanağının ortadan kaldırılabilmesi düşünülemez.

- b) Alacaklının tatmin edilmesi oranında, diğer ortakların borçtan kurtulmaları.

Ortakların müteselsil sorumluluğunun diğer bir sonucu alacaklının tatmin edilmesi oranında diğer ortakların borçtan kurtulmalarıdır. Bu sonuç alacaklının tatmin edilmesi olayının bir sonucu olarak kendiliğinden doğar (TTK. 178, İİK. 71, BK. 145/I). Ortaklardan biri tarafından yapılan ödemenin diğer ortakları sorumluluktan kurtarması ortakların müteselsil sorumluluğun niteliği gereğidir.

Alacaklının müteselsil borçlulardan birini dava etmesiyle, hattâ onun mahkemeye borcun tamamını ödemeğe mahkûm edilmesiyle diğerleri borçtan kurtulmazlar, diğerlerinin borçtan kurtulması ancak ortaklığın borcunun herhangi bir nedenle sona ermesi ile mümkün olur (55). Alacaklının tatmini herşeyden önce ifa (ödeme) ile meydana gelir (56). Ortaklardan biri ifa yerine geçebilecek bir başka edimlede borcun sona ermesini temin edebilir. Örneğin ortaklığın borçlandığı şeyi aynen ifa ederek borcu diğer ortaklar içinde geçerli bir suretle sona erdirebilir (57). Ayrıca ortağın, ortaklık borcunu alacaklılardan olan alacağı ile takas etmesiyle de alacaklı tatmin edilmiş olur (TTK. 184) (58). Ortak kısmî ifada bulunmuşsa ve ve alacaklı da kısmî ifayı kabul etmiş ise (BK, 68) bütün borçlular ifa oranında borçtan kurtulurlar.

---

(55) TUHR, V.: *Age.*, C.II, Sh. 890, III, 1; TUNÇOMAĞ, K.: *Age.*, Sh.606
AKINTÜRK, T. Müteselsil Borçluluk, Sh. 40, 41.

(56) TUNÇOMAĞ, K.: *Age.*, Sh. 610.

(57) Ancak ortağın, ortaklığın borcunu aynen yerine getirmesi veya ortaklık borcu için tazminat ödemesi dışında borç için verilen ifa yerine geçecek yeni edimin borcu sona erdirebilmesi için alacaklının bu edimi kabulü gerekir. Örneğin ortaklığın borcu olan 10.000.-TL yerine ortağın bir arsa vermeyi teklif etmesi halinde borcun ifa edilmiş sayılabilmesi ve ortakların ortaklık borcunun sona erebilmesi için ifa yerine edimin alacaklı tarafından kabul edilmesi gerekir.

(58) Burada söz konusu takas ortaklardan biri tarafından bilfiil yapılmış olan takastır.

3- ORTAKLIK BORCUNU ÖDEYEN ORTAĞIN DİĞERLERİNE RÜCU HAKKI

a) Genel olarak

Ortaklar arasındaki müteselsil sorumluluk, aralarındaki sıkı menfaat ilişkisinin bir sonucudur. Var olan bu menfaat ilişkisi ortaklardan birinin ortaklık borcunun tamamını eda etmesi halinde diğerlerine rücu edebilme olanağını verir. Türk Ticaret Kanununun 178 nci maddesi ortaklar arasında müteselsil sorumluluğu kabul etmekle, örtülü olarak müteselsil borçlular arasındaki rücu ilişkisinin, ortaklar arasında da söz konusu olacağını belirtmiş bulunmaktadır (TTK. 178, BK.527, BK. 146/I).

Borcu ödeyen ortağın rücu hakkı, diğer ortaklara karşı üzerine aldığı kısmı aşan bir tutarı ödediği anda başlar (59). Rücu eden ortak da zararın bir kısmını taşıyacağından, onun rücu alacağı ödediği miktardan bu kısım çıkarıldıktan sonra kalanı kapsar (60). Rücu hakkının varlığı, miktarıyla ortakların iç ilişkide sorumluluk dereceleri ortaklık mukavelesine göre zararın paylaşılması durumuna bağlıdır. Rücu talebi ancak gerçekleştirilen bir ödeme ile başlar. Ortağın kâr ve zarar iştirak oranı içinde ödemede bulunmuş olması halinde rücu hakkı doğmaz (61).

Örneğin; 10.000.- TL. borcu olan bir kollektif ortaklığın herhangi bir nedenle sona ermesi halinde sorumlulukları gerçekleşen iki ortak A ve B nin, kâr ve zarara iştirak oranları mukavele hükümlerine göre % 30 (B) ve % 70 (A) dır. Alacaklı alacağının tamamını (B) den tahsil etmiş bulunmaktadır. Bu durumda borçtan (B) nin hissesine düşen 3.000.- TL., (A) nın hissesine düşen 7.000.- TL. olduğuna göre, (B) hissesinden fazla ödediği 7.000.- lırayı (A) dan isteyebilir.

---

(59) TD. 2.6.1969, E.309, K.2806 (BATIDER, C.V, S.4, Sh.848, Nr.108)
"Rücu alacağının ödeme ile doğacağına ve bu anda muaccel olacağına, dolayısıyla zaman aşımının da bu andan itibaren işlemeye başlayacağına hükmetmiştir."

(60) ARSLANLI, H. *Age.*, Sh. 366.

(61) ARSLANLI, H. *Age.*, Sh. 366.

Mukavelede, kâr ve zarar paylaşım oranı tayin edilmemişse ortaklar arasındaki hesaplaşmada "eşitlik ilkesi" geçerlidir (TTK. 138, BK. 523/I). Bu ilke gereğince kendi payından fazla ödemede bulunmak zorunluluğunda kalan ortaklardan biri payından fazlasını diğerlerinden istemek olanağına sahip bulunmaktadır.

Ancak, ödemede bulunan müteselsil borçluya karşı diğerleri müteselsil suretle değil, ancak kendi hisselerine isabet eden miktar oranında sorumlu olurlar (62). Zira teselsül sadece dış ilişkide geçerlidir.

Rücu hakkına sahip bulunan ortağın talep edebileceği miktar, başka bir deyişle rücu hakkının kapsamı ortağın fiilen ödemiş olduğu para tutarına göre hesaplanmalıdır (63).

---

(62) TUHR, V.: Açe., C.II, Sh.870, 872 "Tediye de bulunan müteselsil borçlu müteaddit müteselsil borçlulara karşı rücu hakkına haiz ise bunlar tediye de bulunan müteselsil borçluya karşı müteselsil surette değil, ancak kendi hisseleriyle mes'uldürler." Ayrıca; Bkn. TANDOĞAN, H.: Açe., Sh. 392.

(63) Bu miktara takibe uğrayan ortağın takip dolayısıyla ödemek zorunda kaldığı masrafların da girip girmeyeceği düşünülecek bir konudur. Rücu edecek şahsın, hüsniyetle yaptığı avukat ve yargılama masrafları rücu olunan şahısların da menfaatlerine olduğu oranda bu masrafları da rücu alacağına ekleyebilmesi objektif hüsniyet ilkesine uygun düşer (MK. 2).

Ortak davayı veya takibi diğer ortaklara haber vermişse, takip hepsini ilgilendirdiğinden, masrafların rücu hakkının kapsamına dahil olması olağandır.

Ancak, alacaklının, ortaklardan herbirine karşı sahip olduğu alacak hakkı birbirinden bağımsız olduğundan ortaklardan herhangi birinin temerrüdünün kanunî sonucundan diğer ortaklar sorumlu değildir. Ortakların borcu müteselsil borç ortakların sorumluluğu da müteselsil sorumluluk olduğundan, müteselsil borçlulardan birinin kusur ve temerrüdü subjektif tesirli olduğu için (fazla bilgi için Bkn. AKINTÜRK, T.: Açe., Sh. 85), diğer ortakların bu ortağın kusur ve temerrüdünün sonucuna katılmasına imkân yoktur (TTK. 178/I, TTK. 138, BK. 144) Örneğin; mecbur olmadığı halde aynen ifade bulunan ortağın ifası alacaklıya zarar verirse bundan diğer ortaklar sorumlu değildirler.

b) Rücu hakkının koşulları.

Borcu ödeyen ortağın rücu hakkını kullanabilmesi, yukarıda genel olarak belirttiğimiz gibi bir takım koşulların gerçekleşmesine bağlıdır. Bu koşullar gerçekleşmeden rücu hakkı doğmaz. Bu nedenle bunların saptanması gerekmektedir. Bu koşulların neler olduğu, Türk Ticaret Kanununun 178 nci madde aracılığıyla, rücu hakkını düzenleyen Borçlar Kanunu madde 146 hükmünden çıkarılabilir (TTK. 138). Borçlar Kanununun 146 ncı maddesi genel hüküm niteliğinde olup, ilgili Kanunlarda özel olarak düzenlenmemiş bütün müteselsil borçluluk hallerinde uygulanır. Şu halde, genel olarak ortakların rücu hakkını kullanmasının koşullarını belirleyebiliriz.

aa) Alacaklıyı tatmin etmiş olma.

Rücu hakkı alacaklıya ifada bulunduktan sonra daha doğru bir deyişle alacaklının herhangi bir yoldan tatmini ile doğar. Ortaklardan biri ifa, takas veya herhangi bir yol ile alacaklıyı tatmin etmiş olmadıkça rücu hakkı doğmaz. Alacaklının müteselsil borçlu olan ortaklardan birinin dava etmesiyle, hattâ onun mahkemece borcun tamamını ödemeğe mahkûm edilmesiyle diğerleri borçtan kurtulmazlar. Diğerlerinin borçtan kurtulması ancak alacaklının tatmin edilmesiyle mümkün olur (64). Ortak, rücu hakkını alacaklı kendisinden edayı talep ettiği zaman değil, ancak kendisi edayı yerine getirdiği takdirde kullanmak yetkisine sahiptir. Ancak rücu hakkının kullanılması, alacaklının tamamen tatminini şart kılmaz (65). Borcu kısmen, fakat iç ilişkideki hisesini aşacak şekilde ifa eden borçlu, bu fazla kısım için diğerlerine rücu edebilir (66).

---

(64) TUHR, V.: *Age.*, C.II, Sh.890, III, 1; AKINTÜRK, T.: *Müteselsil Borçluluk*, Sh. 213, TUNÇOMAĞ, K.: *Age.*, C.I, Sh. 65; FEYZİOĞLU, F.N.: *Borçlar Hukuku*, C.I, İstanbul, 1969, Sh.273;

(65) TEKİNAY, S.S.: *Borçlular Arasında Akdi Teselsül*, Sh. 157.

(66) TEKİNAY, S.S.: *Borçlar Hukuku*, Sh. 254.

bb) Hissenden fazla ödemede bulunmuş olma.

Bir ortağın rücu hakkına sahip olabilmesi, onun alacaklıyı tatmin ederken iç ilişkide kendisine düşen hisseden fazla ödemede bulunmuş olmasına bağlıdır (67). İç ilişkide, kâr ve zarara iştirak oranından fazla bir ödemede bulunan ortak yaptığı bu fazla ödeme için diğer ortaklara başvurabilir. Bu nedenle ortak kendi hissesi oranında ödemede bulunmuşsa, rücu hakkı doğmaz. Hattâ diğer müteselsil borçlu olan ortaklar hiçbir ödemede bulunmamış olsalar dahi gene de bu ortak rücu hakkına sahip olmaz.

cc) İfanın Geçerli olması.

Ortakların sorumluluğunun asıl amacı alacaklıyı tatmin olduğundan ifanın bu amacı gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Başka bir deyişle ortağın ve ortakların sorumluluklarının sona ermesi ve borcu ödeyen ortağın rücu hakkının doğabilmesi için ifanın geçerli olması şarttır. İfa geçerli değilse ortakların sorumluluktan kurtulmaları söz konusu olmadığından rücu hakkının doğumu da söz konusu olamaz. Örneğin; ortağın asıl alacaklıya veya onun yerine ifayı kabule yetkili kimseye geçerli bir şekilde ifada bulunmaması halinde kural olarak ifa geçersiz olduğu gibi, alacaklının ifayı kabul ehliyetini kaybetmesine rağmen ona ifada bulunması da geçerli değildir (68). Böyle bir ödeme yapan ortak, diğer ortaklara rücu hakkını kullanamaz. Ayrıca, ortakların birbirine karşı sorumluluğu, geçerli olan ortaklık borçları hakkında var olduğundan, alacaklı tarafından takip edilen ortak hukuken geçerli olmayan bir borcu ödemişse bunu kendi sorumluluğu altında ödemiş sayılır (69).

---

(67) MANGOLD, T.: Die Verjährung der Haftung des Kollektivgesellschafters, Zürich, 1947, Sh.28, 29.

(68) Örneğin; İİK, 192 ye göre iflasın açılmasından sonra müflis hiçbir ödeme kabul edemez, buna rağmen ona ödemede bulunan borçlu, müflisin alacaklılarına karşı ancak masaya giren para veya kıymet nisbetinde borcundan kurtulur.

(69) ARSLANLI, H.: Age., Sh.365.

c) Rücu hakkının kaybedilmesi

Hissenden fazla ödemede bulunan ortağın diğer ortaklara rücu hakkı kanundan doğan bir hak olmakla beraber (TTK. 178/I, 138, BK.146), mutlak bir hak değildir. Hukukun genel prensipleri uyarınca ödemede bulunan ortak, bazı durumlarda bu hakkını kaybedebilir.

Örneğin;

aa) Ödemeden diğer borçluların haberdar edilmemiş olması

Müteselsil borçlulukta, alacaklıya ödemede bulunan bir müteselsil borçlunun bu ödemeden diğer borçluları haberdar etmemesi ve dolayısıyla diğer borçlulardan birinin tekrar ödemesine yol açması genellikle rücu hakkını ortadan kaldıran bir neden olarak görülmektedir (70). Ortaklar arasındaki rücu ilişkisine de müteselsil borçlular arasındaki rücu ilişkisine ilişkin hükümler tatbik edildiğinden aynı görüşün ortaklar arasındaki rücu ilişkisinde de geçerli olması gerekir. Ancak alacaklıya ödemede bulunan ortağın bu ödemeden diğer ortakları haberdar etmesini, her hadisede ödiyen ortağın diğerlerine rücu'u için bir ön koşul olarak nitelendirilmemek hal ve durumun ödemeyi diğer ortaklara bildirimini olanaksız kıldığı hallerde ödiyen ortağın rücu hakkını kaybetmeyeceğini kabul etmek gerekir. Her hadisede durumun objektif hüsniyet kaidelerine (MK. 2) göre saptanması şarttır. Ayrıca kendisini sonradan diğerlerine rücu etmeğe haklı addeden ortaklardan birine karşı dava açılmışsa, onun rücu hakkı olan ortaklara davayı ihbar etmesi ve onların davaya katılma ve araya girme olanağı sağlaması (HUMK. 49 vd.) ölçülü bir davranış olur (71).

---

(70) AKINTÜRK, T.: Müteselsil Borçluluk, Sh. 219; TUHR, V.: Age., Sh.870; SAYMEN, F.H./ELBİR, H.K., Türk Borçlar Hukuku, Umumi Hükümler, C.I, II, İstanbul, 1958, Sh. 616; ARSEBÜK, E.: Borçlar Hukuku, C.I,II, Ankara, 1950, Sh.1025; TEKİNAY, S.S.: Borçlar Hukuku, Sh.254.

(71) TUHR, V.: Age., Sh.699, 700. Alacaklı tarafından dava edilen borçlu, bu davayı diğer ortaklara ihbar etmezse, rücu hakkını kaybetmez. Fakat davada ileri sürmesi gereken müşterek defilerden birini, hafif bir kusurla bile ileri sürmekte ihmal gösterirse, diğer borçlulara karşı rücu hakkına sahip olmayacaktır. Halbuki davayı ihbar etmiş olursa, davalı borçlu alacaklıya karşı müşterek def'ilerden birinin ileri sürülmemesinden dolayı davayı kaybederse hilesi ve ağır kusuru olmadıkça, diğer ortaklara başvurma hakkı tehlikeye düşmez.

bb) Müşterek defilerin ileri sürülmemiş olması.

Kollektif ortaklıkta ortakların borcu kanundan doğmakla beraber, borcun varlığı ve devamı ortaklık borcunun varlığı ve devamına bağlı olduğu için ortaklık borcuna ilişkin bütün ortaklar için müşterek olan def'ilerin her bir ortak tarafından kullanılması gerekir. Ortakların müteselsil sorumluluğunun sonucu (TTK. 178, BK. 143) bütün hepsi için müşterek olan bu def'ilerin ileri sürülmemesi halinde, ileri sürmeyen ortak diğerlerine karşı sorumlu olur. Başka bir deyişle rücu hakkını kaybeder. Ancak ortak müşterek def'ilerin varlığını bilmiyor, veya bilmeside gerekmiyor idiyse, başka bir deyişle müşterek def'ilerin ileri sürülmesinde kendi kusuru yok ise, onun rücu hakkını kaybetmemesi objektif hüsniyet kaidelerine daha uygun düşer (MK. 2).

cc) Rücu hakkının zaman aşımına uğraması

Ortaklık borcunu ödiyen ortağın, rücu alacağı ödeme ile doğacağından ve bu anda muaccel olacağından, zaman aşımında bu andan itibaren işlemeye başlar (72). Ortakların, borcu ödiyen ortağa karşı sorumluluklarının tabi olduğu zaman aşımı süresi 5 yıldır (BK. 126/4). Borcun ortakça ödendiği tarihten itibaren 5 yılın geçmesi ile birlikte ortağın rücu alacağı dava edilemez duruma gelir. Ancak diğer ortakların kendi rızalarıyla borcu ödemelerine bir engel yoktur.

4- BİR ORTAĞIN ORTAKLIK ALACAKLISI OLMASI HALİNDE DİĞER ORTAKLARIN SORUMLULUĞU

a) Genel olarak

Ortağın, ortaklığa karşı ortaklık ilişkisine dayanarak kazandığı talep haklarının yanısıra doğumu ortaklık ilişkisinden tamamen bağımsız talep hakları da vardır.

---

(72) TD. 2.6.1969, E.309, K.2806; BATIDER, C.V, S.4, Sh.848, No.108

Ortağın, ortaklık ilişkisinden doğan en mühim hakları, kâr, ücret ve faiz talepleri, Borçlar Kanununun 527 nci maddesinin tanıdığı talepler fesihte tasfiye payı ve talebidir (73). Bu hak ve borçlar kollektif ortaklık akdinden doğar.

Ortağın ortaklık ilişkisinden doğan bu talep haklarının yanısıra ortağın, üçüncü şahıs sıfatıyla ortaklıkla yaptıkları işlemlerden doğan, ortaklık ilişkisinden tamamen bağımsız ilişkileri de olabilir. Örneğin, ortak ortaklığa bir binasını kiraya vermiş, bir mal satmış veya ödünç para vermiş ise, ortaklık ile ortak arasında doğan ilişki özel bir ilişkidir ve üçüncü şahıs alacaklı ile ortaklık arasında doğan ilişkiden farkı yoktur. Şu halde ortağın ortaklık ilişkisinden doğan talep hakları ile ortaklık ilişkisinden bağımsız talep haklarını birbirinden ayırmak gerekmektedir, Sorun önemini her iki ilişkide ortaklığın ve ortakların alacaklı ortağa karşı sorumluluklarının farklılığında kendini gösterir. Ayrıca ortaklığın tüzel kişiliğinin varlığı ve ortaklık malvarlığı ile ortakların malvarlığının farklılığı ortakların ortaklık sıfatından doğan faaliyetleri ile ortaklık dışı ilişkilerinin ayrımını gerekli kılmaktadır.

b) Ortaklık dışı ilişkilerden ortakların sorumluluğu

Ortakların üçüncü şahıs sıfatıyla ortaklıkla yaptıkları işlemlerden doğan alacakları ortaklık sıfatından bağımsızdır. Ortaklık dışı ilişkilerde gerek ortaklık, gerek ortak aralarında ortaklık bağı yokmuş gibi borçlanırlar (74), Bu nedenle ortaklar üçüncü şahıs sıfatıyla ortaklıkla yaptıkları işlemlerden doğan alacaklarını, tıpkı üçüncü şahıs alacaklı gibi ortaklıktan ve şartları gerçekleşmiş ise (TTK. 179/I) ortaklardan ta-

---

(73) ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh. 230

(74) ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh.229; 13 HD. 4.10.1974 tarihinde verilen kararda "Ortak tarafından ödünç olarak verilen paranın iadesini talep için ortaklığın sona ermesini beklemeye gerek yoktur. Ortaklık bu borçları doğrudan doğruya sorumludur" 13.HD. 4.10.1974, E.2173, K.2302 BATIDER, C.VII, S.4, Sh.9871.

lep edebilirler (TTK. 170) (75). Koşullar gerçekleşmişse (TTK. 179/I) alacaklı olan ortak, üçüncü şahıs alacaklı gibi diğer ortakları hisselerine göre değil, müteselsilen takip edebilir. Ortak, üçüncü şahıs sıfatıyla ortaklıkla yaptığı işlemlerden doğan alacağını ortaklığın iflas masasından da isteyebilir (76).

Yapılan işlemlerin ortaklık yükümlülükleri ile ilişkisinin olmaması, ortaklık ile ortağın malvarlığının ayrılığı bu sonucu haklı gösterir niteliktedir. Ayrıca üçüncü kişi alacaklıların yararları da bütün ortakların sınırsız sorumluluğu ile yeterince korunmuş olduğundan üçüncü şahıs alacaklılar yönünden bir sakınca doğmamaktadır.

c) Ortaklık ilişkisinden doğan taleplerden ortakların sorumluluğu

Ortakların ortaklığa karşı doğabilecek taleplerinin kaynağı yalnızca ortaklık dışı ilişkiler değildir. Doğrudan doğruya ortaklık ilişkisinden doğan talep hakları da vardır. Ortakların kâr, işlemiş faiz ve ücrete ilişkin talep hakları ile ortaklık lehine yaptıkları masraflardan doğan alacakları bu tür haklardır (TTK. 170, TTK. 183/I, BK. 527) (77).

Kanunumuz geçmiş yıllara ait kârın, işlemiş faiz ve ücretlerin ortaklıktan talep edilebileceğini kabul etmiştir (TTK. 170) (78). Bu tür talepler faaliyette bulunan veya tasfiyeye girmiş olan ortaklığa yönelik bir haktır. Bu taleplerin alacaklısı ortak, borçlusu kollektif ortaklık

-
- (75) Ancak ortak, bu işlemlerin, ortaklığın temsilcisi sıfatına da haiz olarak kendi kendisiyle yapmış bulunabilir. Bu durumda işlemin geçerliliğinin ortaklık yararına olması şartına bağlı bulunduğu doktrinde kabul edilmektedir. Fazla bilgi için Bkn. KURU, B.: Şahıs Şirketleri ve Ortaklarının İflası, Sh.118; TEKİN, F.: Age., Sh.117, 118; KARAYALÇIN, Y.: Age., Sh.269.
- (76) KURU, B.: "Şahıs Şirketleri ve Ortaklarının İflası, Ankara, 1963, Sh. 15; TEKİN, F.: Age., Sh.117; ARSLANLI, H.: Age., Sh.224.
- (77) "Feshedilerek henüz tasfiye edilmemiş bulunan bir kollektif şirketin şeriki mahkemeden, sermaye hissesini talep edemez" TD. 28.10.1960 E.2089, K.2827, Son.ıçt. Sene XVII, C.XV, No.157, Sh.4720-4721.
- (78) Kâr bilançonun tanzimi ile, ücret statü ile belirtilen ücreti gerektiren işlemlerin belirli sürelerde yapımıyla talep edilebilir duruma gelir. Statü ile sermaye faiz ödenmesi şart edilmişse (TTK,144), işlemiş faizler de ortaklığa karşı ileri sürülebilecek talep hakları doğurur.

tüzel kişiligidir (79). Ortakların bu ilişkiden sorumluluğu iç ilişkideki kâr ve zarar hissesine göredir (BK. 522, 523). Mütessesil sorumluluk, üçüncü şahsın alacağı niteliğinde olan alacaklar için söz konusu olur.

Doğrudan doğruya ortaklık ilişkisinden doğan talep haklarının yanı sıra, ortağın ortaklık sıfatından dolayı üzerine almak zorunluluğunda kaldığı bazı işlemler vardır ki (BK. 527), bu işlemleri yapmak zorunda olan ortağa karşı diğer ortakların sorumluluğunu, bir önce belirtilen ortağın kâr, faiz ve ücret alacağına karşı diğer ortakların sorumluluğundan ayırmak gerekir. Örneğin, ortaklığın yetkili organı, ortaklık işlerini görürken, ortaklık adına bir takım masraflar yapmışsa, kendi namına ortaklık hesabına borç altına girmişse veya ortaklık dolayısıyla bir zarara uğramışsa ortaklık, bu ortağa karşı doğrudan doğruya sorumludur. Ortaklardan birinin ortaklık işleri için yaptığı bu masraflar ve yüklenildiği bu borçlardan dolayı, ortaklara başvurma koşullarının gerçekleşmesi halinde (TTK. 179/I) diğer ortaklarda sorumlu olurlar (BK. 527, TTK. 183). Bu sorumlulukları tıpkı ortağın üçüncü şahıs alacaklı durumunda olduğu gibi mütessesildir.

C- ORTAKLARIN SORUMLULUĞUNUN İKİNCİ DERECEDE OLMASI

1.- GENEL OLARAK

Ortakların sorumluluğunun ikinci derecede olması, kolektif ortaklığın tüzel kişiliğe sahip olmasının doğal bir sonucudur (80). Ortaklığın borç ve teahhütlerinden birinci derecede ortaklığın kendisi sorumludur (TTK. 179/I).

Ortaklar ancak, ortaklık hakkında yapılan takibin semeresiz kalması veya ortaklığın sona ermesi halinde takip edilebilir (TTK. 179/I).

---

(79) ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh. 224, 231; DOĞANAY, İ.: *Age.*, Sh.494.

(80) ÇENBERCİ, M.: *Kollektif Şirket Hangi Halde Sona Ermiş Sayılır*, BATIDER, C.IV, S.1, Sh.77 (1967).

Şartlar gerçekleşmeden ortaklar hakkında açılan dava ve yürütülen icra kovuşturması husumet yetersizliği (ehliyetsizliği) bakımından redde mahkumdur.

2.- SONUÇLARI

(Ortakların, alacaklılara karşı sahip olduğu def'i hakları yönünden)

a) İlk önce ortaklığın takip edilmesi def'î

Ortakların sorumluluğunun ikinci derecede olmasının doğal sonucu ortaklık hakkında yapılan takip sonuçsuz kalmadan veya ortaklık sona ermeden ortakların takip olanağının olmamasıdır (TTK. 179 /I).

Kanunen ortaklara tanımış olan bu hak, ortaklara ilk önce ortaklığın takip edilmesi konusunda onların sorumluluğu yönünden önemli bir def'i hakkı sağlar. Bu def'î ortağa, şartlar gerçekleşmeden alacaklının başvurması halinde (TTK. 179) ödemeyi red etme olanağı sağlar. Böylece ortaklık borcu ödeme yeteneğine sahip olduğu müddetçe ortaklar için endişe edecek bir durum yoktur.

Bu def'î tâliki (geciktirici) nitelikte ve bağımsız (müstakil) bir def'îdir. Bu def'îyi ileri sürmek dâva sebebini inkâr anlamına gelmez. Edayı yerine getirmekten sadece geçici bir süre için kaçınabilmek yetkisi verir. Niteliği icabı hâkim tarafından resen göz önüne alınamaz ortak tarafından ileri sürülen bu def'îye karşılık, ortaklığın sona erdiğinin, ortaklık hakkında yapılan takibin semeresiz kaldığını isbat etmek ortaklık alacaklısına düşmektedir. Çünkü isbat yükü normal durumun aksini iddia eden tarafa düşer (81).

---

(81) AKİPEK, J.: Türk Medeni Hukuku, Cilt I, (Başlangıç Hükümleri ve Şahsın Hukuku), Ankara, 1960, Sh.172; ANSAY, S.Ş.: Hukuk Yargılama Usulleri, 1966, Sh.248, BİLGE, N.: Medeni Yargılama Hukuku, Dersleri, 2. Bası, Ankara, 1967, Sh. 245; KURU, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü; İstanbul, 1974, Sh. 362, POSTACIOĞLU, İ.: Medeni Usul Hukuku Dersleri, 5. Baskı, İstanbul, 1970, Sh. 466.

b) Rehnin paraya çevrilmesi def'î

Ortaklığın alacağının, ortaklık tarafından rehinle temin edilmiş olması halinde ortağın, ilk önce rehnin paraya çevrilmesini def'î olarak ileri sürüp süremeyeceği hakkında kanunda bir açıklık yoktur. Ancak ortağın sorumluluğunun tâli niteliği ve ortakların sorumluluğunun amacı (borcun ortaklıkça ödenmemesine karşı teminat karakteri) ortaklık borcunun rehinle temin edilmesi halinde ilk önce rehnin paraya çevrilmesi gereğini ortaya çıkarır.

İcra iflâs kanununun 45 nci maddesine göre "Rehinle temin edilmiş bir alacağın borçlusu iflâsa tâbi şahıslardan olsa bile alacaklı yalnız rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapabilir." Kanun bu yola gitmeyi rehin alacaklısına yalnızca bir yetki olarak tanımamakta, ona bu konuda bir zorunluluk yüklemektedir (82).

Esasen Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre (TTK. 179/I) alacaklı ilk önce borçluyu takip zorunda olduğundan, ona ait olan mallar ve bu arada verilmiş olan rehinleri de takip zorundadır. Rehinli alacaklı borçlunun bütün malları hakkında takipte bulunmadan önce rehni paraya çevirtmeye mecburdur (83).

-
- (82) Fazla bilgi için Bkn. GÜRDOĞAN, B.: Türk İsviçre İcra ve İflas Kanununda Rehnin Paraya Çevrilmesi Ankara, 1967, Sh.9, ÜSTÜNDAĞ, S.: İcra Hukuku Esasları, İstanbul, 1965, Sh.324
- (83) Ancak alacaklı, gerekirse rehin hakkından feragat edebilir ve borçlusunu adi takip yoluyla takip edebilir. Borçlu adi takip yoluyla kendisine gönderilen ödeme emrine karşı alacaklının öncelikle rehni paraya çevirmesi gerektiğini ileri sürerek 10 gün içinde şikayette bulunmassa takip normal seyrine devam eder. Ayrıca İİK. 43. madde amme intizamından değildir; bu sebeple alacaklı ile borçlu arasında alacaklının rehnin tesisine rağmen âdi yollarda takip yapabileceği önceden kararlaştırılabilir. Bkn. GUISAN, F.: Çeviren GÜRDOĞAN, B.: Alacağın Rehinle Temin Edilmiş Olmasının Takip Tarzına Tesirleri. BATIDER, 1964, C.II, S.3, Sh.455 vd.

Ayrıca ortağın sorumluluğunun kefalet benzeri nitelik göstermesi bu görüşümüzü destekler niteliktedir. Çünkü adi kefalette, alacaklının alacağı rehinle temin edilmiş olduğu takdirde, kefil borcun ilk önce merhundan tahsil edilmesini talep edebilecektir (BK. 486/II).

Rehin borçlu olan ortaklık tarafından değil de, bir üçüncü şahıs tarafından verilmesi halinde, ortağın ilk önce rehlin paraya çevrilmesine ilişkin def'î hakkını ileri sürüp süremeyeceği, üzerinde düşünülmesi gerekli bir sorundur. Ancak İİK. 45 nci madde rehlin borçlu veya üçüncü şahıs tarafından verilmiş olması arasında bir ayırım yapmamaktadır. Bu nedenle alacağı rehinle temin edilmiş olan ortaklık alacaklısının, ortakları takip etmeden önce rehlin paraya çevrilmesi yolu ile takipte bulunması gerekmektedir. Bu takibin sonuçsuz kalması halinde ortaklığı ve ortakları takip edebilecektir.

Böylece ortaklığın rehinle temin edilmiş borcundan dolayı ortakların takibi için sadece aciz vesikası kâfi olmayıp rehin açığı belgesinin de alınması gereklidir (İİK. 152, 150) (84).

3.- İKİNCİ DERECEDE SORUMLULUKTAN FERAGAT

Kanunun ortaklık alacaklılarının lehine amir hükümle öngördüğü sınırsız ve müteselsil sorumluluğun aksine, ikinci derecede sorumluluk yalnızca ortağın lehine kormuş bir ilkedir ve bu karakteriyle amir hüküm niteliğinde değildir (85). Bu nedenle ortaklarca bu ilkenin aksinin kararlaştırılmasının alacaklılar yönünden hiç bir sakıncası yoktur.

---

(84) DOMANIÇ, H.: *Age.*, Sh.129

(85) ARSLANLI, H.: *Age.*, Sh.352; AKINTÜRK, K.: *Die Kollektivgesellschaft in neuen Türkischen Handelsrecht*, Sh. 93; HİRS, E.: *Age.*, Sh. 191, No. 206.

Kollektif ortaklıkta ortakların sorumluluğunun ikinci derece niteliğinden feragatin alacaklıya sağlayacağı en büyük fayda, borç muacceliyet kazanır kazanmaz ortağa başvurarak alacağını talep edebilmesidir. Alacaklılar cephesinden var olan bu imkân ortaklığın kredi ortamının genişlemesine de olanak sağlar.

Ortaklar ortaklık mukavelesine bir hüküm koyarak, belirli alacaklılarla anlaşmalar yaparak ya da ortaklık lehine müteselsil kefalet altına girerek ikinci derecedeki sorumluluktan feragat edebilirler (86). Ayrıca ortaklar hususi bir beyanla da ikinci derecede sorumluluktan feragat edebilirler (87). Bu beyan sarîh olabileceği gibi zımnî de olabilir. Örneğin ortaklardan birine, ortaklığa başvurulmadan evvel başvurulması halinde, ortağın ilk önce ortaklığın takibi konusunda bir def'ide bulunmaması gibi.

İkinci derecede sorumluluktan feragat genel olarak, peşin dava def'inden feragat ve müteselsil kefalet yolu ile olur.

a) Peşin dava def'inden feragat

Peşin dava def'inden feragatten kast olunan; ortakların ilk önce asıl borçlu olan ortaklığı takip konusunda sahip oldukları def'i hakkından vazgeçmeleri, alacaklının doğrudan doğruya asıl borçluya başvurmaksızın ortak aleyhine takibe geçilmesidir. Başka bir deyişle ikinci derece sorumluluğun ortadan kalkması, doğrudan doğruya ortağa başvurulabilme olanağının doğmasıdır.

---

(86) Ancak mukavelede veya ortakların verdiği kararda bu iradenin açık olarak anlaşılması lâzımdır. Hakem icabından ortakların birinci derecede sorumlu olduğunun anlaşılması yeterli değildir.

(87) HİRŞ, E.: *Age.*, Sh. 191, No.206

Bu feragat ortaklık mukavelesi ile bütün ortaklar için belirle-
nebileceği gibi, tek tek ortakların, başlı başına feragatide mümkündür.
Ancak Kanunî sorumluluk tarzı olan ikinci derecede sorumluluk tarzının
bir kararla bütün ortaklar için geçerli olacak tarzda değiştirilmesinin
mümkün olup olamayacağı düşünülecek bir sorundur. Başka bir deyişle;
kanuni sorumluluk tarzının bir kararla ağırlaştırılması mümkündür?

Bu karar bütün ortakların oybirliği ile verilmişse ortada bir
sorun yoktur. Bu karar hepsini bağlar. Sorumluluğun ikinci derecede olma
niteliği ortadan kalkar. Alacaklı isterse ortağa, isterse ortaklığı
başvurabilir. Ancak karar bazı ortakların karşıt reylerine rağmen alın-
mışsa durum ne olacaktır.

Ortaklardan herbirinin borcu, belli bir ölçüde birbirinden bağımsız
olduğu için ortaklardan hiç biri diğer ortağın sorumluluk tarzını
ağırlaştıracak fiil ve hareketlerde bulunamaz. Bu nedenle ortaklar oy
çokluğu ile bir karar vermişlerse, peşin dava definden feragat kararı bu
kararı verenler hakkında geçerli olup diğerlerini bağlamaması gerekir.

Sorumluluk tarzının mukavele ile veya ortakların oybirliği ile alacak-
ları karar ile değiştirilmesi ortağın tâbi olduğu sorumluluk hükümlerinde bir
değişiklik meydana getirmeyecektir (88). Bu halde dahi sorumluluğun ni-
teliği değişmeyecek ortak yine borcun ifa edilmemesinden dolayı aynen ifa
ile değil, borcun ödememesinden doğan zararı tazmin ile yükümlü olacaktır.
Sorumluluk yine müteselsil ve sınırsız olacaktır.

---

(88) Peşin dava definden feragat halinde ortak, ilk önce ortağa başvurma
ve rehinlerin paraya çevirme definden yararlanamamasına karşılık,
bunların dışında kalan diğer defilerden -borç ilişkisinden ileri
gelen defiler veya asıl borçlunun şahsi defileri- nden yararlanma
olanığına sahiptir. Çünkü bu defiler ortağın sorumluluğunun fer'i
niteliği ile ilgili bulunmaktadır.

b) Kefalet yolu ile

Kollektif ortaklık, ortaklarının ortaklık lehine kefil olmasını engelleyecek bir hüküm Kanunumuzda mevcut değildir. Bir başka şahıs lehine nasıl kefil olunabiliyorsa, bir ortak ta kollektif ortaklık lehine o şekilde kefil olabilir (BK. 484 vd.).

Ancak kollektif ortaklık lehine kefalet sadece müteselsil kefalet şeklinde olabilir (TTK. 17/2). Bu takdirde ortaklık alacaklıları ortaklığı takip etmeden, doğrudan doğruya kefil olan ortağı takip etme hakkının elde edeceklerdir (89). Ortak böylece öncelikle kendi aleyhine dava ikamesi hakkını kabul etmiştir (90). Sorumluluğun ikinci derecede olma niteliği ortadan kalkmıştır (91).

---

(89) BARTU, N. Kollektif Şirketlerde Teselsül, İBD. 1947, S.9, Sh.421,422.

(90) HİRŞ, E.: Age., Sh.191, No.206.

(91) REİSOĞLU, S.: Türk Kefalet Hukuku, Ankara, 1964, Sh.12.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

S O R U M L U L U Ğ U N G E R Ç E K L E Ş M E S İ

(54) ORTAKLARI DOĞRUDAN DOĞRUYA TAKİP OLANAĞININ DOĞMASI

I - ORTAKLIĞA KARŞI YAPILAN TAKİBİN SONUÇ VERMEMESİ

Bilindiği gibi, ortaklığın borçlarından dolayı birinci derecede ortaklık sorumludur (TTK. 179/I). Ortaklık alacaklıları, ortaklara ancak, "Ortaklığa karşı yapılan takibin sonuç vermemesi ve ortaklığın sona ermesi" halinde başvurabilirler (TTK. 179/I) (1).

Ortaklığa karşı, yapılan takibin sonuç vermemesi (TTK. 179/I), deyiminin kapsamına özellikle ferdî (cüz'î) icra takiplerinin sonuçsuz kalması girer (2), Ortaklığa karşı yapılan icra takibi sonuçsuz kaldığı takdirde, sırf ortaklığın resmen saptanan aciz halinden dolayı, doğrudan doğruya ortağa başvurma olanağı doğar (3). Ancak, ferdî (cüz'î) icra takiplerinin de hepsi buraya dahil değildir. İlâmsız (İİK. 42 vd.), ilâmlı (İİK. 32) ve kambiyo senetlerine mahsus (İİK. 167-176) haciz yoluyla takibin semeresiz kalmış olması halinde, ortak-

-
- (1) İİD. 8.3.1963, E.2788, K.28887, (Yargıtay Emsal Hukuk İçtihadları 1965, Sh.110). İİD. 28.11.1968, E.10431, K.11002 "Tüzel kişiliğe haiz kollektif şirketin borcundan dolayı, Ticaret Kanununun 178/180 inci maddelerindeki yazılı şartlar tahakkuk etmedikçe şerikler takip olunamaz" (RKD, 1969, S.6, Sh.57); TD. 16.1.1969, E.3026, K.145 (DOĞANAY, İ.: a.g.e., Sh.513); YHGK. 19.1.1972, E.68, K.28 (Türk. İçt. KÜl. 1972/I, Sh.225); TD. 2.5.1972, E.1156, K.2196, (Türk. İçt. KÜl. C. 1972/I, Sh.226).
  - (2) ERMAN, E.S.: Kollektif Şirket Ortaklarının Sorumluluğu, Yargıtay 100. Yıl Dönümü Armağanı, 1968, Sh.399; KURU, B.: Şahıs Şirketlerinin Ortaklarının İflası, Ankara, 1963, Sh.34.
  - (3) Bu halde ortaklar hakkında usulüne uygun takip talebinde bulunularak ödeme veya icra emri tebliğ ettirilmesi lâzımdır. Böyle bir takip yapılmadıkça ortaklık borçlarından dolayı ortakların malları haczedilemez. İİD. 9.2.1970, E.1389, K.1425 (RKD. 1970, S.6,7, Sh. 114, 115); İİD. 21.11.1968, E.10233, K.10709 (ABD. 1969, S.2, Sh.396); İİD. 23.2.1967, E.1619, K.1808 (RKD. 1967, S.5, Sh.152).

lara başvurma hakkı doğar (4). Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibin sonuçsuz kalması halinde, bu vesika ile yalnızca rehnin takip edilen alacağı yetmediği saptandığından, bu durum ortaklığa karşı yapılan takibin neticesiz kalması ile aynı sonucu doğurmaz. Ancak rehin sahibi alacaklı, bu takipten sonra ortaklığı haciz yoluyla takip edip alacağını alamazsa o zaman ortaklara başvurulur (5).

Burada sorun; Türk Ticaret Kanunu 179 uncu maddesine göre takibin sonuçsuz kaldığına hükmedebilmek için, her zaman İİK. 105 ve 143 anlamında bir aciz vesikasının varlığının şart olup olmadığı noktasında toplanır. Acaba alacaklı, yapılacak takibin semeresiz kalacağını müsbet delillerle önceden ispat etse dahi ortağa başvurabilmek için mutlaka icra takibine geçmesi ve bunun sonuçsuz kalması mı gereklidir?

Doktrin ve tatbikatta bu konuda farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre (6); burada söz konusu olan semeresizlik, İİK. 105 ve 143 anlamında acizin saptanmasıdır. Takibin sonuçsuz kaldığına hükmedebilmek için icra hukuku usulüne uygun bir aciz vesikası alınmış olmalıdır. İcra takibi, borçlu ortaklığın haciz edilebilir malı bulunmadığının zabıt varakasıyla saptandığı (İİK. 105) veya alacaklı, borçluya ait malların paraya çevrilmesi sonucunda alacağını zamanında alamadığı vakit (İİK. 143) yapılan takip semeresiz kalmış sayılır (7). Ortaklığın borcu "ilân"la sabit olsa dahi ortaklık hakkındaki kovuşturma semeresiz kalmadıkça ortaklara başvurulamaz.

---

(4) KURU, B.: age., Sh. 34.

(5) KURU, B.: age., Sh.35; DOMANIÇ, H.: age., Sh.129.

(6) AKYAZAN, S.: Kollektif Ortaklarının Şirket Alacaklılarına Karşı Sorumlulukları, BATIDER, C.VI. S.1, Sh.46; CİHANGİROĞLU, C.: age., Sh.61
DOMANIÇ, H.: age., Sh.129; AKINTÜRK, T.: Die Kollektivgesellschaft im Neuen Türkischen Handelsrecht Sh.93, 94; EREM, T.: age., Sh.87.
İMREGÜN, O.: age., Sh.119; MİMAROĞLU, S.K.: age., Sh.205, 206.

(7) KARAYALÇIN, Y.: age., Sh.273; ERMAN, E.S.: Kollektif Şirket Ortaklığını Dava ve Takip Şartları; AD. 1970, S.6, Sh.397-398.

Başka bir görüşe göre (8) ise, icra takibinin semeresiz kalmış olduğunu isbat için mutlaka aciz vesikasına lüzum yoktur. Ortaklığın borcunu ödeyemediği, mahkemece veya icra dairesince herhangi bir şekilde resmen tesbit edilirse kanunun amacı açısından bu yeterlidir. Örneğin ihtiyatî haciz kararının icrası sırasında (İİK. 261) hiç bir mal bulunmadığını saptayan ihtiyatî haciz zabıt varakasının (İİK. 262) varlığı halinde veya ortaklığın aciz halinde bulunduğu bir tesbit davası ile kanıtlanmış ise ortakların birinci derecede sorumluluğu gerçekleşir. Ayrıca icra memurunca takdir edilen kıymete göre (İİK. 87), haczedilen mallar takip konusu alacağı ve takip masraflarını karşılamıyorsa bu durumu belgeleyen haciz tutanağına dayanılarak ortaklara başvurma olanağı vardır (9). Ancak bu görüşe göre de malî aciz mahkeme veya icra mercii gibi resmî bir makam yoluyla saptanmalıdır (10). Kollektif ortaklığa ait bir kıymetli evrakın protesto edilmiş olması veya ortaklığın ödemeyi durdurması TTK. madde 179/f anlamında, kovuşturmanın semeresiz kalması anlamına gelmez (11).

Türk Ticaret Kanununun 179 ncu maddesinin açık ifadesi karşısında kanun vaz'ının arzusu, alacaklının asıl borçluyu takibinin sonuç vermemesi halinde, daha doğru bir deyişle ortaklık hakkında yapılan takibin sonuç vermeyeceğinin belirgin olması halinde ortağa başvurulabilmesini sağlamaktır. Bu nedenle de ortaklığa karşı yapılan takibin semeresiz kalması deyimini geniş olarak yorumlamak ve ortaklığın haczi kabil malı bulunma-

---

(8) ARSLANLI, H.: age., Sh.352; KURU, B.: age., Sh.35; GÜRDOĞAN, B.: Kollektif Şirketin ve Ortaklarının İflası: AHFD. 1960, Cilt XVII, S. 1-4, Sh. 396. Ticaret Dairesinde bir kararında ortaklara miracaat için aciz vesikası alınmasının şart olmadığını, takibin semeresiz kalmasının kâfi olduğunu belirterek bu görüşe iştirak etmiştir. TD. 19.6.1962, E.334, K.2323. (Karar Yargıtay Ticaret Dairesi karar arşivinden alınmıştır.)

(9) KURU, B.: age., Sh.35; ARSLANLI, H.: age., Sh.352; GÜRDOĞAN, B.: agm., Sh.396.

(10) ARSLANLI, H.: age., Sh.352.

(11) ARSLANLI, H. age., Sh. 352.

diğinin mahkemece saptanmasını, ortaklığa karşı yapılan takibin sonuç vermemesi şeklinde anlamak menfaatler dengesine ve maddenin amacına daha uygun düşer. Ancak icra ve ödeme emri tebliğ olunan ortaklık temsilcisinin, borcu ödeyecek malları bulunmadığına ilişkin "mücerret" açıklaması, kovuşturmanın semeresiz kaldığını isbatlamaya yeterli değildir (12). Fakat, ortaklardan biri ortaklığın aciz halinde olduğunu belirten bir zaptı imzalarsa, bu durum ortaklık aleyhine aciz vesikası olmamasına rağmen bu ortak yönünden ikinci derecede sorumluluktan feragat olarak yorumlanabilir ve o ortak aleyhine takip yapılabilir (13).

Konumuzla ilgili diğer bir sorun da; alacaklılardan biri tarafından alınan aciz vesikasının, diğer alacaklılar tarafından ortaklığa karşı kullanılıp kullanılmamasıdır. Bazı yazarlar, herhangi bir alacaklının ortaklık aleyhine bir aciz vesikası alması halinde bundan diğer bütün ortakların yararlanabileceklerini kabul ederler (14). Diğer bazı yazarlar ise, bir alacaklı tarafından ortaklık aleyhine alınan bir aciz vesikasının diğer alacaklılar bakımından ortaklığa karşı yapılan icra takibinin semeresiz kalmış olduğuna delil olarak kullanmak olanağının olmadığını savunurlar (15).

---

(12) ERMAN, E.S.: agm., Sh.400; MİMAROĞLU, S.K.: age., Sh.206,207. İİD. 2.4.1964, E. 3933, K.4234 (AD. Yıl 55, S.1, Sh.635,636). Aksi görüşte BARTU, N.: "Ortaklığın borcunu ödeyemeyeceğini yetkili organları vasıtasıyla beyan ettiği takdirde ortaklığa bir ihtar mektubu gönderilmesi ve ortaklıktan alınacak ve borcun kabulünü mutazammın bulunacak cevap üzerine ortaklar lehine doğrudan doğruya dava ikamesi mantıken mümkün olmak iktiza eder" der. (BARTU, N.: Kollektif Şirketlerde Teselsül, İBD., 1947, S.9, Sh. 421-424).

(13) Aynı görüşte; KARAYALÇIN, Y.: age., Sh.273, HGK da 27.12.1969 tarihli kararında "Borçlu şirketin, hakkındaki ihtiyatî haciz ve icra takibinin semeresiz kalacağını bilen ve bunu beyan eden ortağın, şahsına yönelen icra takibine TTK. 179/I maddesine dayanarak itirazda bulunması objektif hüsniniyet kaidesine aykırıdır. İtirazın reddi gerekir." der. (HGK. 27.12.1969, E.683, K.1048 -İİD, 1970, Sh.8838, 8839).

(14) ARSLANLI, H.: age., Sh. 352, 353; DOMANIÇ, H.: age., Sh.128; İMREGÜN, O.: age., Sh. 191.

(15) KURU, B.: age., Sh. 35; GÜPDOĞAN, B.: agm., Sh. 396.

Ancak kanunumuz alacaklıların, ortakları takibi için ortaklığa karşı yapılan icra takibinin semeresiz kalmış veya ortaklığın sona ermiş olmasını yeterli görmüş olup (TTK. 179/I), özel olarak ortağa başvurmak isteyen kimsenin ortaklığa karşı yaptığı takibin semeresiz kalmış olmasını aramamaktadır. Ferdî (cüz'î) icrada her icra takibi birbirinden bağımsız olmakla beraber, alacaklılardan biri tarafından yapılan takip sonuç vermezse bundan diğer alacaklıların da yararlanmasında kanunî bir sakınca yoktur. Ortaklık alacaklılarından birinin talebi üzerine ortaklık aleyhine verilen aciz vesikası, ortaklığın ödeme olanağının ortadan kalkmasından sonra verildiği için, artık öbür alacaklıların ortaklığa başvurarak bir şey elde edebilmeleri olanaksızdır. Bu nedenle ortağa yalnızca ortak aleyhine takip yapan alacaklılar değil, bütün alacaklılar başvurabilir. Yalnız burada borçlar iflasda olduğu gibi kendiliğinden muaccel olmadığından, muacceliyet koşullarının gerçekleşmesi gerekir. Demek ki ortaklık hakkında yapılan takibin semeresiz kalması hali, iflasla kıyaslanabilir, artık bütün alacaklılar alacaklarını elde edebilmek için harekete geçebilirler (16).

Ortaklığa karşı yapılan takibin semeresiz kalmış veya ortaklığın herhangi bir nedenle sona ermiş olması ortağa karşı husumet yöneltilebilmesinin koşullarıdır (17). Bu koşullar gerçekleştikten sonra ortaklar aleyhine usulüne uygun takip talebinde bulunulup ödeme emri tebliğ ettirilebilir. Ancak ayrıca ortakları takip etmek, adlarına ödeme emri tebliğ ettirmek şarttır (18).

---

(16) CİHANGİROĞLU, C.: *age.*, Sh.61.

(17) AKYAZAN, S.: Kolektif Şirket Ortaklarının Şirket Alacaklarına Karşı Sorumlulukları, BATIDER. C. VI. Sh. 1.

(18) Ortaklık borcu için ortak aleyhine icra takibi yapılması gereği hakkında Bkn. İİD. 21.11.1968, E.10233, K.10709; RKD. 1969 II/2 Sh. 43; İİD. 9.2.1970, E.1389, K.1423, RKD. S.6-7, Sh.114-115, TİK. 1970, C.I, Sh.197.

II - ORTAKLIĞIN SONA ERMESİ

A.- ORTAKLIK HANGİ HALDE SONA ERMIŞ SAYILIR

1- GENEL OLARAK SORUNUN ORTAYA KONULUŞU

Ortaklık alacaklılarının, ortaklara başvurabilecekleri diğer bir hal, herhangi bir nedenle ortaklığın sona ermesidir (TTK. 179/I). Kanunumuz açıkça ortaklığın sona ermesi halinde ortaklara başvurabileceğini belirtir.

Ancak, "ortaklığın sona ermesi" deyimini, birbirine zıt iki anlamda yorumlanmağa elverişlidir.

Bu anlayışa göre (19); ortaklığın sona ermesinden maksat, tasfiyenin son bulup tescil ve ilânın yapılması değil, ortaklığın dağılımı

-
- (19) ARSLANLI, H.: age., Sh.353-354; EREM, T.S.: age., Sh.87, Dn. 42; KARAYALÇIN, Y.: age., Sh.187, 188; DOMANIÇ, H.: age., Sh.128; KURU, B.: age., Sh.17, 36, 37; ÇAMOĞLU, E.: (POROY/TEKİNALP) age., Sh. 123; BİRSEL, M.T.: Türk Ticaret Kanununun 179. Maddesi Hükmiyle İlgili İctihadı Birleştirme İstemi İzmir Baro Dergisi, 1965, S.16-18, Sh. 8; ÇEMBERCİ, M.: Kollektif Şirket Hangi Halde Sona Ermiş Sayılır. BATIDER, C.: IV, S.1, Sh. 79-80; AKYAZAN, S.: Kollektif Şirket Ortaklarının Şirket Alacaklılarına Karşı Sorumlulukları, BATIDER, C.: C.VI. S.1, Sh.50; GÜRDOĞAN, B.: agm., Sh. 396; BİRSEL, M.T.: Ticaret Kanununun 179. Maddesi Hükmiyle İlgili İctihadı Birleştirme İstemi, İzmir Baro Dergisi, 1965/16-18, Sh.8,9. TTK. 179 ncı maddesinin gerekçesi de bu görüşü doğrular niteliktedir. Şöyle ki, "Hükümet tasarısındaki birinci fıkrasının birinci cümlesi, şirket borçlarından dolayı birinci derecede ortaklığın ve ikinci derecede ortakların mes'ul olduğunu anlatacak şekilde konulmuştur. İkinci cümledeki (ortaklık feshedilmiş ise) sözleri, ortaklığın kendi kendine sona erdiği halleri de içine almak üzere (şirket herhangi bir sebeple sona ermiş ise) sözleri ile değiştirilmiştir; şirket taraflarca veya hâkim kararıyla fesh edilmesiyle sona ereceğinden, buradaki hükümle mer'i Kanun 175 maddesinin ikinci cümlesi hükmi arasında fark yoktur. Şu, noktayı da belirtmek lâzımdır ki, tâsfiye haline girmiş olan şirketin hükmi şahsiyeti ancak tasfiye gayesiyle mahdut olmak üzere ve geçici bir zaman için mevcut olduğundan, tasfiye haline girmiş olan şirketin normal varlığı sona ermiş demektir. "Bkn. AKYAZAN, S.: Türk Ticaret Kanununun Mer'iyet ve Tatbik Şekli hakkında Kanun ve alâkalı mevzuat. İstanbul, 1958, Sh. 132, 133.

(infisah) ve dağıtım (fesih) dir. Ortaklığın sona ermesi kavramı, ortaklığın kendi kendine sona erdiği halleri de içine almak üzere, her türlü sona erme hallerini kapsamakta (TTK. 185, BK. 535, 536), tasfiye haline girmiş olan ortaklığın tüzel kişiliği tasfiye gayesiyle sınırlı olarak devam etmesine rağmen (TTK. 208), ortaklık Türk Ticaret Kanununun 179 ncu maddesinin 1 nci fıkrası anlamında sona ermiş sayılmaktadır.

Diğer bir anlayış göre (20) ise sona erme, tasfiyenin son bulup tescil ve ilân işlemlerinin yapılması (TTK. 242), başka bir deyişle ortaklığın tüzel kişiliğinin ortadan kalkmasıdır. Bu görüşü savunanlar yeni Ticaret Kanununun, eski Ticaret Kanunu gibi dağıtım (fesih) dan değil, ortaklığın son bulmasından söz ettiğini, bu durumun ise Ticaret Kanunu 208'e göre tasfiyenin sona ermesiyle gerçekleşeceğini belirtirler (21). Ortaklığın kendini oluşturan ortaklardan ayrı ve bağımsız kişiliğe sahip olmasının hukukî sonuçları ortaklara yönelen sorumluluğun ikinci derecede olması ve özellikle ortaklık borcunu sağlama yönünden ortağa (Adi kefil) sıfatı bağlanmasını gerektiren kanun hükümleri karşısında tüzel kişiliğin sona ermesine kadar ortaklığa başvurulmadan ortağın dava ve takip edilemeyeceği kanısını taşırlar (22)."Türk Ticaret Kanununun 179, 180, 182 nci maddeleri, önce ortaklığın dava ve takip olunması, ortaklık borç ve taahhütlerini ifa edebildikleri müddetçe ortağa başvurulmaması ilkesine dayanmaktadır. Dağıtım (fesih), dağılım (infisah) ortaklığın borçlarını ödeyemez hale düştüğünün, yani aciz halinin kesin bir delili değildir (23). Ortaklığın borcunu ödeyip, ödeyemeyeceği ancak tasfiye sonunda belirir. Ortaklık borçlarının tasfiye

---

(20) AKINTÜRK, T.: Die Kollektivgesellschaft im Neuen Türkischen Handelsrecht., Sh. 94; CİHANGİROĞLU, C.: age., Sh. 63; İMREGÜN, O.: age., Sh. 185; ONSUN, S.: Ticaret Şirketleri, Sh. 55; HIRŞ, E.: age., N.242/I Dn. N.248; BARTU, N.: agm., Sh. 104.

(21) CİHANGİROĞLU, C.: age., Sh. 63.

(22) ERMAN, E.S.: Kollektif Şirket Ortaklarının Sorumluluğu, Yargıtay 100. Yıl Dönümü Armağanı, Sh. 406.

(23) ERMAN, E.S.: agm., Sh. 407.

memurları tarafından gözönünde tutulup yerine getirilmeye çalışıldığı bir devrede, birinci derecede sorumlu olan ortaklık bir tarafa bırakılarak ortaklara başvurma yetkisinin tanınması tasfiye işlerini zorlaştıracak gibi ortakları da zor duruma sokabilir. Bu suretle adli merciler de uğraştırılmış olur. Böyle bir hareket (ikinci derecede sorumluluk) kurallıyla bağdaşmaz, derler. "Ancak tasfiye sona erip de alacaklılar alacaklarını elde edemedikleri takdirde ortaklara başvurma şartının gerçekleşmiş olacağını, ortaklık henüz borçlarını ödemeyebilecek durumda olduğu halde ortaklara başvurabileceğini kabul etmenin, gereksiz sert bir davranış olacağını" belirtirler (24).

Sorun'un şu yada bu biçimde çözümlenmesi ekonomik yaşantı ve hukuk uygulaması yönünden özel bir önem taşır (25). İlk görüşü kabul edersek ortaklık alacaklıları ortaklık borçlarından ortaklık tasfiye halindeyken bile ortaklara başvurabilecekler, ortaklar hakkında dava açıp, icra kovuşturması yapabileceklerdir. Ayrıca ortaklık alacaklısının, ortaklara karşı dava hakkı da ortaklığın normal faaliyetinin sona erdiği bu tarihten itibaren doğacaktır (26).

Ortaklığın sona ermesi deyiminden ortaklığın tüzel kişiliğinin sona ermesini anlarsak, alacaklılar ancak ortaklık tüzel kişiliğinin sona ermesinden sonra ortaklara başvurabileceklerdir. Ortaklık alacaklılarının ortaklar hakkındaki dava hakkı da ortaklığın tasfiyesi sonunda ticaret ünvanının ticaret sicilinden silinmesi ve tüzel kişiliğin ortadan kalkmasıyla başlayacaktır (27).

-
- (24) ERMAN, E.S.: agm., Sh. 405.vd.: CİHANGİROĞLU, C.: age., Sh. 63, 64; AKINTÜRK, T.: Age., Sh. 94.
(25) ÇEMBERCİ, M.: Kollektif Şirket Hangi Halde Sona Ermiş Sayılır. BATIDER, 1967, C.IV. S.1
(26) AKYAZAN, S.: agm., Sh. 51.
(27) AKYAZAN, S.: agm., Sh. 52.

2- TÜRK HUKUK UYGULAMASINDAKİ DURUM

Türk Hukuk Doktrininde olduğu gibi Türk Hukuk Uygulamasında da ortaklığın hangi halde sona ermiş sayılacağı konusunda; başka bir deyişle Türk Ticaret Kanununun 179 ncu maddesinde belirtilen ortaklığın sona erme kavramından ne anlaşılacağı konusunda var olan görüş ayrılıkları farklı kararların verilmesine neden olmuştur.

Eski Ticaret Kanunumuzun yürürlükte bulunduğu sırada bu Kanunun 175 nci maddesindeki "şirket feshedilmiş ise" deyiminden ortaklık alacaklılarının tasfiye işlerinin bitmesini beklemeğe mecbur olmadıkları sonucuna varılmıştır (28). Ticaret Dairesinde sonra bu görüşe aykırı bir durum ortaya çıkınca (29) içtihadı birleştirme yoluna başvurmak gerekmiştir. 1947 tarihinde Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu "fesihten sonra kollektif ortaklığın tasfiye işlerinin devam etmesi ortaklık alacaklılarının ortakları şahsen takip etmelerine engel olmayacağı ve tasfiye sonucunu beklemeye mecbur olmadıkları" görüşünü kabul etmiştir (30). Bu kararda, başlıca şu esaslar yer almaktadır. "Kollektif ortaklığın feshi ortaklık tüzel kişiliğinin sona ermesi için kâfi nedendir. Tüzel kişiliğin tasfiye sırasında devamı, tasfiye işlerinin devamı yönünden istisnaen kabul olunmuştur. Bu nedenle ortaklığın manevi şahsiyetinin fesihten sonra da mutlak suretle devamını kabul etmek, sarahat karşısında delâletle hüküm vermek ve istisnai kaide haline getirmek demek olur."

---

(28) TD. 19.12.1933 tarihli kararında "Kollektif şirket tasfiye işlerinin devam etmekte bulunması 175 nci madde (Mer'i 179) uyarınca şirket alacaklılarının şerikleri şahsen dava etmelerine mani olmayacağı" belirtilmiştir. TD. 19.12.1933, E.4462, K.2883, HİRŞ, E.: Notlu Ticaret Kanunu, İstanbul, 1946, Sh. 95.

(29) TD. 29.6.1946 tarihli kararında ise "Ticaret Kanununun 217 ve 228 nci maddeleri uyarınca, tasfiye muamelelerinin sonuna kadar şirketin tüzel kişiliğinin devam edeceği tüzel kişiliği kalkmadıkça şirketin borç ve teahhütlerinden dolayı ortakların şahıslarına karşı dava açılmayacağı" gerekçesiyle aksi tezi savunmuştur. TD. 29.6.1946, E.1677, İleri Hukuk, 1946, S.9, Sh. 175.

(30) Yar. İçt. Bir. Kar.: 14.5.1947, E.2, K.16, İçtihadı Birleştirme Kararları (Hukuk Kısmı 1930-1947) Ankara, 1948, Sh. 267-270.

1947 Tarihindeki Yargıtay İctihadı Birleştirme kararından sonra, 1.1.1957 tarihinde yürürlüğe giren 6762 sayılı Ticaret Kanunuyla eski kanunun 175 nci maddesinde geçen "şirketin feshi" deyimini yerine yeni kanun 179 ncu maddesinde "şirketin herhangi bir sebeple sona ermesi" deyimini kullanılmış olduğundan 1963 yılında Yargıtay İcra İflas Dairesinde 1947 tarihli İctihadı Birleştirme Kararına aykırı yeni bir görüş ortaya çıkmıştır. Yargıtay İcra ve İflas Dairesi; Eski Kanun zamanına ait icthadın artık hükümsüz kaldığı, yeni kanunun mutlak metni karşısında, ortağa başvurabilmek için ortaklığın dağıtılması (feshi) veya dağılımı (infisalı) kâfi olmayıp, "tüzel kişiliğın sona ermesi lâzım" geldiğı tezini savunarak bu teze uygun şekilde karar vermiştir (31).

Bu yeni görüşün dayandığı gerekçeler şu şekilde özetlenebilir.

- Ortaklığın sona ermesi tüzel kişiliğın sona ermesi demektir. Tasfiye sona erip, durum TTK, 242 nci madde gereğince tescil ve ilân edilmedikçe ortak aleyhine ortaklık alacaklısına başvurulamaz.

- Kollektif ortaklık borç ve teahhüdünü ifa edebilecek durumda oldukça ortaklar dava ve takip edilemez. Tasfiye sonu alınmadıkça ortaklığın mal varlığının borçlarını karşılayıp karşılamadığı, yani aczi belli olmaz.

- İsviçre Hukukuna dayanan 1947 tarihli İctihadı Birleştirme Kararı isabetli değildir. Çünkü İsviçre Hukukunda Kollektif ortaklığın tüzel kişiliğı yoktur. Ortaklığın borcu aynı zamanda ortağın şahsi borcudur. Türk hukukunda ise kollektif ortaklığın tüzel kişiliğı vardır. Bu itibarla İsviçre hukukuna dayanan uygulamaları ve doktrini meselemizin çözümünde ele alamayız.

---

(31) İİD. 10.10.1963, E.11162, K.12684 (BATİDER, C.: C.II, S.2, Sh.375. Son. İct.; 1965, Sh.6164). Yargıtay İcra İflas Dairesi bu tarihte verdiğı karardan sonra çeşitli kararlarında da bu görüşte ısrar etmiştir. Özellikle; İİD. 8.12.1964, E. 14262, K.14247, AD. 965, S.3, Sh. 401-402; İİD. 28.9.1967, E.7846, K.8154 (yayınlanmamış) İİD. 8.4.1964, E.9182, K.3306 (yayınlanmamıştır); İİD. 2.7.1968, E.6898, K. 6970, ABD., 969, S.2, Sh.379. (Not: Yayınlanmamış kararlar Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Kütüphanesinden temin edilmiştir.)

Oysa; İcra İflas Dairesinin bu kararından evvel Ticaret Dairesi 1962 tarihinde 1947 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararına paralel bir karar vermiştir. Ticaret Dairesi 1962 tarihinde, yeni deyimini, "ortakların infisahı" halini de içine almak maksadıyla kullanıldığı, maddede esaslı bir değişiklik yapılmadığı noktasından hareket ederek eski içtihadın halen hüküm ifade ettiği sonucuna varmış, yeni kanun zamanında dahi ortaga başvurabilmek için ortaklığın dağılım (infisah) ve dağıtılmasını (feshini) yeterli bulmuştur (32).

Ticaret Dairesinin sözü geçen kararında aynen şöyle denilmektedir. "TTK. 179. madde hükmü ile şirketin herhangi bir sebeple sona ermesi halinde yalnız ortak veya ortakla birlikte şirket aleyhine dava açılabilmesi kabul edilmiş olmasına ve söz konusu gerekçede (TBMM Adalet Komisyonu tutanağı gerekçesi) tasfiye haline giren bir kollektif şirketin normal varlığının sona ermiş olduğu kabul edilmiş bulunmasına göre tasfiye hali fiilen sona ermiş bulunmasa bile şerikler aleyhine şahsen dava ikamesine kanuni bir engel bulunmamaktadır. Mahkemece tasfiyenin hitam bulunmadığından ve davada şeriklerin şahsen değil tasfiye memuru olarak hasım gösterilmesi lâzım geldiğinden bahisle davanın husumet yönünden reddine karar verilmesi yolsuzdur".

Bundan böyle Yargıtay'ın iki Dairesinin kararları arasında yeniden içtihat anlaşmazlığı doğduğundan olay Yargıtay Hukuk Bölümü İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunca ele alınmış, ve bu kurulda Türk Ticaret Kanununun 179 ncu maddesinin ikinci fıkrası uyarınca kollektif ortaklığın borçlarından dolayı, ortaklara başvurabilmek için, ortaklığın her ne biçimde olursa olsun dağıtım ve dağılımı veya hakkındaki icra kovuşturmasının semeresiz kalması yeterli görülmüştür (33).

---

(32) TD. 23.1.1962, E.1533, K.962/314.; BATIDER,C.II, S.3, Sh. 490.

(33) Yargıtay Hukuk Bölümü İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu Kararı E. No. 1970/5, K.No. 1971/3, Resmî Gazete 16.2.1972, İBD. 1972, S.1-2, Sh. 171-176; RKD. 1972, S.3/1, Sh.9-13. Yargıtay Hukuk Bölümü İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun bu kararından sonra Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da bu görüşü benimsemiştir. Bkn. HGK. 19.1.1972, E.609, K.28, ABD. 1972, S.3, Sh.465; HGK. 29.9.1973, E.898, K.737, İKİD. Y.13, S.156, Sh. 2433-2336.

Yargıtay Hukuk Bölümü İçtihadı Birleştirme Kurulu İcra İflas Dairesinin görüşünü şu sebeplerle benimsememiştir.

- Ticaret Kanununun, mülga, 835 sayılı Kanunun 175 nci maddesini karşılayan 179 ncu maddesi her ne kadar yeniden düzenlenmişse de her iki maddenin anlamında bir değişiklik yapılmamıştır. Mülga 175 nci madde ortak hakkındaki dava ve takibi "şirketin fesh edilmiş olması" şartına bağlanmış iken yeni kanunda "şirketin infisah" etmesi halini kapsamına almak amacıyla 179 ncu madde metni, "şirket herhangi bir sebeple sona ermiş ise" şeklinde kaleme alınmıştır. Kanun koyucu bu değişikliği hiç bir zaman ortaklık tasfiye olunarak tüzel kişiliğin sona ermesinden sonra ortaklar hakkında dava ve takip açılması amacıyla yapmamıştır. Bu husus Adalet Komisyonu gerekçesinde de anlaşılmaktadır. Yeni bir hukuk kuralı söz konusu olmadığı için 1947 tarihinde birleştirilen içtihadın bu sebeple değiştirilmesi gerekmemektedir.

- Ortaklar ortaklık borçlarından müteselsilen, bütün mallarıyla sınırsız olarak sorumlu iseler de, sorumluluğun doğumu anılan maddenin ikinci fıkrasında bazı koşulların gerçekleşmesi haline bağlı tutulmuştur. Aranılan koşullar ortaklık hakkında yürütülen icra kovuşturmasının semersiz kalmasından veya ortaklığın herhangi bir sebeple sona ermesinden ibarettir. Ortaklar aleyhine dava açmak ve icra takibi yapma yetkisinin ön koşulunu oluşturan ortaklığın dağılması ve dağıtılması halleri de Kanunun 185 nci maddesinde düzenlenmiştir. Ortaklığın sona ermesi tüzel kişiliğin sona ermesi değildir.

- İnfisah üzerine tasfiye haline giren kollektif şirketten alacaklı olan kişiler doğrudan doğruya ortaklara veya ortaklarla birlikte ortaklığa karşı da dava açabileceklerine göre infisahdan sonra ortaklık tüzel kişiliğinin devam ettiği ilkesi kanun koyucu tarafından kabul edilmiştir. Ancak, tüzel kişiliğin sadece tasfiye gayesiyle sınırlı ve geçici bir zaman için mevcut olduğundan ortaklığın normal varlığı sona ermiş sayılır.

- Tasfiye memurları, ortaklığın başladığı işleri ikmal, malları paraya çevirme, borçları takip ve dava, ortaklık alacaklarının tahsil için girişecekleri hukukî işlemlerde kollektif ortaklık namına düzenlenecek bütün evrak ve senetleri tasfiye halinde bulunan ortaklığın tasfiye memurları ibaresini yazmak suretiyle imzalamaları zorunluluğu Kanunun 219 ncu maddesinde öngörülmüştür.

- Bu hüküm de ortaklık tüzel kişiliğinin dar bir alana inhisar eylediğini sadece tasfiye işlemleriyle sınırlı ve belirli olduğunu gösterir.

Kanun koyucu alacaklıların haklarını gözetmede yarar bulmuş, sona erme hallerini yeterli görmüş; tasfiye sonucunun beklemeğe, tüzel kişiliğin son bulmasına, ortaklık kaydının ticaret sicilinden silinerek durumun ilânına lüzum görmemiştir.

B.- SONA ERMEDEN AMAÇ ORTAKLIK TÜZEL KİŞİLİĞİNİN SONA ERMESİ DEĞİL, DAĞILIM (İNFİSAH) ve DAĞITIM (FESİH) DİR.

Ortakların sorumluluğunun gerçekleşmesi başka bir deyişle ortakları doğrudan doğruya takip olanağının doğmasının ortaklığın sona ermesi koşuluna bağlı olduğu kanunun açık ifadesinden anlaşılacakla beraber (TTK. 179/I), sona erme kavramına verilen farklı anlamlar, ortaklara başvurma konusunda farklı görüşlerin farklı kararların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Ancak burada söz konusu olan husus, sona erme kavramının anlamı değil, kanun koyucunun bu hüküm içinde sona erme kavramıyla ifade etmek istediği husustur. Bu nedenle, bizce kanun koyucunun sona erme kavramı ile belirtmek istediği şey önemli olmalıdır. Amacımız yeni ve daha elverişli bir düzenleme biçimi arama olmayıp esasen var olan bir hükmün gerçek anlamını bulmaktır. Başka bir deyişle yorumdur. Yorumu yaparken kendi kişisel görüşümüzü değil kanun maddesini hedef olarak almak, sona erme kavramına buna göre bir anlam vermek gerekir.

Sorun'u bu açıdan inceleyecek olursak, ortaklığın sona ermesini ortaklığın tüzel kişiliğinin sona ermesi, başka bir deyişle tasfiye işlerinin sona erip durumun tescil ve ilân edilmesi olarak anlayamayız. Şöyle ki;

Kollektif ortaklıkta ortaklığın borçları, bir taraftan ortaklığın malvarlığı -ki alacaklılar birinci derecede bu mal varlığına başvurabileceklerdir- diğer taraftan ortakların malvarlığı ile garanti edilmiştir (TTK. 179/I). Ortakların sorumluluğunun amacı ortaklık borçları için ek bir güvence sağlamak ve buna bağlı olarak ortaklık için bir kredi ortamı elde etmektir. Bu amacın gerçekleşmesinin tehlikeye düştüğü bir hal olan sona ermede tasfiye sonunu beklemeden ortaklara başvurabilmesi kanun koyucunun üçüncü şahısların yararlarını koruyan hükümlerine ve kanunun amacına uygundur. Kanun koyucu ortaklığın sona ermesini, ortaklığın acziyle eşdeğer tutmuş, ortaklara başvurulması için ikinci bir neden olarak kabul etmiştir. Ortaklığın sona ermesi, ortaklara başvurabilmek için ikinci, özel ve bağımsız bir nedendir. Ortaklığın aciz hali gibi ortaklık alacaklılarının yararlarını ciddi bir şekilde tehlikeye sokan özel bir sebeptir. Bu nedenle ortaklığın sona erme sebeplerinin gerçekleşmesiyle ortaklığın aciz haline düşmeyeceği, ortaklık borç ve yükümlülüklerini ifa edebilecek durumda ve ayakta bulundukça ortakların dava ve takip edilemeyeceği gerekçesi (34) söz konusu olamaz.

Ortaklığın dağılım ve dağıtılması ortaklar açısından ortaklığın sona ermesi olarak yorumlanır. Ortaklık alacaklıları, dağılım ve dağıtımdan sonra tasfiye neticesini beklemek zorunda değillerdir. Ortaklığın sona ermesi halinde kanun koyucu alacaklıların, haczin semeresiz kaldığını veya tasfiyenin sonucunu beklemesini lüzumsuz hatta sakıncalı bulmuştur.

Ayrıca "sona ermeden" amaç "ortaklık tüzel kişiliğinin ortadan kalkması" olsaydı TTK. 179'I cümle 2'de "... ortakla birlikte şirket

---

(34) Yargıtay Hukuk Genel Kurulunda İcra İflas Dairesi kararını benimseyen üyelerin görüşleri.

aleyhine dava açılabilir..." hükmünün bulunmaması gerekirdi. Çünkü ortaklığın tüzel kişiliğini yitirmesi halinde ortaklığın dava yeteneğinden (ehliyetinden) söz edilemez, ayrıca TTK. 179/I c. 2 ibaresinin bir yanıltı ürünü olduğu da ileri sürülemez. Bu nedenle, ortaklık alacaklısının ortakla beraber başvurabileceği ortaklıktan maksat tasfiye haline giren ve ticaret unvanını "tasfiye halinde" ibaresi eklemek suretiyle tüzel kişiliği devam eden ortaklık olması gerekir (35).

Ayrıca ortaklara yönelen sorumluluğun ikinci derecede olması, ortağın adi kefil gibi sorumlu olması da ortaklığın sona ermesi (dağılım ve dağıtılması) halinde de ortaklara başvurmayı önlemez.

Ortaklık tasfiye halinde iken ortaklık alacaklılarının ortaklara başvurmasının tasfiye işlerini zorlaştıracacağı, adli mercileri uğraştıracacağı, bu nedenlerle ortaklara başvurabilmek için ortaklığın tasfiye sonunu almak gerektiği, kanunun açık ifadesi ve kollektif ortaklık da üçüncü şahısları koruyan hükümler karşısında savunulamaz.

Kollektif ortaklıkta, ortaklığın niteliği nedeniyle daha fazla ortaklıkla işlem yapan üçüncü şahısların yani ortaklık alacaklılarının hukuku korunmuş ve bu yüzden ortakların sınırsız sorumluluğu esas kabul edilmiş olduğundan, ortaklığın tasfiye olunarak unvanın sicilden silinmesi ve durumun ilânı yoluyla ortaklığın tüzel kişiliğinin sona ermesini beklemek ve ancak bundan sonra ortaklık ortakları hakkında takip ve dava yoluna başvurmak, ortaklık alacaklılarını esaslı zararlara sokabilir. Ortaklığın tasfiyesinin uzun sürmesi ve varlığının hukuken sona ermiş sayılması için aradan geçen uzun zaman ortaklar hakkında da takibin semeresiz kalması sonucunu doğurabilir. Gerçi ortaklar hakkında ihtiyati haciz yoluna başvurularak ortaklık alacaklısının hakkını güvence altına almak mümkün ise de bu olanak, ortaklık hakkında dava veya takip yoluna başvurmak için ortaklığın hukuki varlığının ve tüzel kişiliğinin ortadan kalkmasını beklemek şeklinde bir yoruma hak vermez.

---

(35) ÇEMBERCİ, M.: agm., Sh. 85.

Gerek hukuk açısından gerek pratik yönden Türk Ticaret Kanununun 179 ncu maddesinin birinci fıkrasını, Yargıtay Hukuk Bölümü İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun anladığı şekilde yorumlamak ve ortaklığın sona ermesi kavramını, ortaklık tüzel kişiliğinin sona ermesi olarak değil, dağılım ve dağıtım olarak anlamak doğru olur.

C - SONA ERME SEBEPLERİ

1- GENEL OLARAK

Kollektif ortaklığın sona ermesi dağılım (infisah) veya dağıtılma (fesih) tarzında olur.

Hukuk dilimizde ortaklığın dağılımı (infisah'ı) ile geniş manada, ortaklığın kendiliğinden ve bir irade beyanı ile sona ermesi ifade edilir (36).

Dar manada dağılım (infisah) ortaklığın kendi kendine -arzu ve irade dışı- sona erme halini belirtir (37). Dağılım, esas maksadı itibariyle ortaklığın sona ermesini hedef tutmayan, başka maksada yönelmiş bazı hadise ve sebeplerle ortaklığın son bulmasıdır (38). Örneğin; ortaklığın uğraşı konusunun gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin olanaksız hale gelmesi (BK. 535/1) ortaklık akdinin yapılmasından beklenen amacın gerçekleşmiş olması (BK. 535/1) (39); ortaklığın iflâsı (TTK. 185/1),

---

(36) KARAYALÇIN, Y.: age., Sh. 296.

(37) ÇAMOĞLU (Poroy/Tekinalp): Age., Sh. 143; ERMAN, E.S.: Kollektif Şirketlerde Ortakların Sorumluluğu; Yg. 100 Yıl Dönümü Armağanı, Sh.405.

(38) DOMANIÇ, H.: age., Sh. 179, Ortaklığın dağılımı için dava açmaya gerek yoktur. Sebeplerin gerçekleşmesi halinde ortaklık kendiliğinden dağılır. Ancak, ortaklığın dağılımının tesbitine ilişkin bir dava açılmasına engel bir Kanun hükmüde yoktur. Böyle bir dava açılmışsa, Ortaklığın dağılımının tesbitine ilişkin bu davanın mutlak surette ortaklık tüzel kişiliğine yöneltilmesi gerekmez. Bkn. 11. HD. 10.12.1973, E. 3253, K. 4920 (BATIDER, C.VII, S.3, Sh. 753).

(39) TD. 11.3.1969, E.1, K.765, (DOĞANAY, İ.: age., Sh. 523).

ortaklık sermayesinin karşılıksız kalması (TTK. 185/2) (40), Kollektif ortaklığın diğer bir ortaklıkla birleşmesi (TTK. 185/3), bir ortağın ölümü (BK. 535/2; TTK. 195), ortaklığın süresinin bitmesi (BK. 535/5) ve ortaklarca işlere devam edilmemesi (TTK. 189) (41), bir ortağın kısıtlanması (BK.535/1) gibi.

Dağıtılma (fesih) ise; ortaklığın varlığına irade olarak son vermektir. Dağıtılma bir tek ortağın iradesinden doğabileceği gibi (BK. 536) (42), yargısal iradeden (TTK. 187, BK. 535/7), Ortakların şahsî alacaklılarının taleplerinden (TTK. 190, 191), yahut bazı istisnai hallerde Ticaret Bakanlığının taleplerinden de (MK. 71) doğabilir.

Ortaklığın, ortakların iradesi ile dağıtımı, ortakların oy birliği ile verecekleri bir karar ile olabileceği gibi (BK. 535/4) (43),

-
- (40) "Her ne kadar şirketin mücerret zarar etmesi bir dağılım sebebi değil ise de TTK. 185. maddeye göre sermayenin tamamının veya 2/3 sinin karşılıksız kalması ortaklığın dağılım sebebidir. Sermayenin tamamının veya 2/3 zayi edilmiş olup olmadığı, bütün alacak ve haklar gözönünde tutulmak ve bunların değerleri takdir edilmek suretiyle tayin edilir. Bu takdirde tasfiyede olduğu gibi bütün malların satış değerleri esas alınmalıdır. Eğer şirket mevcudu borçları karşılamıyorsa şirket sermayesi zayi edilmiş sayılır. Sermayesi yukarıda açıklanan kanunî haddin altına fiilen düştüğü anda şirketin infisah ettiği kabul edilmelidir." 11. HD. 10.9.1974, E. 1769, K. 2393 (BATIDER, C.VII, S.4, Sh.988. Ancak ortaklar sermayenin tamamlanması veya geri kalan ile yetinilmesine oybirliği ile karar verebilirler. Fakat bu karar ortaklık mukavelesini değiştirir nitelikte olduğundan TTK. 154 üncü maddesi gereğince yazılı şekilde düzenlenmelidir.
- (41) TD. 11.1.1972, E.5050, K.53 (RKD. 1972: II/2, Sh.296). Ortaklık, mukavelede gösterilen müddetin sonunda kendiliğinden sona erecektir.
- (42) YHGK. 17.5.1967, E.1554, K.259 (İKİD. 1967, S.79, Sh. 5460). "Muhik sebeplerden herhangi birinin mevcut olması halinde ortaklardan biri ortaklığın feshini dava ve talep edebilir."
- (43) Diğer bütün akitler gibi, ortaklık akdi de, akdi vücuda getiren akitlerin iradesiyle ortadan kalkar. Ancak bu kararın oybirliği ile verilmesi, yani bütün ortakların dağıtıma rıza göstermeleri gerekir. (BK. 535/4.) (Aynı görüşte EREM, T.: Şge., Sh. 99; TD. 22.12.1972, E.5170, K.5598; RKD. 1973, II/2 Sh. 554; aksi görüşte ARSLANLI, H.: Şge.; Sh. 399, 374; TEKİL, F.: Şge., Sh.119), ARSLANLI: "BK. 535 nci

Ortaklık belirli olmayan bir süre için veya ortaklardan birinin hayatı süresince devam etmek üzere kurulmuş ise, ortaklardan herbiri altı ay evvel inbar eylemek şartıyla ortaklığın dağıtımını talep edebilir (BK. 536). Ayrıca Kollektif ortaklık mukavelesinde ortaklara ortaklığı dağıtım hakkı tanındığı takdirde BK. 536 daki koşullara uymak şartıyla herbir ortak ortaklığın dağıtımını talep edebilir.

Kanunumuz bazı hallerde ise, ortaklığın dağıtımını, mahkemenin bu hususta vereceği bir karara bağlamıştır. Bu hallerde ortaklar veya alâkalılar, ortaklığın dağıtımını talep edebilirler (TTK. 187/1, 191, 185/4, BK. 535/7). Ortaklar arasındaki karşılıklı güveni sarsarak ortaklığın devamını olanaksızlaştıran, hiç değilse ortakların birlikte çalışmalarını ciddî şekilde güçleştiren olayların (TTK. 187) doğması halinde ortaklardan herbirinin (bu olayı doğuran ortak hariç) mahkemeden ortaklığın dağıtımını talep hakkı vardır (44).

./.. maddesi ortaklığın bir kararla feshi için ittifak aramışsa da mukavelede sarahat olmak kaydı ile ekseriyet rey'i ile feshé cevaz vardır" der.

Ancak kanaatimize göre, BK. 534/4 ün sarîh ifadesi karşısında ortaklığın, dağıtılması için mukavelede aksine hüküm olsa dahi oy birliği ile karar verilmesi şarttır. Aksi takdirde ortaklık dağıtılamaz. Oy birliğiyle ortaklığın sona ermesine karar verilmesi ortaklık mukavelesinin ortadan kaldırılması niteliğinde olduğu için yazılı olarak alınan kararın tescili, kararın geçerliliği için şarttır. Ancak ortakların dağıtım kararı şarta bağlı olarak alınabildiği gibi, bir müddete de talik edilebilir. Örneğin belirli bir koşulun gerçekleşmesi halinde, ortaklık sona erecek veya dağıtım belirli bir zaman sonra olacak gibi. Ancak bu gibi hallerde de durumun tescili ile ortaklık sona erecektir.

(44) Kollektif ortaklık ortaklardan birinin veya bazılarının talebi üzerine, haklı sebeplerden dolayı fesih için verilen mahkeme ilâmı ile sona erer (BK. 535/7).

Türk Ticaret Kanunu 187 nci maddesinde haklı sebebin evvelâ genel bir tarifini verdikten sonra, örnek olarak bazı özel halleri de saymıştır.

TTK. 187 ye göre "Haklı sebep, şirketin kuruluşunu mucip olan fiilî veya şahsî mülâhazaların şirket maksadının husulünü imkânsız kılacak veya güçleştirecek surette ortadan kalkmış olmasıdır, hususile,

1. Bir ortağın şirketin idarî işlerinde veya hesapların tanzimi hususunda şirkete ihanet etmiş olması,

./..

Ortaklık dağılım sebebine dayanarak sona ermiş ise, ortaklık bu sebebin doğum tarihinde kanunen dağılmış, sona ermiş sayılır. Dağıtma halinde ise mücerret sebebin saptanması kanunen ortaklığı sona

- ./.. 2. Bir ortağın kendine düşen esas vazife ve borçları yerine getirmemesi,
3. Bir ortağın şahsî menfaatleri uğruna şirketin ticaret unvanını ve mallarını suistimal etmiş olması,
4. Bir ortağın, uğradığı daimi bir hastalık veya diğer bir sebepten dolayı üstüne aldığı şirket işlerini yapmak için lüzumlu olan kabiliyet ve ehliyeti kaybetmesi gibi haller haklı sebeplerdir."

Kanunda da genel olarak belirtildiği gibi (TTK. 187) haklı sebep denince, ortakların ortaklık olarak biraraya gelmelerini sağlayan maddî ve şahsî nitelikteki amilleri ortadan kaldıran, böylece ortaklığın amacına ulaşmasını olanaksızlaştıran yahut ciddî şekilde güçleştiren veya bu amacı tehlikeye sokan sebepler anlaşılmalıdır.

Böylece Türk Ticaret Kanununun gerek ortaklararası ilişkilerdeki objektif olaylar (TD. 30.4.1966, E.2875, K.2223, AKYAZAN, S.: TTK. ve ilgili mevzuat, Sh. 180), gerekse ortakların şahıslarından beliren subjektif sebepler (HGK. 17.5.1967, E. 554, K.259, DOĞANAY, İ.: Türk Ticaret Kanunu şerhi C.I, Sh.527, İKİD.: 1967, S.79, Sh.5460) ortaklık amacının gerçekleşmesini olanaksız hale getirecek güçte ise "haklı sebep" niteliğini gösterir.

Kollektif ortaklıkta bilhassa, "ortaklık ve ortaklık arasındaki ilişkilerde ortaklardan bir veya birkaçının ortaklık menfaatlerini ihmal etmeleri, ortağın kendine düşen esas vazife ve borçları yerine getirmemesi, bir ortağın şahsî menfaatleri uğruna bir ortaklığın ticaret unvanını veya mallarını suistimal etmiş olması gibi hallerde ortaklığın devamı çekilmez bir hal alırsa, ortaklığın kuruluşunu mucip olan fiilî veya şahsî mülahazalar ortadan kalkmış olacağından ortaklığın feshi cihetine gidilir". (TD. 8.5.1972, E.2242, K.2304, BATIDER, C.VI, Sh.727).

Ayrıca hukukî ve iktisadî bakımdan ortaklığın amacına erişmesinin olanaksız olması, yaptığı ticarî işler için kazanç temininin olanaksız olması, ortaklığın faaliyeti için gerekli olan bir ortağın ortaklıktan çıkması, ortakların birbirine olan itimatlarını kaybetmeleri, ortaklar arasında ciddî anlaşmazlıkların çıkması hep kollektif ortaklığın sona ermesi sonucunu doğurabilecek haklı sebeplerdir. Bu haklı sebeplerin neler olduğu ortaklıktan, ortaklığa göre değişen ve hakimin takdir hakkına göre saptanan, önceden teker teker sayılmayan sebeplerdir. (Bkn. BAŞTUĞ, İ.: Kollektif Şirkette Ortağın Haklı Sebep ile Çıkarılması, ABD. 1961, S.6, Sh.806). Bu nedenle her özel durumda, durum ayrı bir şekilde mahkemece belirlenecektir. Bu belirlenmede TTK. 187/1 de belirtilen genel ilke gözönünde tutulmalıdır. Kanunun 187 nci maddesinin örnek olarak belirttiği hallerde dahi mahkemenin takdir hakkı vardır. Ancak hakimin takdir hakkı nisbeten sınırlandırılmış olur. (Bkn. ASLANLI, H.: Şge., Sh.485). Genel ilkeye dayanılarak (TTK. 187/1) haklı sebep olarak belirlenecek hallerde mahkemenin takdir hakkı daha geniştir. Ancak bu hallerde de mutlak

erdirmez, ayrıca varlığı kabul olunan dağıtılma sebebine dayanılarak ortaklığın son bulmasına da karar verilmiş olmalıdır (45). Ayrıca durumun tescil ve ilânı da şarttır (46).

Yukarıdaki kısa açıklamada da görüldüğü gibi sona erme sebepleri kapsam açısından çok geniş ve ayrı bir incelemeyi gerekli kılacak niteliktedir. Bu nedenle sona erme sebeplerinden ortakların sorumluluğu açısından önem arzeden ortaklığın iflâsına konumuzla ilgisi nisbetinde değinmekle yetineceğiz. Diğer sona erme sebeplerini incelemeyeceğiz.

2- ORTAKLIĞIN İFLÂSI

İflâs ile kolektif ortaklık sona ereceğinden (TTK. 185/I) iflâsın açılması ile birlikte ortaklar yönünden ikinci derecede sorumluluk ortadan kalkar ve ortaklara ortaklık borçları için doğrudan doğruya başvurulabilir (TTK. 179/I)(47). Kolektif ortaklığın iflâsını sağla-

---

./.. bir serbesti carî değildir. Haklı sebep olarak gösterilen haller ortaklık amacının gerçekleşmesini imkânsız kılacak derecede ağır olmalıdır.

Haklı sebeplere dayanılarak mahkemece karar verilmek ve hüküm kesinleşmekle kolektif ortaklık sona ermiş olur (Yenilik doğuran karar niteliğinde. Bkn. TUHR, V.: Age., C.I, Sh. 24). Ayrıca ileri sürülen sebeplerin davanın sonuna kadar haklı sebep niteliğini korumaları gerekir. Aksi halde bu sebeplere dayanılarak ortaklığın sona ereceğine karar vermeye olanak yoktur (Bkn. ASLANLI, H.: age., Sh. 489).

(45) "Kolektif Şirketin feshi davası, ortaklık akdinin feshini de tazammun ettiğinden dava tarafların tamamının temsil edilmesi gerekir. Dava ortaklık aleyhine açılırsa ortaklara da davanın tebliği gerekir." TD. 2.3.1973, E. 791, K. 826, (RKD. 1973 II/2, Sh. 423).

(46) HGK. 19.1.1972, E.609, K.28 (ABD. 1972/3, Sh.465).

(47) İflâs kararı; bütün hüküm ve sonuçlarını hükmün taraflara tebliğinden veya kesinleşmesinden itibaren değil, iflâs kararında belirtilen iflâsın açılması anından itibaren meydana getirir. Bkn. KURU, B.: İflâs ve Konkordato Hukuku, Sh.81 vd. İİD. 30.1.1969, E.1242, K.1052; İKİD. 1969, Y.9, S.101, Sh.7820.

Bazı yazarlar, ortaklığın iflâsının ilânı ile ortaklığın sona ereceği görüşündedirler. Bkn. HİRŞ, E.: Age., 239; MİMAROĞLU, S.K.: Age., Sh.258; EREM, T.: age., Sh.98.

mak için izlenen yol diğer iflâsa tâbi şahısların iflâsı için izlenilmesi gereken yoldan farklı değildir (48). Ortaklara doğrudan doğruya

(48) Kollektif ortaklık alacaklısı da ortaklığı, adi iflâs yolu (İİK. 155-166) ile; kambiyo senetlerine mahsus iflâs yolu (İİK. 167-176) ile; doğrudan doğruya iflâs yolu (İİK. 177-181) ile takip edebilir. Ancak bir kollektif ortaklığın bir kambiyo senedinin ortaklığı iflâs yolu ile takip edilebilmesi için, o kambiyo senedinin ortaklığın idaresi kendilerine verilmiş ortak veya ortaklar (TTK. 160) tarafından kollektif ortaklığın ticaret ünvanı (TTK. 44/1) kullanılarak imza edilmiş olması lâzımdır (Bkn. KURU, B.: Şahıs Şirketleri ve Ortaklıkların İflâsı, Sh.7).

Ayrıca doğrudan doğruya iflâs sebeplerinin (İİK. 177) bazıları da özellikle hakiki şahıslar içindir. Borçlunun belirli ikâmetgâhının bulunması, borçlunun taahhütlerinden kurtulmak maksadıyla kaçması (İİK. 177/1) daha ziyade hakiki şahıslar için söz konusu olur. Kollektif ortaklık ortaklarının, ortaklığın taahhütlerinden kurtulmak maksadıyla kaçmaları, ortaklık için bir doğrudan doğruya iflâs sebebi teşkil etmez. Ancak ortaklığın borç ve taahhütlerinden dolayı müteselsilen ve bütün malları ile sorumlu olan (TTK. 178) ortakların taahhütlerinden kurtulmak maksadıyla kaçmalarının ortaklık alacaklarına zarar vermesi doğaldır. Bu nedenle, ortaklık alacaklılarının TTK. 179 daki şartların gerçekleşmesini beklemeksizin o ortakların doğrudan doğruya iflâsını talep edebilmesi menfaatler vaziyetine uygun olur (Bkn. KURU, B.: age., Sh.9).

Borçlunun, alacaklının haklarını bozan hileli işlemlerde bulunması veya bunlara teşebbüs etmesi kollektif ortaklık için de doğrudan doğruya iflas sebebidir (İİK. 177/I). Ancak bu hileli işlemlerin ortaklığın yetkili organınca yapılmış olması lâzımdır.

Borçlunun haciz yoluyla takip sırasında mallarını saklaması (İİK. 177/1) Kollektif Ortaklığın ödemelerini tatil etmiş olması (İİK. 177/II) Kollektif ortaklık için de doğrudan doğruya iflâs sebebidir. Ancak şahıs ortaklıklarının pasifinin aktifinden fazla olduğuna dayanarak doğrudan doğruya iflâsı istenemez. Halbuki borçları (pasifi) alacaklarından (aktifinden de) fazla olması; sermaye ortaklıkları (Anonim, Limited ve Kooperatif ortaklıklar) için doğrudan doğruya iflâs sebebi olarak kabul edilmiştir (İİK. 179). (Bkn. KURU, B.: İflâs ve Konkordato Hukuku Sh.125). Şahıs ortaklıkları, ancak aciz halinde olduklarını bildirerek iflâslarını isteyebilirler, (İİK. 178/I). (Bkn. ÜSTÜNDAĞ, S.: İflâs Hukuku Dersleri, İstanbul, 1975, Sh. 42; BERKİN, N.: İflâs Hukuku, Sh.187; KURU, B.: age., Sh.125). Kollektif ortaklık adına aciz beyanında bulunmak idare işleriyle mutad işlemler dışında kaldığından temsil yetkisine sahip bir ortağın bu hususta tek başına hareket etmesi geçerli değildir (TTK. 175,160). Ortaklık adına âciz beyanında bulunulabilmesi için ortakların oybirliği şarttır (TTK. 165). (BERKİN, N.: age., Sh.187 25 no.lu dipnot,

başvurulabilmesi, her sona erme sebebi gibi iflâstan doğan bir sonuçtur. İflâs kanunî ve âmîr bir sona erme sebebidir; bunun aksi ortaklık mukavelesinde kararlaştırılmaz (49).

Ortaklık alacaklıları, ortaklığın iflâsı üzerine ortaklar aleyhine dava açabilecekleri gibi, ortakları haciz ve iflâs yolu ile de takip edebilirler (TTK. 179/I, 180/II, 182/I) (50) (51). Kollektif ortaklığın iflâsı zorunlu olarak ortakların iflâsını gerektirmez (52). Ancak ortaklığın iflâsı halinde diğer sona erme sebeplerinden farklı olarak ortaklar dava ve takip etme olanağının yanında iflâs yolu ile takip etme olanağı da doğmuş olur (53). Ayrıca Türk Ticaret Kanununun 180/II ve 182. nci maddeleri ile, kollektif ortaklıkla birlikte ortak-

---

./.. KURU, B.: Şahıs Şirketleri ve Ortaklarının İflâsı, Sh. 10).

Konkordatonun tasdik olunmaması veya konkordato müddetinin kaldırılması (İİK. 301) veya konkordatonun tamamen fesh edilmiş olması (İİK. 308/II, 301), kollektif ortaklık içinde doğrudan doğruya iflâs sebebidir (İİK. 177/III). İflâma dayanan alacak, icra emri ile kollektif ortaklıktan istenildiği halde (İİK. 32) ödenmemiş ise, kollektif ortaklığın doğrudan doğruya iflâsı istenebilir (İİK. 177/IV, 37).

(49) ARSLANLI, H.: age., Sh.470; MİMAROĞLU, S.K.: age., Sh. 470.

(50) KURU, B.: Şahıs Şirketleri ve Ortaklarının İflâsı, Sh. 17,31,37; İflâs ve Konkordato Hukuku, Sh. 243; GÜRDOĞAN, B.: age., Sh.390; KARAYALÇIN, Y.: age., Sh.241.

(51) İflâs yolu ile takipte yetkili mercii, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu mahaldeki icra dairesidir (İİK. 154/I, TTK. 155/3). Fakat borçlu ile alacaklı anlaşarak herhangi bir icra dairesini yetkili kılabilir. İflâs davasının ise mutlaka borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde davanın açılması gerekir. YHGK. 26.6.1971, E. 999, K.421, İKİD. Y.11, S.132, Sh.739.

(52) İİD. 16.9.1966, E.8590, K.8401; ABD. 1966, S.6, Sh.1126.

(53) Kollektif ortaklık ortakları, müterret bu sıfattan dolayı tacir değildirler. Bu nedenle kanunda belirtilen haller dışında iflâs yoluyla takip edilemezler. Ayrıca ortakları iflâs yoluyla izlemek sadece ortaklık alacaklarına tanınmış bir olanaktır (Aynı görüşte, KURU, B.: Şahıs Şirketleri ve Ortaklarının İflâsı, Sh.32, GÜRDOĞAN, B.: age. Sh. 395).

larında iflâsını sağlamak bir hayli kolaylaştırılmıştır (54). Kollektif ortaklık ortaklarının belirli koşullarla iflâsa tâbi olmaları tacir

(54) Ticaret Kanununun 180 nci maddesinin 2. nci fıkrası ve 182. nci maddesinin 2. nci cümlesi, kollektif ortaklık ortaklarının doğrudan doğruya iflâsı hakkında özel bir hüküm içermektedir.

TTK. 180/II ye göre borçlu kollektif ortaklık, kendisine tebliğ edilen icra emrine rağmen borcunu ödemediği takdirde, alacaklı kollektif ortaklıkla birlikte ortakların veya bazılarının da doğrudan doğruya iflâsını isteyebilir. TTK. 180/II de ortaklara bir icra emri tebliğ edilmediği halde, kendilerinin doğrudan doğruya iflâsı istenebilmektedir. Madde ortaklıkça, ortaklığa gönderilen icra emrine rağmen borcun ödenmemiş olmasını ortaklık hakkında yapılan takibin semeresiz kalmasına eş tutmuş (Türk Ticaret Kanunu, Adliye Encümeni Mazbatası m. 180, ELBİR, age., Sh.132) ve ortaklara başvurmayı kabul etmiştir. Bu noktaya kadar kanun^{un} düzenleme tarzına bir itirazımız yoktur. Gönderilen icra emrine rağmen borcun ödenmemiş olması takibin semeresiz kalması şeklinde yorumlanabilir. Ancak bu tür bir yorumlamaya gidilse dahi, hiç olmazsa ortaklık hakkındaki takibin semeresiz kalmasında olduğu gibi, ilâmın ortağa karşı icraya konulması ve ortağa bir icra emri gönderilmesi gerekir (İİK. 32) (aynı görüşte KURU, B.: Şahıs Şirketleri ve Ortaklarının İflâsı, Sh. 52; İcra İflâs Kanununun Değişikliği Hakkında Düşünceler, Ankara, 1962, Sh. 68/69; İflas ve Konkordato Hukuku, -Sh.121). Asıl borçlu olan ortağın iflâsı için dahi icra merciinin tebliği şart kılınmışken, ortakların iflâs ettirilebilmesi için böyle bir koşulun aranmamasının nedeni anlaşılammaktadır. Ortaklara ödeme olanığı verilmeyen iflâslarını öngören bu tanzim tarzı hukuk sistemimize aykırı olduğu gibi (İİK. 177/IV) ortakların menfaatlerine de aykırı düşmektedir. (Aynı görüşte, KURU, B.: İflas ve Konkordato Hukuku, Sh.121; Şahıs Şirketleri ve Ortaklarının İflâsı, Sh.53,54,55; ASLANLI, H.: Age., Sh.256, 32 a Dn.). Çünkü İİK. 177/4 e göre bir kimsenin iflâsının istenebilmesi için, o kimyese daha evvel bir icra emri tebliğ edilmiş ve kendisine beş günlük bir mehil verilmiş olmalıdır.

Türk Ticaret Kanununun m. 182 cümle 2 ye göre de, ortaklığa verilen depo kararına rağmen borç yatırılmadığı takdirde, alacaklı depo kararının ortaklara veya idareden bazılarında da tebliğini ve yedi günlük depo müddeti içinde borcu depo etmedikleri takdirde ortakların da ortaklıkla birlikte iflaslarına karar verilmesini Ticaret Mahkemesinden isteyebilir. Depo kararının süresinde yerine getirilmesi üzerine ortakların doğrudan doğruya iflasının istenebilmesi için TTK. 179 maddedeki koşulların gerçekleşmesine, yani ortaklığın sona ermiş olmasına veya aleyhindeki takibin semeresiz kalmasına lüzum yoktur. (İİD. 23.1.1967, E.238, K.358; RKD, 1967, Yıl 2. S.4, Sh.130; İİD. 16.9.1966, E.8590, K.8401; Senai Olgaç. C.II. Sh.2105; İİD. 24.10.1968, E.8600, K.9680; RKD. 1969 II/2, Sh. 9; ABD. 1969, II, Sh. 166). TTK. 182 nci madde gereğince iflâs

sifatını değil ortak sıfatının bir sonucudur. TTK. 180/II, 182/I, ortakların ortaklık sıfatına dayanan özel, doğrudan doğruya iflâs yollarıdır (55). Ortakların iflâsı ancak ortaklığın iflâsı halinde mümkündür. Ortaklar ancak ortaklık borçlarından dolayı ve en erken ortaklıkla birlikte iflâs ettirilebilirler. Ortaklığın iflâsı halinde ortaklar ortaklık borçlarından dolayı ortaklık alacaklıları tarafından izlenebildikleri sürece, iflâs yolu ile de takip olunabilirler (56).

./.. istenebilmek için ortaklığa tebliğ edilen ve ortaklıkça yerine getirilmeyen depo kararının ortağa da tebliğ ettirilmesi yeterlidir.

TTK. 182/II deki halde, ortakların durumu TTK. 180/II den de daha ağırdır. Çünkü, TTK. 180/II de ortak ortaklıkla birlikte aleyhine açılan iflas davasında davalı sıfatıyla müstakil haklara sahiptir, örneğin şahsi def'ilerini ileri sürebilir. Böylece hakkında verilen karar da farklı olabilir (Bkn. ARSLANLI, H.: age., Sh. 367) halbuki TTK. 182 deki halde, ortakların böyle bir itiraz ve def'ide bulunmak hakları da yoktur. Burada ortaklar belki de varlığına inanmadıkları borcu ödemek veya iflas etmek arasında bir seçimde bulunmak zorunda bırakılmaktadırlar (Bkn. KURU, B.: Şahıs Şirketleri ve Ortakların İflâsı, Sh. 55).

(55) KURU, B.: Şahıs Şirketleri ve Ortakların İflâsı. Sh. 51.

(56) İİK. nin ticareti bırakan tacirleri bir yıl süre ile iflasa tabi tutan 44. madde hükmü kolektif ortakların iflasına uygulanamaz. Çünkü kolektif ortakların iflasa tabi tutulmaları tacir sıfatının değil, ortak sıfatının bir sonucudur. Kolektif ortaklığın ticareti terketmesi ve tasfiye edilmesiyle, kolektif ortaklık ortakları ticareti terkeden tacir sayılmazlar. Bu nedenle ticareti terkeden ortaklara tatbik edilen İİK. 44. maddesinin tatbikine ve ortaklığın tasfiyesinden itibaren ortakların ancak bir sene iflas yoluyla takip edileceğine kabule olanak yoktur. Aynı görüşte: ÇAMOĞLU (POROY/TEKİNALP) age., Sh. 126, 127; KURU, B.: İflas ve Konkordato Hukuku, Sh. 41; Böylece KURU, B.: Şahıs Şirketleri ve Ortaklarının İflâsı adlı kitabındaki İİK. 44 üncü maddesinin kolektif ortaklık ortaklarına da tatbik edileceğine ilişkin görüşünü değiştirmiş bulunmaktadır.

Aksi görüşte; DOMANIÇ, H.: age., Sh. 140 da "Ortaklık iflas sebebiyle tasfiyeye uğramışsa, iflasın kapanması ve durumun ticaret siciline bildirilip ilânından itibaren bir senenin geçmesiyle İİK. 44 hükmünü icra kabiliyeti iktisap eder ve ortakların iflas yolu ile takip imkânı ortadan kalkar" der.

Ortaklığın iflastan başka bir nedenle son bulmasından farklı olarak iflas, ortaklığın bütün borçlarını muaccel kılar (İİK. 195)(57). Burada sorun, ortaklığa karşı muaccel olan borçların ortaklara karşıda muaccel olup olmayacağı noktasında toplanır.

Bazı yazarlar (58), ortaklığın iflası üzerine ortaklık borçlarının ortaklar hakkında da muacceliyet kazanacağını, ortaklık alacaklarının müccel borçlar içinde ortaklara derhal başvurabilecekleri görüşündedirler.

Diğer bazı yazarlar ise (59); ortaklığın iflası ile ortaklığın müccel borçlarının ancak ortaklığa karşı muaccel olacağını ileri sürerler müflisin borçları yalnızca iflas masasına karşı muaccel olduğundan, müflis ile müşterek veya müteselsil borçlu olanlara ve kefillere (BK.491) karşı bir muacceliyet yoktur, derler. Bu itibarla, müflis kollektif ortaklık hakkında muacceliyet kazanan müccel bir borcun ortaklar için müccel kalmakta devam edeceğini ve ortaklık alacaklılarının ortaklara vadeden önce başvuramayacaklarını savunurlar.

---

(57) Ortaklık alacaklıları ortaklığın bütün borçları için ortaklığın masasına başvurabilirler. Ancak alacaklılarını ortaklık masasına kaydettirebilecek olan sadece ortaklık alacaklılarıdır.

Ortakların şahsi alacaklıları, ortaklığın iflas masasına girmezler. Ancak ortakların alacaklıları, ortakların tasfiye payını haczettirmişlerse (TTK. 191) iflasın tasfiyesi neticesinde ortaklık alacaklıları tatmin olunur ve geriye birşey kalırsa bundan borçlu ortağın hissesine düşen tasfiye payı ortağa verilmez. Onun hissesini haczettirmiş olan alacaklısına ödenmek üzere icra dairesine yatırılır. Ortak alacaklısı ancak bu yol ile alacağını temin edebilir. Ayrıca ortaklardan birinin şahsi alacaklısı o ortağın masasından olan alacağını (TTK. 183) alacak haczi hakkındaki hükümlere göre (İİK. 89) haczettirebilir. O halde tasfiye neticesinde ortağın alacağına düşen hisse o ortağa değil onun alacağını haczettirmiş olan alacaklısına ödenmek üzere icra dairesine yatırılır.

(58) ARSLANLI, H.: age., Sh. 349; GÜRDOĞAN, B.: age., Sh. 395.

(59) BERKİN, N.: İflas Hukuku, Sh. 197; KURU, B.: Şahıs Şirketleri ve Ortaklıkların İflası, Sh. 17.

Ortak, ortaklığın, bütün borçları yani bütün pasifleri için sorumluluk taşır. Sorumluluğun kaynağı ortaklığın bütün borçları olduğundan ve ortaklık malvarlığı bütün ortaklık borçları için güvence oluşturduğundan ortaklık malvarlığının, bütün ortaklık borçları için bir garanti ortamı sağlaması gereklidir. Ortaklığın iflası halinde ortaklık için muaccel olan müccel borçların, ortaklar bakımından muaccel olmaması ortakların diğer alacaklılara önceden ödeme yapma zorunluluğu yüzünden muaccel olmayan bu alacakların ifa edilmemesi tehlikesini doğurabilir.

İflas nedeniyle, ortaklığın sona ermesi dolayısıyla borçların ortaklık varlığından ödenmesi beklenemeyeceğinden ortaklık hakkında iflasın açılmasıyla birlikte alacakları muaccel olmayan ortaklık alacaklılarının durumu, alacakları muaccel olan ortaklık alacaklılarının durumuna, hatta ortağın muaccel olan şahsi alacaklarının durumuna nazaran kötüleşmiş olur. Bu nedenle ortaklığın iflası üzerine ortaklık borçlarının ortaklar hakkında da muacceliyet kazanacağını, ortaklık alacaklılarının müccel borçlar içinde ortaklara derhal başvurabileceklerini kabul etmek menfaatler dengesine ve objektif hüsnüniyet kaidelerine daha uygun düşer.

Ayrıca kanaatinizce burada kefilin durumu kıyasen ortağın sorumluluğuna uygulanamaz. Çünkü yukarıda da belirttiğimiz gibi ortak, kaideden belli bir alacaklıya karşı belli bir borç için kefil olan kefilin aksine, ortaklığın bütün borçları, yani bütün pasifleri için sorumluluk taşır. Ortakların malvarlığı ortaklığın bütün borçları için bir güvence oluşturur. Bu amaca aykırı düşen bir yorum tarzı savunulamaz.

= 58 =

III - ORTAKLARDAN BİRİNİN İFLASI

A.- BİR ORTAĞIN İFLASI HALİNDE ORTAKLIK ALACAKLILARININ ORTAĞA BAŞVURMA HAKKI

Türk Ticaret Kanununa göre ortağa başvurma iki halin gerçekleşmesi halinde olanak dahilindedir. Bunlardan biri yukarıda belirttiğimiz gibi, ortaklığa karşı yapılan takibin semeresiz kalması, diğeri ise ortaklığın sona ermesidir (TTK. 179/I). Bu genel ilkede, bir ortağın iflası halinde ortaklık alacaklısının ortaklık borçlarından dolayı ortağa başvurabilme olanağına ilişkin bir hüküm mevcut değildir. Ancak İcra İflas Kanununun 205 inci maddesinin 3 üncü cümlesi, ortaklık iflas etmeksizin ortaklardan birinin iflas etmesi halinde ortaklık alacaklılarının alacaklarının tamamı için bu ortağa başvurabileceklerini kabul eder (İİK 205/III). Şu halde ortaklardan birinin iflası bütün ortaklara değilse de, yalnız müflis ortağa doğrudan doğruya başvurma hakkı doğuran bir başka sebeptir (60).

Bazı yazarlar (61), ortaklardan birinin iflası halinde ortaklık alacaklılarının ortağa başvurma olanağının genel ilkeye bir istisna olduğu görüşündedirler.

Ancak ortak hakkında iflasın açılmasıyla birlikte ortağın aciz hali ve onun mal varlığının ortaklık borçlarının ödenmesi bakımından yeterli olamayacağı tehlikesi resmen tesbit edilmiş olur. Ortaklık alacaklılarına bu durumda ikinci derecede sorumluluk hali ortadan kaldırılarak bu özel mal varlığının değerlendirilmesine katılmak hakkını tanımak gerekir. Bu genel ilkeye bir istisna değil, ilkenin konuluş maksadının gerçekleşmesine yarayacak bir hükümdür. Ortaklığın borçlarından dolayı ortağa başvurulabilmesi yönünden adi kefilin (BK. 486)

---

(60) TEKİN, F.: a.g.e., Sh. 111; EREM, T.: a.g.e., Sh. 90

(61) GÜRDOĞAN, B.: Kollektif Şirketin ve Ortaklarının İflası. AHFM, C. XVII, Sh. 398.

durumu ile ortağın durumu aynı olduğundan önceden de belirttiğimiz gibi kefil için geçerli olan bir çok hüküm ortak hakkında da uygulanabilir. Bu nedenle adi kefilin iflası halinde nasıl, asıl borçluya karşı müeccel olan alacaklar, kefilin masasına kaydediliyorsa (İİK. 202/I), ortaklık alacaklılarının müeccel alacaklarını da müflis ortağın iflas masasından isteyebileceklerini kabul etmek gerekmektedir (İİK. 195) (62). Ortağın kişisel mal varlığı ortaklığın kredi sağlamasına temel meydana getirdiğinden, ortağın iflası halinde iflas eden ortağa başvurulabilmesi bu durumun kaçınılmaz sonucudur.

Ayrıca bir ortağın iflasıyla kollektif ortaklık sona ereceğinden (TTK. 185/V) ve ortaklık her hangi bir sebeple sona erince de ortaklık alacaklılarının ortaklara başvurma hakkı doğacağından (TTK. 179/I) bu hüküm genel ilkenin sağlamlştırılması niteliğindedir de (63).

B.- ETKİLERİ

Ortaklık alacaklıları ortağa başvurma koşulları (TTK. 179, 180/2) doğmamış olsa dahi ortağın iflası halinde, iflas eden ortağın iflas masasına alacaklarının tamamını yazdırabilirler (İİK. 205). Mattâ yazdırmak zorundadırlar (BK. 147, 527, 539/2, 499)(64). Alacaklı bu ortağın masasına kaydolmamakla, bu masadan alabileceği miktarı tahsil etmemekle, diğer ortaklarla müşterek borçlu olan bu ortağın vaziyetini diğerleri aleyhine iyileştirmiş olacağından, sonucuna katlaması; başka bir deyişle bu miktarı diğer ortaklardan talep edememesi gerekir (65).

---

(62) KURU, B.: Şahıs Şirketleri ve Ortaklarının İflası., Sh. 43;
DOMANIÇ, H.: a.g.e., Sh. 129

(63) KURU, B.: a.g.e., Sh. 43

(64) Aksi görüşte KURU, B.: "Şirket alacaklıları alacaklarını müflis ortağın iflas masasına kaydettirmeğe mecbur değildirler ve kaydettirmezlerse şirkete karşı haklarını kaybetmezler" der.
(a.g.e., Sh. 44)

(65) DOMANIÇ, H.: a.g.e., Sh. 137

Birden fazla ortağın aynı zamanda iflas etmesi halinde, ortaklar ortaklığın borçlarından müteselsilen sorumlu olduklarından (TTK, 178/1) ortaklık alacaklıları alacaklarının tamamını müflis ortaklardan herbirinin iflas masasından talep edebilirler (İİK. 203) (66)(67).

İflasa iştirak yönünden müflis ortağın şahsi alacaklılarıyla ortaklık alacaklıları arasında hiç bir fark yoktur (TTK. 182/2)(68). Yalnız ortakların şahsi alacaklıları arasında kamunen rüçhan hakkı olanların (İİK. 206) bu hakkı mahfuzdur (TTK. 182/2 C.2).

Diğer yönden, ortaklıkla alacaklıları arasındaki ilişkiler hiç bir şekilde değişmiş olmaz. Ortaklığın borçları vaktinden önce muaccel olmadığı gibi, öbür ortakların sorumluluğu da yine ikinci derecede kalır (69). Diğer ortaklar ancak (TTK. 179/1) deki koşullar gerçekleştiği takdirde takip edilebilir.

Alacağın, iflas eden ortağın iflas masasına yazdırılması ve tamamının gözönünde tutulması, ortaklık malvarlığının ve öbür ortakların malvarlıklarının alacağı karşılamaya yetmemesi ihtimaline karşı alınmış bir tedbir niteliğindedir. Bu nedenle yalnızca iflas eden ortak için sözkonusudur. Diğer ortaklar için söz konusu olamaz. Ortağın iflas masası fiilen ödediği miktar için ortaklığa karşı rücu hakkına sahiptir (İİK. 205 c.4, 202/2; BK. 496)(70). İflas masasının ortaklara

---

(66) BERKİN, N.: Kollektif Şirketler ve Gayrimahdut Mes'uliyetli Şirketlerin İflası, İleri Hukuk Dergisi, 1950 No. 55 Sh. 867-870

(67) Masalardan her birinden ortaklık alacaklısına ayrılan hisseler toplamı, alacak toplamından fazla ise, alacaklı sadece alacağının tamamını alır, artan para hissesinden fazla ödemede bulunan iflas masasına intikal eder. Hissenden fazla ödemede bulunan, diğer ortağın masasına rücu edebilir (İİK. 203/II,III). Fazla bilgi için Bkz. KURU, B.: a.g.e., Sh. 48 vd.

(68) EREM, T.: a.g.e., Sh. 90; ÜSTÜNDAĞ, S.: İflas Hukuku Dersleri. İst. 1975, Sh. 91; TEKİL, F.: a.g.e., Sh. 117; CERRAHOĞLU, F.: Kollektif Şirketlerin ve Şeriklerinin İflası, İstanbul Ticaret, 11.4.1967.

(69) ARSLANLI, H.: a.g.e., Sh. 356

(70) Ancak müflis ortağın masası ortaklığın müccel bir borcunu ödemişse, ortağın iflasıyla bu borç ortaklık ve diğer ortaklara karşı muacceliyet kesbetmeyeceğinden, masanın borç muaccel oluncaya kadar ortaklığa rücu hakkı yoktur.

rücu hakkı ancak ortaklığın sona ermesi, başka bir deyişle ortaklarca ortaklığın devamına karar verilmemesi halinde mümkündür (TTK. 179/I; BK. 146; İİK. 202/1).

Bir ortağın alacaklısı aynı zamanda müflis ortağın şahsi borçlusu ise, alacaklı ortaklıktan olan alacağı ile müflis ortağa olan borcunu takas edebilir. İflas İdaresi de, ortağın, ortaklık alacaklısına olan borcunu ortaklık alacaklısının ortaklıktan olan alacağını takas edebilir (TTK. 184/III).

IV - KONKORDATONUN ORTAKLARA ETKİSİ

A.- ORTAKLIKÇA YAPILAN KONKORDATONUN ORTAKLARA ETKİSİ

Yukarıda belirttiğimiz gibi, ortaklığa karşı yapılan icra takibi semeresiz kalmış veya ortaklık her hangi bir sebeple sona ermiş (TTK. 179/1) veya ortaklardan biri iflas etmiş (İİK. 205) ise ortaklık alacaklılarının ortaklara ve iflas eden ortağa başvurma olanağı doğar.

Sorun konkordatonun da aynı etkiye sahip olup olmadığı, ortaklıkça konkordato teklif edilmesi halinde ortaklara başvurma olanağının doğup doğmadığıdır.

Bazı yazarlar, ortaklığın konkordato teklif etmesini ortaklığın aczini göstermeye yeterli saymakta (71), bu nedenle de ortaklığın konkordato teklif etmesi halinde ortaklara başvurma olanağını kabul etmektedirler.

---

(71) İMREGÜN, O.: a.g.e., Sh. 191; DOMANIÇ'e göre ise: "... yüzde yüzden daha aşağı bir nisbette konkordato teklif edilmiş olması da noksan kalan kısım için bir aciz hali sayılabilir" a.g.e., Sh. 191

Diğer bazı yazarlar ise, iflas açılmazdan önce yapılan konkordato akdinin ortaklığın sona ermesini önleyecek bir tedbir olduğunu (72) ayrıca konkordato yapılmasının ortaklığın aciz halini de ifade etmeyeceğini belirtirler (73).

Kanunumuzun gayesi (TTK. 179/1) ortaklığa karşı yapılan takibin semeresiz kalması halinde ortaklara başvurmayı sağlamaktır. Konkordato ortaklık hakkında yapılan takibin semeresiz kaldığını belirten bir belge değildir. Konkordato ile borcun miktarında indirim yapılabileceği gibi ödeme zaman ve şartları da değiştirilebilir. Her iki durumda da ortaklığın aczi söz konusu değildir. Ayrıca konkordato bir sona erme sebebi de değildir. Bu nedenlerle konkordato için borçluya süre verildiği andan itibaren hem ortaklık hem de ortak takip edilemez (74). Ancak ortaklık iflas halinde iken konkordato teklif edilmesi halinde, teklif edilen bu konkordato kabul ve onaylansa bile ortaklık sona ermeden kurtulamayacağından (TTK. 185/I)(75) ortakların da sorumluluğu devam edecektir. Bu hükümün İcra ve İflas hukukuna aykırılığı savunulsa bile (76) varlığı red edilemez. Bu nedenle ortaklığın sona ermesinden sonra konkordato akdinin gayesi, konkordato koşulları içinde ortaklığın tasfiyesidir (77). Sona ermeden dolayı ortakların takip edilebileceklerinden (TTK.179/I)iflastan sonra konkordatonun varlığı, ortakların takibine engel olmaz.

Konkordato, kamu hukukundan doğanlar veya rehinle temin edilenler hariç, konkordato mühletinin verilmesinden önce doğmuş olan bütün alacakların ödeme zaman ve şartlarını değiştirdiği veya alacaklar üzerinde

---

(72) ARSLANLI, H.: age., Sh. 470

(73) BURULOĞLU, E. - REYNA, Y.: Konkordato Hukuku ve Tatbikatı; CİHANGİROĞLU, C.: age., Sh. 106

(74) Ancak Konkordatonun tastik edilmesi ve kesinleşmesi halinde borçlu bütün alacakları konkordatoda kabul edilen nisbette ve zamanda ödemek zorundadır. Aksi halde konkordato alacaklıları, borçlu aleyhine icra takibi yapabilecekleri gibi, ortaklığın iflas yolu ile de takip edilebilirler. Ortaklığın takibi sonucunda TTK. 179/I deki şartlar gerçekleşirse ortaklar da takip edilebilir.

(75) ARSLANLI, H.: age., Sh. 470-471

(76) Bkn. KURU, B.: Şahıs Şirketleri ve Ortaklarının İflası, Sh. 28 vd.

(77) ARSLANLI, H.: age., Sh. 470

eşit oranda indirme yapılarak borçlunun bu miktarda ibra olunmasını içerdiğinden, konkordatoyu yapan ortaklığa ait olan bu sonuçların ortakları da etkilemesi gerekir (78). Başka bir deyişle, iflasın açılmasından önce yapılan konkordatodan ortaklık yararlandığı gibi, ortaklar da yararlanır (79). Örneğin alacaklı için yapılan indirimden, verilen müddetten ortaklar da yararlanır. Yapılan indirimden kalan bakiye için koşullar gerçekleşmiş olsa dahi ortaklara başvurulamaz (80). Aksi halde, yani konkordatoda kabul edilen miktarın sadece ortaklığın sorumluluğunun sınırladığının, alacaklıların ortaklardan alacaklarının tamamını isteyebileceklerinin kabulü halinde, ortakların, ortaklığın konkordato akdetmesinde hiç bir çıkarları olmayacaktır (81). Böylece ortaklığın konkordato akdetmesinde hiç bir çıkarı olmayan ortaklar, ortaklık namına konkordato teklifinde bulunmak için hiç bir gayret göstermeyeceklerdir. Bundan ise aynı zamanda ortaklık alacaklıları zarar görecek, alacaklarına çabuk ve iflastakinden daha yüksek bir nisbette kavuşmaları mümkün olmayacaktır. Ayrıca ortaklar devamlı iflas tehlikesi altında bulundukça konkordato ile gözetilmek istenen bir ticari işletme anlamsız kalacaktır. Bu nedenlerle kolektif ortaklığın özel yapısı ve maksada uygunluk yönünden ortaklığın konkordato akdetmesi halinde ortakların da konkordatonun sonuçlarından yararlanması gerekir.

-
- (78) Konkordatonun tasdik edilmesi ve kesinleşmesi halinde, borçlu bütün alacaklıları konkordatoda kabul edilen nisbette ve zamanda ödemek zorundadır. Aksi halde, konkordato alacaklıları, borçlu aleyhine icra takibi yapabilecekleri gibi, ortaklığı iflas yolu ile de takip edebilirler. Fazla bilgi için Bkn. KURU, B.: İflas ve Konkordato Hukuku Ank. 1971 Sh. 485, 487
- (79) Bkn. KURU, B.: Şahıs Şirketleri ve Ortaklarının İflası, Sh. 27, 28; İflas ve Konkordato Hukuku Sh. 42
- (80) Ancak ortak, ortaklığın akdettiği konkordato ile borcun bir kısmından kurtulduğunu bilmiyerek borcunun tamamını öderse, bunu geri alamaz. Ayrıca bu ödeme hibe de değildir. Borcun ifasıdır. Bkn. TUHR, V.: a.g.e., Sh. 36, 37
- (81) KURU, B.: Şahıs Şirketleri ve Ortaklarının İflası, Sh. 28
CİHANGİROĞLU, C.: a.g.e., Sh. 205

Burada diğ er bir sorun, konkordatoyu kabul etmeyen ortaklık alacaklıları, ortaklıktan ve ortaklardan alacaklarının tamamını isteyebilirler mi? Diğ er bir deyiş le, konkordato teklifini reddeden bir alacaklının, mü şterek borç lulara kefillere ve borcu tekeffül edenlere karşı bütün haklarını muhafaza etmesine ilişkin hüküm (İİK. 295) kıyasen kollektif ortaklık ortaklarına da tatbik edilebilir mi?

Konkordato alacaklı ile borç lu arasında kanunda belirtilen tarzda yapılan ve alacaklıların azınlığını da kapsayan kollektif bir icra yoludur (82). Bu nedenle ortaklığa karşı bütün alacaklıları bağlar (İİK. 303). Kanunumuz konkordatoya izin verilebilmesi için "borç lunun konkordato plânının aktiflerine uygunluğunu şart koş muştur (İİK. 286, 298). Yani konkordato için borç luya gerçek "malvarlığı durumu" gözönüne alınarak izin verilir. Ortaklığın malvarlığı durumu, ortakların kişisel mal varlıkları da gözönüne alınarak saptandığından -İİK 298/II nin yorumu bu tarzda yapıldığından (83)-, ortaklık borç luları açısından konkordato etkilerini ortaklar açısından da göstermelidir. Bu nedenle ortaklık yönünden geçerli olan ilke -asıl borç luya karşı konkordatonun bütün alacaklılar için hüküm ifade etmesi- ortaklar açısından da geçerli olmalıdır. Baş ka bir deyiş le alacaklı konkordatoyu benimsememiş olsa bile ortaktan alacağı nın tamamını isteyemez (84). Ancak konkordato şartları içinde ortağ a başvurabilir. İİK. 295 de kefiller ve mü şterek borç lular hakkında getirilen ayrıcalık kollektif ortaklık ortaklarına uygulanamaz.

B.- ORTAKLARDAN BİRİ HAKKINDAKİ KONKORDATONUN DİĞ ER ORTAKLARA ETKİSİ

Bir kollektif ortaklık ortağ ının ortaklık borç luları dışında kendi borç larından dolayı, konkordato istemesi halinde ortaklık alacaklıları ortağ a başvurabilirler mi?

---

(82) EDGÜ, E.: Hukuk Yargılama Usulü - İcra ve İflas Hukuku, İst. 1974 Sh. 158

(83) KURU, B.: İflas ve Konkordato Hukuku. Sh. 412

(84) Aynı görüş te KURU, B.: İflas ve Konkordato Hukuku. Sh. 412; Aksi görüş te DOMANIÇ, H.: a.g.e., Sh. 129

Kanaatimizce ortaklardan birinin konkordato talep etmesi halinde ortaklık alacaklısının konkordato talep eden ortağa başvurabilmesi için ortaklığa karşı yapılan takibin semeresiz kalmasını beklemesi gerekli değildir (85). Bir kollektif ortaklık ortağının konkordato yapması halinde, ortaklık alacaklılarının alacaklarını talikî şarta bağlı (TTK. 179/I) alacak olarak kabul etmek ve onların da konkordatoda hesaba katılmasına (İİK. 297/IV) izin vermek hem menfaatler durumuna hem de kanun amacına uygun olur (86). Konkordato talep eden bir borçlunun kefil olduğu alacaklılar da konkordato komiserine başvurabileceğinden (İİK. 202), bir ortağın konkordato talep etmesi halinde de ortaklık alacaklılarının bu ortağa başvurma olanağı doğar (87).

Hatta bir ortak TTK. 179 da yazılı koşulların gerçekleşmesi halinde sırf ortaklık borçlarından dolayı da konkordato talep edebilir (88).

---

(85) TEKİL, F.: a.g.e., Sh. 112

(86) Aynı görüşte KURU, B.: İflas ve Konkordato Hukuku, Sh. 412
DOMANIÇ, H.: a.g.e., Sh. 130

(87) DOMANIÇ, H.: a.g.e., Sh. 130

(88) İİD. 18.9.1965 E. 4144 K. 9614 (AD. 1965/10 Sh. 1274-1276)

(§5) SORUMLULUĞUN DAVA YOLUYLA GERÇEKLEŞTİRİLMESİ VE ORTAKLARIN DEF'İLERİ

I- SORUMLULUĞUN DAVA YOLUYLA GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

A.- ORTAKLIK ALACAKLISININ DAVA HAKKI

Kollektif ortaklığa karşı yapılan icra takibinin semeresiz kalması veya ortaklığın herhangi bir sebeple sona ermesi halinde, ortaklık borcundan dolayı, ortak veya ortakla birlikte ortaklık aleyhine dava açılabilir ve takip yapılabilir (TTK. 179/I, 180) (89).

Türk Ticaret Kanununun, açık ifadesinden de anlaşılacağı gibi, başvurma koşulları gerçekleşmeden dava yoluyla da olsa ortaklara karşı harekete geçme olanağı yoktur (90). Başvurma koşullarının gerçekleşmesi dava şartı niteliğinde olup, ortakların dava edilmesi halinde hakim tarafından resen gözönüne alınabilir (91). Dava şartı niteliğinde olan başvurma koşullarının (TTK. 179/I) dava açıldığı anda kayıtsız şartsız bulunması zorunludur (92).

Ortaklara başvurma olanağı doğduktan sonra, ortaklar tek tek dava edilebilecekleri gibi (TTK. 179/I, BK. 142), ortaklıkla birlikte de dava

-
- (89) TD. 25.2.1958, A.142, K.514 (son. içt. sene XVI c.13 No.137-195 Sh. 3962, 3963); İİD. 26.11.1962, E.12351, K.13187 (İKİD., yıl 3, s.26 Sh. 1894); 9. HD. 6.12.1963, E.1595, K.1634, AD. 1965 s.1, Sh.9 İİD. 1.2.1966, E.915, K.1003, RKD. 1966, s.5-6, Sh. 105; İİD. 28.11.1968 E.10431, K.11002 (RKD. 1969, II/2 Sh.57); İİD. 1.2.1966, E.915, K.1003 (DOMAŇIÇ/ÇAMOĞLU İçtihatlı Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat 1972, Sh. 152); TD. 2.5.1972, E.1156, K.2196 (BKD. 1970 II/2 Sh. 368,369).
- (90) ARSLANLI, H.: *age.*, Sh.345 "Gerek şirket gerek ortak aleyhine dava ikamesi ancak şirketçe taahhüt edilen borcun ortaktan ifası istenebildiği takdirde mümkündür".
- (91) Mahkemenin bir davanın esası hakkında yargılamada bulunabilmesi için varlığı veya yokluğu gerekli olan hallere dava (yargılama) şartları denilir. TTK. 179/I deki şartlar da bu niteliktedir. Dava şartları hakkında fazla bilgi için Bkn; KURU, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü Ankara, 1974, Sh. 233 vd.
- (92) ÜSTÜNDAĞ, S.: İddia ve Müdafaaanın Değiştirilmesi Yasası, İstanbul, 1967, Sh. 59, 65.

edilebilirler (93). Ortaklık alacaklısının ortağa karşı dava hakkı belirli bir süre ile sınırlandırılmadığı için, ortaklık alacaklısı genel zaman aşımı süreleri içinde her an ortağı dava edebilir. Ortaklık alacaklısının ortağa karşı sahip olduğu bu dava hakkı, ortaklığa karşı sahip olduğu dava hakkından bağımsız özel bir dava hakkıdır. Ortaklık aleyhine açılmış ve henüz sonuçlanmamış bir davanın varlığı da, ortakların ayrıca dava edilmesine engel olmaz (94). Aleyhine açılan bu davada ortak derdestlik itirazını ileri süremez. Ortağın sorumluluğunun, ortağın sorumluluğundan ayrı özel bir borç ilişkisine dayanması derdestlik itirazını ileri sürmesini önler. Ancak ortak ve ortaklık hakkındaki çelişkili hükümlerden kaçınmak için ortağa karşı açılan bir davada bir ortaklık borcunun varlığına ilişkin anlaşmazlık ortaklığa karşı açılan davada hüküm verilene kadar bekletilebilir. Usulü şartlar mevcut ise (yetki vs.) iki davanın birleştirilmesi de mümkündür.

Ortaklık alacaklılarının, ortaklık borçlarından dolayı ortaklar aleyhinde açacakları davalar için de özel bir yetki kuralı var olmadığından, ortaklık alacaklılarının ortaklar hakkında açtıkları davalarda yetkili mahkeme ortağın kendi ikâmetgâhı mahkemesidir (HUMK 9/I) (95). Dava birden ziyade ortak aleyhine açılacaksa bunlardan birinin ikâmetgâh mahkemesinde de

-
- (93) Ortaklığın ortaklardan ayrı özel bir kişiliğe sahip olması, ortakların sorumluluğunun, kanundan doğan özel bir borç ilişkisine dayanması, ortakların bağımsız olarak dava edilmesine olanak sağlar. Halbuki adi ortaklığın tüzel kişiliği ve dolayısıyla taraf ehliyeti olmadığından, adi ortaklık aleyhine açılacak konusu paradan başka birşey olan davaların bütün adi şirket ortaklarına karşı birlikte açılması gerekir. Ortaklar arasında zorunlu bir dava arkadaşlığı vardır. Bu konuda fazla bilgi için Bkn. KURU, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü, 179, 180, 518.
- (94) Ortaklık hakkında yürüyen bir dava mevcutken ortaklık sona erer veya ortaklık aleyhine yapılan icra takibi sonuçsuz kalırsa kollektif ortaklığın taraf olduğu bir davayı ortaklara (veya içlerinden bazılarına) karşı yürütmek veya ortakların davayı takip etmelerini sağlamak mümkündür. Bkn. TD. 9.12.1966, E.2110, K.9730 BATIDER, 1968, C.IV, s.3, Sh. 552-553; 1.OHD. 12.10.1963, E.573, K.744, RKD. 1973 II/2, Sh. 511.
- (95) Her dava, hakkında kesin bir yetki hükmü bulunmadıkça, davalının davanın açıldığı tarihte, Medenî Kanun gereğince ikâmetgâhı sayılan yer mahkemesinde açılır (HUMK 9/I). Davalı dava açıldıktan sonra

./..

açılabilir (HUMK 9/II). Ortak ile ortaklık aleyhine birlikte dava açıldığı takdirde (HUMK 43/II) ortaklık veya ortağın ikâmetgahında dava görülebilir (HUMK 9/II). Ancak ortak aleyhine bağımsız olarak dava açıldığı takdirde ortağın ikâmetgahı mahkemesinde dava açılması gerekir. Bu ilke- den, ancak ortak kişisel olarak normal yetki kuralından ayrılmış ve ortaklığın sözleşme ya da kanunla tesbit olunan yetkili mahkemesine uymaya kabul etmişse ayrılabilir. Ayrıca bir kollektif ortaklık mukavelesine, ortaklık işlemlerinden doğabilecek bütün uyumsuzluklarda hakeme başvurulacağına ilişkin hüküm, Ticaret Kanunu hükümlerine aykırı sayılmaz (96). Geçerlidir.

./., ikâmetgâhını değiştirirse bu değiştirme mahkemenin yetkisini etkilemez. Bkn., KURU, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü, Sh. 97; ANSAY, S.Ş.: Hukuk Yargılama Usulleri, Ankara, 1957, Sh. 86; BİLGE, N.: Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara, 1967, Sh. 168; POSTACIOĞLU, İ.: Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul, 1970, Sh. 137-138.

Ortak tacir ise, tacirler aleyhine açılan ticarî davalar onların Medeni Kanun gereğince ikâmetgahı sayılan yerde değil ticari işletmelerinin merkezinin bulunduğu yerde, başka bir deyişle ticari ikâmetgahında açılacağından, tacir olan ortak aleyhine açılacak davalarda ticari ikâmetgahı da yetkili olmak gerekir (TTK. 4, HUMK. 17).

Yalnız ortaklığın kendi işlerine ilişkin olmak üzere ortaklarına karşı ve ortakların ortak sıfatıyla birbirlerine karşı açacakları davaların ortaklığın ikâmetgahı sayılan yer mahkemesinde görülmesi şarttır (HUMK. 17/II). TD. 16.3.1965, E.4052, K.902, ABD. 1965/III Sh. 374-376. Bkn. KURU, B.: Hukuk Mahkemeleri Usulü, Sh. 116, BİLGE, N.: Hukuk Yargılama Usulü, Sh. 172.

(96) HGK. 12.1.1966, E.428, K.6, Son. İçt. 1966, No.224, Sh. 337.

B.- ORTAKLIK HAKKINDA ALINAN İLÂMIN ORTAKLARA ETKİSİ (TTK. 180/I).

Dava konusu uyuşmazlığın da önce bir kesin hükümle çözülmemiş olması dava şartlarından. Aynı dava konusu hakkında, aynı taraflar arasında aynı dava sebebine dayanılarak daha önce dava açılmış ve verilen hüküm kesinleşmiş ise artık o dava konusu hakkında kesin hüküm vardır (HUMK. 237). Kesin hüküm ancak tarafları bağlar. Fakat kesin hüküm taraflardan başka kimseleri de etkilediği kural dışı haller de vardır (97). İşte Türk Ticaret Kanununun 180/I. maddesi de kesin hükmün taraflardan başka kimseleri de etkilediği kural dışı bir haldir.

Türk Ticaret Kanununun 180/I. maddesi "Şirket aleyhine alınmış olan ilâm, şirket hakkındaki takip semeresiz kalmadıkça veya şirket herhangi bir sebeple sona ermiş olmadıkça ortaklar hakkında icra edilemez" der.

Söz konusu madde şu gerekçeye dayanmaktadır (98). "Mer'i Kanunun sisteminde yalnız şirket aleyhine alınmış olan ilâmın ortaklar hakkında icra edilemeyeceği kaidesi, istisnasız olarak tatbik yeri bulmaktadır. Böylece şirket aleyhine alınmış bir ilâm bulunmasına rağmen borç için, şirket hakkındaki takibin neticesiz kalması veya infisah halinde, ortak aleyhine yeniden dava açılıp karar alınması veya ilâmsız icra yoluna gidilmesi zarureti hâsıl olmaktadır. Halbuki şirket hakkındaki dava sırasında gerekli müdafalar yapılmıştır ve tatbikattaki hallerin hemen hepsinde ortakların, şirketin ileri sürdüğü başka itirazları bulunmadığı da görülmektedir. Bu bakımdan ortakların hasım tutulması için gerek mer'i Kanun hükümlerince, gerekse hükümet tasarısının 179. maddesinin 1. fıkrası hükmüncé aranan şartların gerçekleşmiş bulunması halinde daha önce şirket hakkında alınmış olan ilâm'ın ortakların şahsı hakkında icra edilebileceğini kabul etmek

---

(97) Örneğin, Tapulama Kanunu. M.55, TK. 58 son fıkra, TK. 1242/2.

(98) T.B.M.M. Adliye Encümeni Mazbatası, Gerekçe, Sh.373-374.

çok yerinde bir tedbir olacaktır. Şayet şirketin borcu ödenmiş veya mehil verilmiş olursa ortakların İcra İflas Kanununun 33 nci maddesi hükmünce icra Hâkimliğine başvurma selâhiyetleri vardır. Kabul edilen bu esas ortakların tâli şekilde sorumlu oldukları prensibini saklı tutmakta, hem de alacakları ortaklara karşı ayrıca dava açmak veya ilâmsız icra takibine girişmek külfetinden kurtarmaktadır" der.

Gerekçe'de anılan esaslar, ortaklık alacaklıları yönünden belki pratik ihtiyaçlara cevap verir niteliktedir. Ancak bir menfaat gurubunun çıkarlarını korumak amacı ile diğer bir gurubun çıkarlarına ve özellikle işletmelerin gelişmelerine engel olarak yurd çıkarlarına aykırı düşecek bir hükmün ana hukuk kurallarına istisna olarak konulması bilmem ne dereceye kadar savunulabilir.

Gerekçede belirtildiği gibi ortaklık hakkındaki dava sırasında ortaklığa ilişkin dava sebepleri davada kıymetlendirilmiş veya böyle farzedilebilse de ortakların şahsi def'ileri kıymetlendirilmemiş ve bu hususta kendilerine imkân verilmemiştir (99). Bir kişinin bizzat bulunmadığı iddia ve savunmasını yapmadığı bir davada verilen hükümle sorumlu kılmak adalete uygun olmaz (100). Bu şekilde verilen hüküm objektif hakikata karşılık olmaz.

Ortakların ortaklık borcundan dolayısı ile sorumlu olmaları, ortaklık aleyhine alınmış olunan ilâmın davada kendilerine savunma olanağı verilmemiş ve savunma sebepleri kıymetlendirilmemiş ortaklara karşı kesin hüküm teşkil etmesi için yeterli değildir (101).

---

(99) DOMANIÇ, H.: age., Sh. 134.

(100) Bkn. GÜRDOĞAN, B.: Medenî Usul Hukukunda Kesin Hüküm İtirazı, Ankara, 1960, Sh. 83.

(101) Aynı görüşte, ARSLANLI, H.: age., Sh. 362, 363; AKYAZAN, S.: Kolektif Şirket Ortaklarının Şirket Alacaklılarına Karşı Sorumluluğu BATIDER, 1971, C.VI, s.1, Sh. 53; DOMANIÇ, H.: age., Sh. 134, TEKİL, F.: age., Sh. 119.

Kollektif ortaklığın, ortaklarından ayrı olarak bağımsız bir varlığı ve tüzel kişiliği var olduğuna göre, kollektif ortaklık taraf gösterilmek yoluyla onun hakkında alınmış olan bir ilâmın davada taraf olmayan ortak aleyhinde uygulanması hukukumuzun genel prensipleri ile de bağdaşmaz.

Ortaklığın tüzel kişiliği olmadığı, ortaklık ile ortakların bir bütün olarak kabul edildiği Alman Ticaret Kanununun § 129 dahi "Ortaklığa karşı alınmış olan bir ilâm ortağa karşı icra yoluna başvurulmasına esas olamaz" (102).

Diğer taraftan kesin hükmün nisbiliği, ancak taraflar arasında geçerli olacağı ilkesini kabule sevk eden esasların yürürlükte olmadığı, yani hâkimin tarafların iddia ve savunmalarıyla bağlı olmayarak karar verebildiği hallerde, kesin hüküm herkese karşı ileri sürülebilir (103). Ancak burada, bu durum da söz konusu değildir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, ortak ile ortaklık alacaklıları arasındaki bağımsız, özel bir borç ilişkisinin bulunması ve verilen hükmün ancak yargılama yapılan taraflar arasında kesin hüküm teşkil edeceği hakkındaki genel ilkenin (HMK. 237) varlığı, ortaklık hakkında alınan ilâmın ortak ile ortaklık alacaklıları arasındaki borç ilişkisi gözönüne alınmadan doğrudan doğruya ortak hakkında icra edilmesini engeller. Bu nedenle ortaklık sona ermiş veya ortaklık hakkında yapılan takip semeresiz kalmış ise (TTK. 179), ortaklık hakkında alınan ilâmın doğrudan doğruya ortaklar hakkında icrası savunulamaz. Ancak ortaklık hakkında alınan ilâmın ortaklar hakkında açılacak davaya veya yapılacak takibe etki edeceği savunulabilir (104).

---

(102) MOROĞLU, E./DURAL, M.: Son değişikliklerle Alman Ticaret Kanunu. Ankara, 1974, Sh. 48,

(103) GÜRDOĞAN, B.: Medeni Usul Hukukunda Kesin Hüküm İtirazı, Sh. 85.

(104) Bir davada verilen kesin hüküm, bu davanın taraflarından biri tarafından (konumuzda ortaklık alacaklıları) başka birine (ortağa) karşı açılan dava konusu ile dava sebebi ayrı olan ikinci bir davada kesin delil teşkil etmez. Çünkü iki davanın tarafları farklıdır. Fakat, birincisi davada verilen kesin hüküm, ikinci davada kuvvetli bir takdir delil teşkil eder (Bkn. KURU, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulu, Sh. 808, 809). Başka bir deyişle bu kesin hükmün bir delil olarak

Ortaklık hakkında alınan ilâmın, doğrudan doğruya ortaklar hakkında icra edilmesinin doğru olmadığı ve hukukun genel ilkeleri ile bağdaşmadığı yazarların ekseriyeti tarafından kabul edildiği (105) bizim de görüşümüz bu yönde olduğu halde, var olan kanun hükmü karşısında (TTK. 180/I) ortaklık hakkında alınan ilâm'ın ortaklar hakkında icra edilmesi zorunluluğu vardır. Kanunun kesin ifadesi karşısında başka bir yorumlamaya olanak yoktur. Ancak yapılacak bir değişiklik hem menfaatler dengesi, hem de yurd çıkarları yönünden savunulur. Ayrıca TTK. 180/I var olmasa dahi, ortaklık aleyhine açtığı dava ile ortakları da yükümlü kılmak isteyen ortaklık alacaklısı, ortaklık ile birlikte ortaklar aleyhine dava açabilir (HUMK.43) (106). Başvurma koşullarının gerçekleşmesi halinde (TTK. 179/I) ortaklar hakkında verilmiş ve kesinleşmiş olan hükümleri ortaklar hakkında icra edebilir. Bu halde ortaklardan biri sahip olduğu özel bir iddia ve savunma vasıtasını ayrıca kullanabileceğinden (HUMK.44) ortaklarının çıkarlarının zedelenmesi de söz konusu olamaz. Alacaklı da TTK. 180 ile varılacak sonuca bir zorlama olmaksızın ulaşılmış olur. Madde gereksiz ve lüzumsuzdur.

Burada diğer bir sorun ortaklığın borcu olmadığını kesin olarak saptayan bir ilâmın ortakları sorumluluktan kurtarıp kurtarmayacağıdır. Ortaklığın sorumluluğun ortaklık borcu açısından ferî karakterinin bir sonucu olarak, ortaklığa karşı açılan davada ortaklık borcunun yokluğunu hukuken bağlayıcı olarak tesbit eden bir hükmün ortaklığın durumunu etkileye-

---

./.. olarak üçüncü şahıslarla ilgili davalarda beyyine külfetinin dağılımına etkili olacaktır. (GÜRDOĞAN, B.: Medeni Usul Hukukunda Kesin Hüküm İtirazı, Sh. 84). Ortaklık hakkında alınan ilâmın ortaklara etkisi ilâm ile kesinleşen konuları kapsar. Ortaklık bir borcu kabul etmiş veya ortaklığın borçlu olduğu kesinleşmiş bir ilâmla sabit olmuş ise artık ortaklar ortaklığın borçlu olmadığını ileri süremezler. Haklarında yapılan takibe veya açılan dava ^{da} ancak alacaklı ile şahsi ilişkisinden doğan defileri ve kesin hükümle halledilmemiş konulara ilişkin itirazları ileri sürebilirler.

(105) AKYAZAN, S.: a.ge., Sh.53; EREM, T.: age., Sh. 88 Dn. 44.

(106) İhtiyari dava arkadaşlığı konusunda fazla bilgi için Bkn. KURU, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü, Sh. 521.

ceği doğaldır. Başka bir deyişle, ortak, ortaklık lehine verilmiş olan kesin karara dayanarak kendisinin borçtan sorumlu olmadığını, bu nedenle borcu eda ile yükümlü bulunmadığını iddia edebilecektir.

Burada, ortaklık aleyhindeki kesin hükmün ortaklar hakkında icra edilmesinin doğru olmadığını savunurken, ortaklığın borçlu olmadığını saptayan veya ortaklık lehine olan hüküme ortağın dayanabileceğine savunmamız, kesin hükmün anlam ve kapsamı bakımından tezata düştüğümüz kanısını uyandırabilir. Bu nedenle hemen belirtmek zorundayız ki borçlu hakkında verilen bir hükmün ortağa etkisi bakımından ortaya çıkan bu fark, kesin hükmün tesiri hakkında ayrı ayrı görüş savunulmasından doğmamaktadır. Genel hukuk kuralları uyarınca, lehte veya aleyhte olsun borçlu hakkındaki kesin hükmün ortağa etki etmesi savunulamaz. Çünkü ortak, davanın taraflarından farklı üçüncü bir şahıstır. Fakat lehteki bir hükmün faydalarından ortağın da yararlanması ortakların sorumluluğunun fer'i niteliğinden doğmaktadır. Ortaklığı beraat ettiren, başka bir deyişle alacaklının iddiasını red eden mahkeme ilâmının muhakkak bir hukuki nedeni bulunacaktır, yani bu karar borcun ya geçerli bir şekilde doğmamış veya sona ermiş olması gibi bir nedene dayanacaktır. Bundan dolayı kararın dayanağını oluşturan ve hakkı ortadan kaldırması nedeniyle ortaklığı sorumluluktan kurtaran bu nedenin aynı zamanda ortağı da yükümlülüğünden kurtarması, ortağın sorumluluğunun hukukî niteliğinin bir sonucudur.

Burada üzerinde düşünmek zorunda kaldığımız diğer bir konu ortaklardan biri hakkında ortaklık borcundan dolayı verilmiş olan kesin hükmün diğer ortaklara etkisidir. Müteselsilen sorumlu olan ortakların (TTK. 178/I) herbirinin borcu diğerinden bağımsız olduğundan bunlardan biri hakkında verilen hükmün diğer ortağı etkilememesi gerekir (107). Başka bir deyişle

---

(107) Müteselsil borçlulardan biri hakkında alınan ilâmın diğeri hakkında kesin hüküm teşkil etmeyeceği konusunda Bkn. TUHR, V.: Borçlar Hukuku C.II, Sh. 860; ARSEBÜK, E.: Borçlar Hukuku, C.I, II. Ankara, 1950 Sh.1020; FERİD, H.S.: Borçlar Hukuku Dersleri, C.I, İstanbul, 1950 Sh. 523, 524. TUNÇOMAĞ, K.: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C.I, İstanbul, 1972, Sh. 626; DOMANIÇ, H.: Hukukta Kazaiyyei Muhkeme ve Nisbi Kuvveti, İstanbul, 1964, Sh. 66; TEKİNAY, S, S.: Borçlar Hukuku C.II, İstanbul, 1964, Sh. 266.

ortaklık borcundan dolayı ortaklardan biri hakkında alınan hüküm diğeri hakkında tatbik edilemez. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi asıl borç sebebine ilişkin kesin nitelikteki kararlar diğerk ortaklar hakkında açılacak davaya etki eder.

II- ORTAKLARIN DEF'İLERİ

A.- GENEL OLARAK DEF'İ KAVRAMI

Davalının savunma vasıtalarının tümüne geniş anlamda def'i adı verilmektedir (108). Bu tanımın kapsamına her türlü itirazlar da girer.

İtiraz; bir hakkın doğumuna engel olan veya hakkı ortadan kaldıran bir olayın ileri sürülmesidir (109). Örneğin, ortaklardan birinin medeni haklarını kullanma ehliyetsizliği halinde (MK. 15), ortaklık alacaklısı için o ortağa karşı hakkın doğumuna mani bir itiraz vardır. Bu halde hak hiç doğmamıştır. Ayrıca dayanılan vakıaların davacının hakkını sona erdirmeye gibi etkileri varsa, örneğin; ortaklığın borcunu ifası, ortaklığın ibrası gibi hakkı ortadan kaldıran itirazlar mevcut demektir. Davalıcı ileri sürülen bu maddi vakıalar davacının hakkının hiç doğmadığını değil; fakat doğmuş bulunan böyle bir hakkın sona ermiş bulunduğunu sonucunu verirler (110).

İtirazlar, davacının hakkını ortadan kaldıran bir olay olduğundan, hakim tarafından, tarafların bu vakıayı ileri sürmüş olup olmamasına bakılmaksızın, kendiliğinden gözönünde tutulur (111). Bu nedenle itiraz sebeplerinden vazgeçilmesi hukuken bir değer taşımaz (112).

---

(108) ANSAY, S.Ş.: Hukuk Yargılama Usulleri, Ankara, 1960, Sh. 246;
KURU, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü, Sh. 316.

(109) TEKİNAY, S.S.: Medeni Hukuka Giriş Dersleri, İstanbul, 1970, Sh.162,
TUHR, V.: a.g.e., Sh. 26

(110) CERRAHOĞLU, F.: Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Bonoda Mutlak Def'iler. İstanbul, 1974, Sh. 10

(111) KURU, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü, Sh. 316; REİSOĞLU, S.: Borçlar Hukuk, Sh. 8.

(112) Çünkü, itiraz davacının hakkını ortadan kaldıran bir olaydır ve bu olayın bir şahsın iradesiyle olmamış sayılmasına imkân yoktur.

Dar anlamda def'i ise, borçlu bulunulan edayı özel bir hukukî sebebe dayanarak geçici veya daimi olarak yerine getirmekten kaçınmak hakkıdır (113). Bu hakkın kullanılmasıyla davacının talep hakkının davalıya karşı geçici olarak veya tamamen durması sonucu doğar (114). Edanın geçici olarak reddi olanağını veren def'iler taliki def'ilerdir (115). Örneğin -ilk önce ortaklığı takip gereği, rehnin paraya çevrilmesini talep gibi- bu def'ilerin ileri sürülmesiyle dava bir müddet için reddedilebilirse de, engelin ortadan kaldırılmasıyla tekrar açılabilir. Ayrıca zaman aşımı gibi daimi olarak edadan kaçınma hakkını veren def'iler daimi def'ilerdir. Daimi bir def'iyi ileri sürmek davanın kat'i olarak reddi sonucunu verir.

Def'ilerin, alacaklının talep hakkını durduran davalıya ait haklar olması nedeniyle, ancak hak sahibi ileri sürdüğü takdirde hakim tarafından gözönüne alınabilir, ilgili tarafından ileri sürülmediği takdirde hakim tarafından resen gözönüne alınamaz (116).

Kollektif ortaklıkta, ortakların ortaklık alacaklılarına karşı sahip oldukları def'i haklarının kapsamı içinde dar anlamda def'iler kadar itirazlara ve hatta takas dermeyanı gibi inşai hakları da sokabiliriz. Ortaklar ortaklık ile ortaklık alacaklısı arasında var olan asıl borç ilişkisinden doğan def'ilerin ortaklık alacaklısına karşı ileri sürebileceği gibi, alacaklı ile arasındaki kişisel ilişkiden doğan kişisel def'ileri de ileri sürebilir.

---

(113) CERRAHOĞLU, F.: age., Sh. 10; TUHR, V.: age., C.I, Sh. 26; TEKİNAY, S.S.: Medeni Hukuka Giriş Dersleri, İstanbul, 1970, Sh. 164.

(114) KURU, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü, Ankara, 1968, Sh. 330; POSTACIOĞLU, İ.: age., II. Bası, İstanbul, 1962, Sh. 203.

(115) TUHR, V.: age., Sh. 30.

(116) YHGK. 22.9.1971, E.125, K.538, İKİD. 1972, Y.12 S.135, Sh.243. Ayrıca Bkn. TUHR, V.: age., Sh. 28.

B.- ORTAKLARIN İLERİ SÜREBİLECEĞİ DEF'İLER

1.- ASIL BORÇ İLİŞKİSİNE İLİŞKİN DEF'İLER

Ortağın asıl borç ilişkisi dolayısıyla, alacaklıya karşı ileri sürebileceği def'ilerin, ortakça ileri sürülebilip, sürülemeyeceği hakkında Ticaret Kanunumuzda bir madde mevcut olmamakla beraber, asıl borçluya ait itirazların ve dar manada def'ilerin, borç akdinin sujesi olmayan ortak tarafından ileri sürülebilmesi ortağın borcunun fer'iliğinin doğrudan doğruya ve zorunlu bir sonucudur. Ortak, ortaklık alacaklısına karşı ortaklığın ileri sürebileceği def'ilerin tamamını ileri sürmek hakkına sahiptir (117). Ortak, ortaklıktan daha fazla bir yükümlülük altına giremez.

Ortak, ortaklığa ait bir def'iyi ileri sürerken üçüncü şahsa ait bir hakkı değil, kendi hakkını kullanmaktadır. Bu nedenle ortağın, ortaklığın sahip olduğu def'ileri ileri sürme hakkı tamamen bağımsız bir haktır. Ortaklık tarafından, alacaklıya karşı ileri sürülmemiş dahi olsa ortakça ileri sürülebilir.

Kollektif ortakların, ortaklık alacaklılarına karşı ileri sürebilecekleri def'iler hakkında müteselsil borçlulara ait BK. 143 ve kefile ilgili BK. 497 hükümlerinin uygulanması gerekir (118).

---

(117) Ancak bu anlayış, ortaklığın sorumluluğuyla güdülen gayeye aykırı yorumlanmamalıdır. Ortağın sorumluluğunun amacı alacaklıyı ortaklığın aczine karşı korumak olduğundan, ortağın ortaklığın aczinden doğan def'i hakkından yararlanmaması doğaldır,

(118) Aynı görüşte; DOMANIÇ, H.: a.g.e., Sh. 146; TEKİL, F.: a.g.e., Sh.118

Asıl borçun geçerli olarak doğmamış olması, asıl borcun tamamen veya kısmen sona ermesi ortaklar tarafından ortaklık alacaklısına ileri sürülebilecek geniş anlamda def'iler, başka deyişle itirazlardır. Örneğin; ortaklık ile, üçüncü şahıs alacaklı arasında yapılan akdin zarurî şekil şartlarına uyulmaması, iradelerde uyumsuzluk, borcun konusunun kâna, ahlâka ve adaba aykırı olması, ortaklık borcunun ortaklıkça ifası, ortaklığın alacaklı tarafından ibrası, ortaklık borcunun kusursuz imkânsızlık sebebiyle sona ermiş olması gibi asıl borcun tamamen veya kısmen sona ermesine ilişkin def'iler (geniş anlamda def'i-itirazlar) ortaklar tarafından da ileri sürülebilir (TTK. 138, BK.143, 492, 497, 113).

Asıl borcun zamanaşımına uğraması halinde de, ortak ortaklığın borcunun zamanaşımına uğradığını def'i olarak ileri sürebilir. Ortak sözü geçen def'ileri yalnızca ileri sürmek hakkına sahip olmayıp, bunları ileri sürmekle yükümlüdür de (119). Ortak bu def'ileri ileri sürmediği takdirde, müteselsil borçlular arasındaki ilişkiye kıyasen (TTK. 138, BK. 143), ortaklara karşı haiz olduğu rücu hakkını kaybeder. Ortaklar arasında müteselsil sorumluluğun var oluşu ve müteselsilen sorumlu olanları asıl borca ilişkin defileri ileri sürmekle yükümlü olmaları (BK. 143) bu görüşü doğrular niteliktedir.

Ortaklığın sahip olduğu takas def'inin ortak tarafından ileri sürülmemesi halinde; diğer ortaklara karşı rücu hakkını kaybedip kaybetmeyeceği üzerinde düşünülmesi gerekli bir sorundur. Takas def'i kavramı genellikle kullanıldığı halde, takas bir def'i değil inşai bir haktır. Ancak hak sahibi tarafından kullanılır. Bu nedenle, ortağın ortaklığın takas def'ini ileri sürmemesinin ortaklığa ve ortaklara karşı rücu hakkını kaybettirmemesi gerekir.

---

(119) DOMANIÇ, H.: a.g.e., Sh. 146; KURU, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü Sh. 801, 802; Danıştay 12. Daire; 23.3.1970, 2408/537; AİD. 1971 IV/4 Sh. 224, 225.

Burada üzerinde durulması gerekli diğer bir sorun, ortakların hep birlikte dava edilmiş olmaları halinde asıl borca ilişkin ve müşterek olan def'ilerin, davalı ortaklardan sadece birisi tarafından dermeyan edilmesinin diğer ortaklar için de sonuç doğurup doğurmayacağıdır. Müşterek savunma sebebi bir itiraz ise itiraz sayılan olaylar davacının hakkını ortadan kaldırdığından, bu itirazın sonuçlarından diğer ortakların da faydalanması doğaldır. Ancak savunma sebebi def'i niteliğinde ise, ortaklardan birinin bu def'i ileri sürmesi diğerlerini etkilemez. Zira, ileri sürülen def'i ile alacaklının alacak hakkı değil; fakat, bu hakkını def'i ileri süren borçluya karşı talep etme hakkı durdurulmaktadır (120).

2.- KİŞİSEL DEF'İLER

- a) Ortak ile ortaklık alacaklısı arasındaki kişisel ilişkiden doğan def'iler,

Ortaklığın borç altına girmesi ile birlikte ortakların herbiri için talikî şarta bağlı özel bir borç ilişkisi doğduğundan, ortaklara başvurma koşullarının gerçekleşmesi halinde (TTK. 179/I) ortaklardan herbirinin alacaklı ile kendi arasındaki kişisel ilişkiden doğmuş def'ileri ileri sürme olanağı vardır (121). Her borçlu gibi ortak da, bir ortaklık alacaklısına karşı özel bir hukuki ilişkiden doğan def'ilerini sınırsız ileri sürebilir (122). Yargıtayımız da, ortağın kendisine "münhasır ve muzaf sebeplerle" ödeme emrine itiraz edebileceğini kabul etmiştir (123). Ortaklık

---

(120) Kesin def'ilerde dahi; örneğin zamanaşımında; talep hakkı ortadan kalkmamakta, fakat borçlu zamanaşımını ileri sürmek suretiyle bu talebi durdurabilmek hakkını kullanmaktadır. Bkn. CERRAHOĞLU, F.: age., Sh. 11 Dn. 27/b; SCHWARZ, A.: age., Sh. 201.

(121) ARSLANLI, H.: age., Sh. 364; TEKİL, F.: age., Sh.118; DOMANIÇ, H.: age., Sh. 146.

(122) İİD. 26.11.1962, E.12351, K.13187, İKİD. y.3 s.26, Sh.1894.

(123) İİD. 7.3.1968, E.2318, K.2344, DOMANIÇ, H./ÇAMOĞLU, E.: Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, İstanbul, 1972, Sh. 153.

borcu ile alacaklıya karşı var olan alacakların takas edilebileceğine ilişkin Türk Ticaret Kanununun 184/III maddesi de bu görüşü doğrular niteliktedir (124).

Ortağın ortaklık ilişkisinden bağımsız olan en önemli kişisel def'ileri takas, ibra ve vadedir. Ancak ortaklık alacaklısının ortağı ibra etmesi halinde, durumun alacaklının ortağa düşen miktardan feragati anlamını taşıyıp taşımayacağı üzerinde düşünülecek bir sorundur. Ancak alacaklı kendi fiili ile diğer borçluların durumunu kötüleştiremeyeceğinden, bu durumu kısmî feragat olarak nitelendirmek, alacaklının geri kalan bedel için diğer ortaklara başvurabileceğini kabul etmek gerekir (125).

Şahsi def'iler hangi ortağın şahsından doğmuşsa, onlardan yalnız o ortak faydalanır. Diğer ortakların bu ortağa ait kişisel def'ileri ileri sürme hakları yoktur. Aksi davranış tasarrufta bulunan kimseye ait olmayan bir alacak üzerinde bir tasarruf işlemi teşkil eder ki, geçerli değildir (126). Ayrıca kişisel def'ileri ileri sürme olanağı olan ortağın, bunları ileri sürme yükümlülüğü yoktur.

Kişisel def'ilerini ileri süren ortağın, yükümlülüklerinden tamamen mi kurtulacağı, yoksa rücu yoluyla borçtan yine sorumlu mu olacağı, ortaklığın iç ilişkisiyle ilgilidir. Ortaklık sözleşmesine ve def'ilerin niteliğine göre tayin olunur. Örneğin, 15.000,- TL. borçlu olan kolektif ortaklığın ortakları A, B ve C'dir. Hepsinin kâr ve zarara iştirak oranları eşittir. A'nın alacaklı tarafından ibra edildiğini kabul edelim. Bu alacaklının A'nın hissesine düşen miktardan feragati anlamını taşır. (BK. 147/II, 145/II). Geri kalan 10.000,- TL. için B ve C'ye başvurulabilir. B ve C ödedikleri 10.000,- TL'nin kendi hisselerini aşan kısmı için iç ilişkideki hükümler uyarınca A'ya rücu edebilirler.

---

(124) Esasen, bu hüküm var olmasa dahi, ortağa doğrudan doğruya başvurma olanağının doğmasıyla birlikte, ortaklık borcu ile ortağın ortaklık alacaklısından olan alacağı arasında karşılık ilişkisi doğacağından bu sonucun doğumu doğaldır.

(125) Bu konuda fazla bilgi için Bkz. Bölüm Dört, Paragraf 7, 18 No (Dn)

(126) TUHR, V.: a.g.e., Sh. 857.

b) Ortaklık ilişkisinden doğan def'iler.

Ortaklığın ortaklık ilişkisinden ve diğer ortaklarla arasındaki ilişkiden doğan def'ileri, ortaklık alacaklılarına karşı ileri sürüp sürmeyeceği üzerinde düşünülmesi gereken bir sorundur.

Ortakların sorumluluklarının fonksiyonu, ortaklık borcunun ödenmesine karşı bir güvence sağlanması olduğundan, ortakların sorumluluğunun ortaklık ilişkisinden veya ortaklar arasındaki ilişkilerden doğan nedenlerle sınırlanması kanunun ortakların sorumluluğu ile sağlamak istediği düzene ters bir davranış olur. Kanunumuz ortakların, ortaklığın bütün borçları için müteselsilen ve malvarlıklarının tamamıyla sorumlu olduklarını (TTK. 178/I) belirttikten sonra, ortakların arasında buna aykırı olarak yapılacak bir mukavele üçüncü şahıslara karşı hiçbir hüküm ifade etmez der (TTK. 178/III). Bu nedenle ortak, iç ilişkideki sorumluluk sınırlandırılmasını, ortaklık alacaklısına karşı ileri süremeyeceği gibi, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ortaklığın doğmadığını, yada kendisinin ortaklığa girişinin bir irade fesadı (BK. 23) yüzünden geçersiz olduğunu ileri süremez. Hukuki emniyet ve alacaklılarının güvenlerinin korunması açısından ortak TTK. 178/I e göre, ortaklığa girişi bir irade fesadı yüzünden kendisi açısından geçersiz olsa bile sorumludur. Ancak, Kanunumuzun gayesi ortaklıkla işlem yapan iyi niyetli üçüncü şahısların korunması olduğundan ortaklık alacaklısı ortaklardan birinin irade fesadı yüzünden sorumlu olamayacağını biliyor ve bundan doğan sonuçları kabul ediyorsa artık bu şahsın korunması için bir neden kalmamıştır. (MK. 3). Bu halde bu ortağın sorumlu olmaması gerekir.

Ancak alacaklıların çıkarlarının korunması, ortağın fiil ehliyeti ile sınırlıdır. Fiil ehliyetine sahip olmayan ne kendini, ne de başkalarını borç altına sokabilir. Yaptığı hukukî işlemler geçersizdir. Bu nedenle sorumlulukları söz konusu olamaz (127).

---

(127) Bu konuda bilgi için Bkn. İkinci Bölüm, § 3, III, A. 4(b) SH. 45, 46.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ORTAKLARIN SORUMLULUĞUNUN SONA ERMESİ

(§ 6) AYRILAN ORTAĞIN SORUMLULUĞUNUN SONA ERMESİ

1- DIŞ İLİŞKİDE SORUMLULUĞUN SONA ERMESİ

İlke olarak, ayrılan ortağın üçüncü şahıslara karşı sorumluluğu çıkma ve çıkarılmanın üçüncü şahıslara karşı hüküm ifade ettiği tescil ve ilân tarihine kadar yapılan işlem ve işlenen fiilleri kapsar (1). Ortağın kollektif ortaklıktan ayrılması, başka bir deyişle ortağa ait hak ve yükümlülüklerin sona erebilmesi için ortaklar arasında yapılmış bir anlaşmanın -yani ortaklık sözleşmesinin- çözülmesi gerekir (2). Ortaklıktan ayrılma konusunda dış ilişkide tescil ve ilân esastır (3). Üçüncü kişiler için, ticaret sicili kayıtlarına göre ortak görülen kişi ortaklıktan ayrılmış sayılmaz, meğerki üçüncü kişi durumu bilsin veya bilmesi lâzım gelsin (TTK. 201/I, TTK. 39/2). Bu tarihe kadar yapılan işlemlerden ayrılan ortaklar üçüncü şahıslara karşı sorumludur (TTK. 201/IV)(4). Bu tarihten sonraki işlemlerden sorumlulukları söz konusu olamaz.

-
- (1) İİD. 7.11.1966 E. 10870 K. 10977 "Bir ortağın ortaklıktan çıkması veya çıkarılması tescil ve ilân tarihinden itibaren geçerlidir. Çıkan veya çıkarılan ortak keyfiyetine tescil ve ilân tarihine kadar vukubulan şirket işlemlerinden üçüncü şahıslara karşı sorumludur" (RKD. yıl 2 Sh. 123-124, ayrıca İİD. 10.1.1967 E. 13563 K. 99 (RKD. 1967 s. 3 s. 109-110); İİD. 22.2.1968, E. 1973 K. 1855 (RKD. 1968 s. 5 s. 69-70) T.D. 16.9.1962 E. 334 K. 2322 (yayınlanmamış) HGK. 18.12.1963 E. 114 K 37 (İ.K.İ.D. Yıl 4 s. 37 sh. 2836-2838)
  - (2) BAŞTUĞ, İ.: Limited Şirketler Ortağın Çıkma ve Çıkarılması. İzmir, 1966, Sh. 9.
  - (3) Ortağın ortaklıktan ayrılması, iç ilişkilerde hukuki sonuçlarını vermiş, ortaklık hak ve yükümlülükleri sona ermiştir. Meydana gelen bu yeni durum, ortaklığa ait ticaret sicili kayıtlarına uymamaktadır. Ortaklık sıfatının korunulmasında olduğu gibi, bu sıfatın sona ermesinde de durumun ticaret siciline bildirilmesi, kayıtların düzeltilmesi, değişikliğin tescil ve ilânı gereklidir. Aksi halde, ticaret sicili müessesesinin kuralları uyarınca, gerek ortaklık gerekse ayrılan ortak için üçüncü kişilere karşı gerçek bir ayrılmanın varlığını ispat pek müşkül olacaktır (TTK. m. 39/2)
  - (4) İİD. 9.6.1966 E. 6449 K. 6296 (RKD. 1966 S. 5-6 Sh. 90, TD. 24.3.1972 E. 1270 K. 1437 (DOĞANAY, İ.: age., Sh. 514)

Çıkan veya çıkarılan ortağın, üçüncü şahıslara karşı sorumluluğu, durumun tescil ve ilân tarihinden önce geçerli bir şekilde akdedilen bütün işlemleri kapsar (5). Ayrılan ortak ayrılmadan önce başlamış olan işlerin doğrudan doğruya sonuçları olan hak ve borçlara katılır (TTK. 205/I). Örneğin, tescil ve ilân merasiminden önce akdedilip kısım kısım ifa edilecek bir satış, bir ödünç akdinde de ortağın sorumluluğu tescil ve ilân tarihinden sonra icra edilecek kısımlar hakkında da devam eder (6).

Ortağın çıkma ve çıkarılmasının, üçüncü şahıslara karşı hüküm ifa-
de ettiği tarihten evvel yapılmış olan ortaklık işlemlerinden doğan so-
rumluluğu, doğrudan doğruya ortaklık ilişkisinden meydana gelen ve ka-
nundan doğan bir sorumluluktur.

Ortaklıktan ayrılan ortağın sorumluluğunun kapsam ve niteliği de farklı değildir. Ortağın sorumluluğu kişisel ve hudutsuzdur. Ayrılan ortak da diğer ortaklar gibi müteselsilen ve sınırsız olarak sorumlu-
dur. Ayrılan ortağa başvurmak için de gerekli koşulların (TTK. 179/I) gerçekleşmesi gerekir.

Ayrılan ortağın ayrılmadan önce yapılan işlemlerden doğan sorum-
luluğunun ne süre devam edeceği, başka bir deyişle bu işlemlerden do-
ğan sorumluluğun tâbi olduğu zamanaşımı süresi kanunumuzda düzenlenme-
miştir.

İsviçre Borçlar Kanununun 591. maddesi, ortaklıktan çıkan veya çıkarılan ortağın ortaklık borç ve yükümlülüklerinden dolayı sorumlu-
luğunu beş yıllık özel bir zamanaşımı süresine tabi kılmıştır (7). Al-
man Ticaret Kanununun 159 uncu paragrafında, ortaklık yükümlülükleri nedeniyle ortaklara başvurabilmek için ortaklığın sona ermesinden ve ortağın ayrılmasından başlayan beş yıllık bir zamanaşımı süresi öngö-

---

(5) EREM, T.: age., Sh. 975

(6) ARSLANLI, H.: age., Sh. 455

(7) İsviçre Borçlar Kanunu, Kısım III-V. Çeviren . TANDOĞAN, H: OR 591

rülmüştür (8). Ayrılan ortağın, ortaklıkla ilgisini kestikten sonra, genel zamanaşımı süresince, eski ortaklık borçları sebebiyle sorumlu tutulması menfaatler dengesini esaslı surette zedeler, bu nedenle Alman ve İsviçre kanunlarında kabul edilen bu düzenleme tarzının Türk Ticaret Kanununda da kabulü gereklidir (9). Ancak şimdi Türk Ticaret Kanununda çıkan veya çıkarılan ortağın sorumluluğu için özel bir zamanaşımı süresi kabul edilmiş olmadığından genel zamanaşımına ilişkin kurallar uygulanır (10). Böylece çıkan veya çıkarılan ortak, ayrılmanın tescil ve ilânına kadar yapılan bütün işlemlerden bu işlemlerin tabii olduğu genel zamanaşımı süresine kadar sorumlu olacaktır.

Ayrıca ortaklığa ya da ortak bulunanlara karşı kesilen zamanaşımı, ortaklıktan çıkmış ya da çıkarılmış ortağa karşı da kesilecek ve böylece ortak, ortaklıktan ayrıldığı halde uzun bir süre ortakmış gibi sorumlu olacaktır (11).

II- İÇ İLİŞKİDE SORUMLULUĞUN SONA ERMESİ

Çıkma ve çıkarılma, tescil ve ilândan evvel, çıkma ve çıkarılma kararının verildiği tarihte, çıkarılma kararı mahkemece verilmişse ka-

-
- (8) Bkn. MOROĞLU, E./DURAL, M.: Son Değişikliklerle Alman Ticaret Kanunu. Ank. 1974 Sh. 155
- (9) TEKİNALP, Ü.: Kollektif Ortaklık Alacaklılarının Ortaklara Müraعاتında Zamanaşımı, II. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası Sh. 314
- (10) Aynı görüşte TEKİNALP, Ü.: agm., Sh. 310; ARSLANLI, H.: age., Sh. 357
- (11) Aynı görüşte TEKİNALP, Ü.: agm., Sh. 315

TEKİNALP adı geçen makalesinde, Türk hukukunda ayrılan ortağın dış ilişkide sorumluluktan kurtulabilmesi için bir çıkar yol olarak, çıkan veya çıkarılan ortağın üçüncü kişilerin ibrasını temin etmesini göstermektedir.

rarın kesinleştiği tarihte gerçekleşmiştir (12). Ortak iç ilişkide bu tarihte ortaklıktan ayrılmış sayılır (13). Bu nedenle bu tarih ile durumun tescil ve ilân arasındaki devre zarfında yapılan işlemlerden... üçüncü şahıslara karşı doğan tüm sorumluluğunu diğer ortaklara devredebilir (14) Tescil ve ilân bu konuda (TTK. 201/III) açıklayıcı bir etki yaptığı için ortağın çıktığı konusunda bilgisi olan üçüncü kişilere karşı da yeni borçlanmalar yönünden, çıkan ortak sorumlu olmayacaktır (15).

Çıkma ve çıkarılmanın iç ilişkide hüküm ifade ettiği tarih ile dış ilişkide hüküm ifade ettiği tarih arasındaki devre zarfında işlenen ve ortaklığa maledilen haksız fiillerden ayrılan ortağın üçüncü

---

(12) Tescilin kurucu etkisi ancak kanunun açık olarak gösterdiği konularda kendini gösterir ve istisnadır. Bu özel durumları kanun açıklar ve hangi durumlarda tescilin kurucu etkide olduğu kesin olarak gösterir. Tescilin kurucu etkide olması demek; bir durumun tescil ile kurulması ya da tescil eliyle ortadan kalkması demektir. İşlem tescil ile varlık kazanır, daha önce yoktur. Bu konuda tescil ve ilânın kurucu nitelikte bir etki yaptığına dair kanunda bir hüküm mevcut değildir. Türk Ticaret Kanununun 201 inci maddesi, sadece sorumluluk bakımından, o da açıklayıcı bir etkiyi ortaya koyar. (Bkn. TEKİNALP, Ü.: Kollektif Ortaklıkta Ortağın Ortaklıktan Çıkmasının Doğurduğu Bazı Problemler. İkinci Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Sh. 367, 9 No. dn.)

(13) Sözleşmeye dayanan çıkma hakkında, çıkma bildirisinin ortaklığa ulaşma tarihi, ortaklıktan ayrılmanın hüküm ifade ettiği anı tayin eder.

Ortaklardan birinin feshi ihbar ettiği veya ortaklığın şahsi alacaklısının feshi ve itiraz (TTK. 190, 191) etmesi durumunda ortağın ortaklarca çıkarılmasında, çıkarılmanın hüküm ifade ettiği tarih ortaklığın hesap yılı sonudur (TTK. 198/2)

Çıkma ve çıkarılmanın Kanundan doğup haklı sebebe dayandığı halde, bu yoldaki mahkeme kararının kesinleştiği tarih, ortaklıktan ayrılmanın hüküm ifade ettiği anı tayin eder.

(14) Aynı görüşte; DOMANIÇ, H.: age., Sh. 167

(15) TEKİNALP, Ü.: Kollektif Ortaklıkta Ortağın Ortaklıktan Çıkmasının Doğurduğu Bazı Problemler sh. 367, 375; HİRS, E: "Tescilli gerekte tescil ve ilân edilmeden hususlar üçüncü şahıslara karşı - onların bunu müsbet sürette bildikleri haller müstesna - müessir olamaz -" HİRS, E: Ticaret Hukuku Dersleri Sh. 100, No. 119.

şahıslara karşı sorumlu olup olmayacağı bir sorundur. Bu konuda ARSLANLI ve HIRŞ çıkma ve çıkarılmanın gerçekleştiği tarih ile durumun tescil ve ilân edildiği tarih arasında ortaklıkça ika edilen haksız fiillerden ayrılan ortağın sorumlu kılınamayacağını ileri sürerler (16). ARSLANLI, üçüncü şahısların sicil kayıtlarına itimad ederek akde giriştiğini kabul edilebileceğini, bu nedenle bu devre zarfında yapılan hukuki işlemlerden ayrılan ortağın sorumlu tutulabileceğini, sicil kayıtlarının etkili olmadığı bir sahada üçüncü şahısların himayeye gerek olmadığını savunur (17). Türk Ticaret Kanununun açık ifadesi, bu görüşü doğrular niteliktedir. Türk Ticaret Kanununun 201/IV "Şirketen çıkan ve... ya çıkarılan ortak, keyfiyetin tescil ve ilânı tarihine kadar vukubulan şirket işlemlerinden üçüncü şahıslara karşı mes'uldür" der. Böylece ortağın sorumluluğu yalnızca ortaklığın borçlarını kapsamına alır.

(57) BÜTÜN ORTAKLARIN SORUMLULUĞUNUN SONA ERMESİ

I- GENEL OLARAK

Ortakların tüm olarak sorumluluğunun sona ermesi önemli bir sorun olmakla beraber Kanunumuzda ortakların sorumluluğunun sona ermesine ilişkin hükümler mevcut değildir.

Borçlar Kanunumuzun genel hükümler kısmında, borçların sukutu adını taşıyan üçüncü babında yer alan 113 üncü maddesi "Asıl borç terdiye ile veya sair bir surette sakıt olduğu takdirde kefalet ve rehin vesair fer'i haklar dahi sakıt olur" der. Maddenin açık ifadesinden anlaşıldığı gibi asıl borç her hangi bir sebeple sona ererse varlığı bu borca bağlı olan bütün fer'i borçlar da sona erer. BK. 113/I fıkra, metni geniş olduğu kadar mutlak bir nitelik de taşımaktadır. Kanaatimizce bu genel hüküm karşısında ortaklığın borcunun sona ermesi halinde,

---

(16) ARSLANLI, H.: age., Sh. 455, HIRŞ, E.: age., Sh. 101 No. 119

(17) ARSLANLI, H.: age., Sh. 455, HIRŞ, E.: age., Sh. 101 No. 119

ortakların sorumluluğundan söz etmeye olanak yoktur. Çünkü ortak, ortaklık borçlarından ancak bunların ortaklığa karşı hukuken var olduğu sürece sorumludur. Türk Ticaret Kanununun ortakları, ortaklık borçlarından ikinci derecede sorumlu kılan hükmü de (TTK. 178/I) bu genel ilkeyi doğrular niteliktedir.

Ortakların borcu, ortaklığın borcundan farklı bir hukuki sebebe dayamakla beraber, varlığının asıl borç ilişkisine bağlılığının doğal bir sonucu da, asıl borcun sona ermesi halinde, ortakların da sorumluluktan kurtulmasıdır. Böylece, asıl borç ilişkisine ilişkin bütün sona erme sebepleri ortakların sorumluluğunu da sona erdirir.

Örneğin; ortaklık veya ortaklardan biri tarafından ortaklık borcunun ifa edilmesi halinde veya ifanın imkânsız hale gelmesi halinde (BK. 117), ortaklığın borcu kalmadığından ortakların sorumluluğu da söz konusu olmayacaktır. Ayrıca ortaklık alacaklısının, ortaklığı ibra etmesi halinde de ibra borcu sona erdireceğinden ortaklığın borcu kalmaz. Ortaklık borcu ibra ile sona erince ona bağlı olarak ortakların sorumluluğu da sona erer (18). Ortaklık borcunun yenisiyle değiş-

---

(18) Burada bir sorun, ortaklık alacaklısının ortaklardan birini ibra etmesi halinde bu ibranın diğer ortaklara etkisinin ne olacağıdır. Ortaklar ile ortaklık alacaklısı arasında doğan borç ilişkilerinin her biri diğerinden bağımsız olduğu için, alacaklı bu borç ilişkilerinin her biri üzerinde istediği gibi tasarruf edebilir. Bu nedenle ortaklardan birinin ibrası mümkündür. Ancak Borçlar Kanununun genel ilkelerine göre (BK. 147/II) alacaklı müteselsilen borçlu olanlardan birinin durumunu, diğerlerinin zararına iyileştirdiği takdirde bu fiilin neticelerine şahsen katlanır. Başka bir deyişle ibra ettiği ortağın borcu düşen hissesinden feragat etmiş sayılır. Diğer ortaklara, bu hissenin dışındaki miktar için baş vurabilir. (Müteselsil borçlulukta, alacaklının müteselsil borçlulardan birini ibrası halinde, bu ibranın diğer müteselsil borçlulara etkisi konusunda, Aynı görüşte. TEKİNAY, S.: Borçlular arasında Akdî Teselsül -yayınlanmamış doçentlik tezi- Sh. 102 vd; AKINTÜRK, T.: Müteselsil borçluluk, Sh. 181; BERKİ, Ş.: Borçlar Hukuku Umumi hükümler Ank. 1962 Sh. 319; ayrıca Bkn. TD. 9.3.1970 E. 4433 K. 922 RKD, 1970 S. 8-10, Sh. 179-180; Müteselsil borçlulukta diğer bir görüşe göre ise, ibra kaideten sadece alacaklının ibra etmiş olduğu borçluyu borcundan kurtarır. İbra edilmiş olan borçlu borçtan kurtulur, fakat diğer borçluların sorumluluğu devam eder. Bu ibradan diğer ortaklar istifade edemezler. Bkn. TUNÇOMAĞ, K.: age., sh. 630; TUHR, V.: age., sh. 862. Bu yazarlara

değiştirilmek suretiyle ortadan kaldırılması tecdit halinde (ortaklar ortaklık borcuna kıyasen sorumlu oldukları için) ortakların sorumluluğu eski borç için ortadan kalkar, yeni borç için devam eder (19).

Ortakların sorumluluğunu sona erdiren, ifa, ibra, tecdit, sulh (20) gibi sebeplerin yanında kollektif ortaklık ortakları yönünden özelelik taşıyan takas ve zamanaşımını, taşıdıkları önem dolayısıyla, ortakların sorumluluğunun sona ermesi açısından daha geniş olarak aşağıda inceleyeceğiz.

(./..) göre, ibradan diğer borçluların da istifade edebilmeleri için, alacaklının ibra sözleşmesinde onları da ibra ettiğini beyan etmiş olması halinde söz konusu olur derler.) Ancak üçüncü şahıslar iç ilişkiye karışamayacaklarından ortaklardan birinin ibrası diğer ortakların ödedikleri miktardan bu ortağa düşen hisse için o ortağa başvurmalarına engel değildir. Fakat buna karşı ibra edilen ortağın diğerlerine karşı haksız edinmeden dolayı talep hakkı saklıdır.

(19) Burada bir sorun ortaklardan birinin alacaklı ile yapacağı bir tecdit'in diğer ortaklara etkisinin ne olacağıdır. Tecdit subjektif tesirlidir. Başka bir deyişle tecditi yapan borçluyu ortaklık borcundan kurtarır. Yerine başka bir borç geçer. Ortaklar ile ortaklık alacaklısı arasındaki borç ilişkilerinin birbirinden bağımsız olmasının sonucu, ortaklardan birinin borcunun yenilenmesinin diğer ortakları etkilememesi gerekir. Diğer ortaklar ortaklık borcundan, borcu yenilenen ortağın borcu çıktıktan sonra geri kalan borçtan sorumludurlar. (Tecditin objektif hüküm doğurabilmesi için tarafların, yeni borcun bütün borçluların önceki borçlarının yerine geçeceğini kararlaştırmış olmaları, diğer ortakların da buna rıza göstermiş olmaları lâzımdır.)

(20) Sulh, tarafların aralarındaki hukuki ilişkiye ilişkin bir uyuşmazlığa veya şüpheli duruma son vermek gayesiyle karşılıklı rıza ve fedâkarlıkla yapmış oldukları bir akittir. Borcu sona erdiren bir sebeptir. Ortaklığın ortaklık alacaklısı ile sulh olması halinde ortakların sorumluluğunun fer'i niteliği sonucu, ortakların sorumluluğu sona erer (BK. 113). Ortaklardan birinin ortaklık borcu için alacaklıyı tatmin yolu ile sulhu halinde, diğer ortaklar yararlanırlar. Alacaklının tatmin edilmeksizin, alacaklı ile kişisel ilişkisinden dolayı sulh halinde, sulhün subjektif tesirli olması, sadece alacaklı ile sulh akdetmiş olan borçlu hakkında hüküm ifade etmesi gerekir (Müteselsil borçlulukta bu görüşte, AKINTÜRK, T.: Müteselsil Borçluluk, Sh. 187, 188). Bu halde ortaklardan birisinin ibrasında olduğu gibi, sulh olan borçlunun iç ilişkide hissesine düşen miktar oranında borçtan kurtulmuş sayılması gerekir.

II- T A K A S

A.- GENEL OLARAK TARİFİ, NİTELİĞİ VE KOŞULLARI

Ortaklığın ve ortakların ifası gibi, ortaklık veya ortaklar tarafından ileri sürülmüş olan takas da bütün borçluları borçtan kurtarır.

Hukukumuzda takas, bir borcun, bir karşı alacağın "takas alacağının" feda edilmesi yolu ile sona erdirilmesidir (21). Böyle takas beyanı ne ifa ne de borçtan muaf olma değil, ifa yerini tutan bir edimdir (22). Bu haliyle borcu sona erdirici etkiye sahiptir.

Ortaklık ve ortaklık alacaklısı karşılıklı iki alacağı malik oldukları ve takas koşulları gerçekleştiği halde, ortaklık ile ortaklık alacaklısı arasında hukukî bir ilişki vardır. Bu hukukî ilişki alacaklıların her birine takas ileri sürme yetkisini verir (23).

Ortaklığın takas koşullarının gerçekleşmesi halinde (24) takas beyanında bulunması (BK. 122/I), ortaklığın borcunu sona erdirir.

---

(21) TUNÇOMAĞ, K.: Age., sh. 722; BECKER, H.: Age., sh. 97

(22) YÜKSEL, A.S.: Takas Def'i İBD. 1960 C. XXXIV s. 11-12 sh. 385

(23) TUHR, V.: Age., sh. 730, 731.

(24) Genel olarak takasın koşulları şunlardır.

a) Aynı kimseler arasında (A) ve (B) iki alacak var olmalıdır. (A) aynı zamanda (B) nin hem alacaklısı, hem de borçlusudur (BK. 118).

b) İki alacak da aynı nitelikte bulunmalıdır. Alacaklıların paraya veya aynı cinsten misli şeylere ait olmaları halinde nitelik aynıdır. (İki edimin niteliğinin başlangıçtan itibaren aynı olması gerekmez. Bu ayniyet, iki alacağın veya bunlardan birinin tazminat hakkına dönüşmesinden meydana gelecektir. Bkn. TUHR, V.: Age., sh. 720)

c) Ayrıca iki alacağın takas edilebilmesi için iki alacağın da muaccel olması gerekir (BK. 148). Ancak borçlunun iflası halinde takas için muacceliyet gerekmez (BK. 121)

d) İki alaktan biri tâliki şarta bağlı oldukça takas edilemez.

Ancak takas ile ortaklığın borcunun tam olarak sona erebilmesi için, ortaklığın alacağıının, borcunu karşılması gerekir. Ortaklığın alacağı borcunu karşılamıyorsa karşıladığı oranda borcu sona erer. Takas beyanı borcu sona erdirici tesirini geriye etkili olarak sağlar (25). Başka bir deyişle ortaklığın borcu, takas hakkının doğduğu yani takas beyanında bulunma olanağının ortaya çıktığı andan itibaren sona ermiş sayılır (BK. 122/II).

B.- TAKASIN ORTAKLIKÇA İLERİ SÜRÜLMESİ İLE SORUMLULUĞUN SONA ERMESİ

Yukarıda belirttiğimiz gibi ortaklık ile ortaklık alacaklıları arasında genel olarak takas koşullarının gerçekleşmesi halinde ortaklık istediği zaman takas beyanında bulunabilir. Beyanın alacaklıya ulaştığı an, borcun takas edilebileceği andan itibaren ortaklığın borcu sona ereceğinden (BK. 122/I, II) ortakların sorumluluğu da söz konusu olamaz.

Takas ile sona ermiş ortaklık borcu, ortaklık alacaklısı tarafından dava edilirse, ortaklık dava dışında ileri sürdüğü takası davada da tekrar ileri sürebilir (26). Ayrıca ortaklık önceden ileri sür-

---

(25) OĞUZMAN, K.: age., Sh. 182; FEYZİOĞLU, N.F.: age., sh. 418; TUNÇOMAĞ, K.: age., sh. 737.; KAYNAR, R.: Borçlar Hukuku, Ist. 1975 sh. 189; ÜSTÜNDAĞ, S.: Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Takas ve Davada Kullanılmasının Arzettiği Özellikler İ H F M 1959 C.XXV s. 4 sh. 214.

Takas'ın dava esnasında ileri sürülmesi halinde de takas durumu hakim hükmü ile meydana geldiği halde, bu hüküm alacaklıları geriye etkili olarak sona erdirir (BK. 122/II). Bkn. ÜSTÜNDAĞ, S.: age., sh. 222

(26) Böyle bir durumda, davacı def'i olarak ileri sürülen takası veya onun geçerliliğini inkâr ederse, mahkeme davalının karşı alacağıının var olup olmadığını, bu alacağın takasa elverişli bulunup bulunmadığını ve takas'ın kanuni hükümlere uygun olarak yapılıp yapılmadığını tetkik etmek zorunluluğundadır. Mahkeme tetkiki neticesinde bu durumlara müsbet cevap verirse dava, dava edilmiş olan alacağın sukut etmiş bulunmasından dolayı reddedilecektir. (Bkn. ÜSTÜNDAĞ, S.: age., sh. 215). Mahkemece verilen hüküm önceden meydana gelen hukuki neticeyi tesbit eder (Bkn. TUHR, V.: age., sh. 24). Ayrıca mahkemenin hem dava alacağıının, hem de karşı alacağın takas ile sukut ettiğini tesbite ilişkin kararının kesin bir etkiye sahip olduğu kabul edilmektedir (ÜSTÜNDAĞ, S.: age., sh. 216).

mediği takas beyanını açılmış bir dava sırasında ileri sürebilir. Ancak takas def'inin en geç cevap lâyhasında ileri sürülmüş olması şarttır (27).

Ancak ortaklık veya ortaklık alacaklısı, dava devam ederken, takas ileri sürme hakkına sahip olurlarsa (BK. 118) her iki taraf da iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağına tâbi olmadan, dava esnasında takası ileri sürebilmelidirler (28).

Takas davada ileri sürülmüşse dava dışında olduğu gibi, hemen takas durumunu meydana getirmeyecektir. Davada ileri sürülen takasın her iki alacağı sona erdirici etkisi, mahkemenin davalının iddiasını kabul ederek davayı takastan dolayı red etmesi ile gerçekleşecektir (29). Etkilerini de bu tarihten itibaren meydana getirecektir.

Takasın ister dava dışında, isterse açılmış bir davada ortaklıkça ileri sürülmesinin borcu sona erdirici etkisi yukarıda belirttiğimiz gibi, gerek ortaklık gerekse ortaklar yönünden söz konusudur. Ortaklığın borcunun takas ile sona ermesi halinde ortakların sorumluluğunun sona ermesi ortakların borcunun fer'iliğinin doğal bir sonucudur. Bu durumun yanısıra, ortaklara başvurma koşullarının gerçekleşmesi halinde (TTK. 179/I) ortaklar kendi şahsi alacaklarını ortaklık alacaklısının ortaklıktan olan alacağı ile takas edebilirler (TTK. 184/III). Ortaklardan biri tarafından takasın ileri sürülmesinin diğer ortakları sorumluluktan kurtarıcı etkisi aşağıda incelenecektir.

---

(27) Esasa cevap verdikten sonra ileri sürülen takas def'i savunmanın genişletilmesi olur. Ancak, hasım tarafın muvaffakati (zımni muvafakat halinde takas ve mahsup talebinin incelenmesi gerekir, Bkn. TD. 3.3.1972 E. 5908 K. 1050, RKD. 1572 s. 9-10 sh. 348-350; T.D. 27.9.1968 E. 10982 K. 7043. İBD, 1968 s. 9-10 sh. 643) veya islâh yolu ile tekrar ileri sürülebilir. ÜSTÜNDAĞ, S.: İddia ve Müdafaa'nın Değiştirilmesi Yasağı Ist. 1967, sh. 98

(28) KURU, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü sh. 329

(29) ÜSTÜNDAĞ, S.: agm., sh. 221

C.- ORTAKLARDAN BİRİ TARAFINDAN TAKASIN İLERİ SÜRÜLMESİ
İLE SORUMLULUĞUN SONA ERMESİ

Türk Ticaret Kanununun 184 üncü maddesinde:

"Şirkete borçlu olan kimse bu borcunu ortaklardan birinde olan alacağı ile takas edemez.

Bir ortak da şahsi alacaklısına olan borcunu şirketin aynı şahıstaki bir alacağı ile takas edemez.

Buna mukabil şirketin bir alacaklısı aynı zamanda ortaklardan birinin şahsi borçlusu ise 179 ve 182 nci maddeler gereğince ortaklığın şirket borcundan dolayı şahsen takip edilebildiği andan itibaren gerek şirket alacaklısı ve gerek ortak takas hakkını haizdirler." der.

TTK. 184/I, II belirtilen esaslar Borçlar Hukukunda'ki takas'a ilişkin ana ilkenin doğal bir sonucudur. Ortaklığa borcu olan kimsenin, bu borcunu ortaklardan birinden olan alacağı ile (TTK. 184/I), bir ortak da şahsi alacaklısına olan borcunu ortaklığın aynı şahıstaki bir borcu ile takas edemez (TTK. 184/II). Çünkü takas'ın ileri sürülebilmesi için iki şahsın karşılıklı alacaklı ve borçlu olması lâzımdır (BK. 118)(30). Bizde kollektif ortaklık tüzel kişiliğe sahip olduğundan TTK. 184/I ve 184/II hallerinde BK. 118 anlamında bir karşılıklılık söz konusu değildir (31). Birinci halde ortaklığa borçlu olan üçüncü şahsın alacaklısı ortaklıktır, alacaklı üçüncü şahsın borçlusu ise ortaktır. İkinci halde üçüncü şahsın borçlusu ortak, alacaklısı ise ortaklıktır. Bu nedenle genel ilkelere göre aralarında takas ileri sürülmesi söz konusu olamaz.

---

(30) TUHR. V.: Age., sh. 634

(31) ARSLANLI, H.: Age., sh. 364; EREM, T.: Age., sh. 91 s. 51; bu konuda KURU, B.: "TTK. 184 hükmü, Türk Hukukunda zait ise de Kanunda kollektif ortaklıkta takas'ı açık bir şekilde tanzim etmesi hasıl olabilecek fikir ayrılıklarını bertaraf etmesi bakımından uygundur" der. Şahıs Şirketleri ve Ortaklarının İflâsı sh. 18. Ancak bir genel ilkenin kesinliği karşısında (BK. 118) TTK. 184/II var olmasa dahi bu konuda fikir ayrılıklarının doğabileceğini düşünemiyoruz.

Buna karşılık, ortaklığın bir alacaklısı aynı zamanda ortaklardan birinin şahsi borçlusu ise, ortakların şahsen takip edilebildiği andan itibaren (TTK. 179-182) gerek ortak, gerek ortaklık alacaklısı takas hakkına haizdir (32).

Çünkü ortakların şahsen takip edilebildiği andan itibaren üçüncü şahsın alacağı ile ortağın alacağı arasında Borçlar Kanununun aradığı anlamda bir karşılıklılık ilişkisi doğar. Bu nedenle gerek ortaklık alacaklısı, gerek ortak, takas ileri sürebilir (33). Müteselsilen sorumlu olan ortaklardan biri ortaklık borcunu, ortaklık alacaklısındaki bir alacağı ile takas edince, takas edilmiş olan miktar oranında bütün ortaklar borçtan kurtulurlar. Ancak Türk hukukunda bir müteselsil borçlu, müşterek borcu alacaklıdaki bir alacağı ile takas etmek zorunluluğunda değildir (34). Bu nedenle ortağa şahsi alacağını, alacaklının ortaklıktan olan alacağı ile takas etme zorunluluğu yüklenemez.

Burada ortaya çıkan bir soru, Borçlar Kanununun 119 uncu maddesinde kefile tanıdığı olanığın, daha açık bir deyişle asıl borçlunun takas ileri sürmeye hakkı oldukça alacaklıya ödemede bulunmaktan kaçınma hakkının kıyasen ortaklara tanınıp tanınmayacağıdır.

Burada ilk önce takasın inşâî bir hak olduğu ve inşâî bir hak olarak sadece hak sahibi veya onun halefleri tarafından kullanılabilceği düşünülürse de; BK. 119 uncu maddesinin kefile tanıdığı olanak, asıl borçluya ait takas hakkını ileri sürmek olmayıp, asıl borçlunun takas ileri sürmeye hakkı oldukça ödemede bulunmaktan kaçınma olanığıdır. Bu nedenle bu hükmün kıyasen ortaklara tatbikine engel bir durum yoktur.

---

(32) Ortaklığın iflâsı halinde de ortak şahsen takip edilebildiğinden ortaklığın bir alacaklısı ortaklardan birine olan şahsi borcunu ortaklıktaki alacağı ile takas etmek hakkına haiz olacaktır. (TTK. 179, 182) Bkn. BERKİN, N.: İflâs Hukuku, sh. 276.

(33) Aynı görüşte ARSLANLI, H.: Kollektif ve Komandit Şirketler, sh. 365; MİMAROĞLU, S.K.: age., sh. 217

(34) AKINTÜRK, T.: Müteselsil Borçluluk, Sh. 173

Ayrıca ortakların sorumluluğunun tali niteliği, kefalete benzer bir özellik taşıması, bu hükmün ortaklara tatbikini destekler niteliktedir. Daha açık bir deyişle ortaklığın takas ileri sürmeye hakkı oldukça ortaklar alacaklıya ödemede bulunmaktan kaçınabilirler.

III- ORTAKLIĞIN VE ORTAKLARIN SORUMLULUĞUNUN ZAMANAŞIMINA UĞRAMASI

A- KISACA TANIMI, NİTELİĞİ

Genel olarak zamanaşımı borcu sona erdiren bir sebep olmayıp alacağın özüne dokunmaksızın onun dava edilebilme niteliğini ortadan kaldıran bir müessesedir (35). Zamanaşımı borcu sona erdiren bir sebep olmamakla beraber, borcu sona erdiren sebeplere benzer bir sonuç doğurur. Bu nedenle, "zamanaşımı kanunda belirtilmiş şartlar altında ve belli bir süre içinde alacaklının hareketsiz kalması sonucu alacağın ifasını isteme yetkisinin sona ermesidir." şeklinde tanımlanabilir (36). Borçlunun zamanaşımına uğramış bir borçtan kendi arzusu dışında bir yükümlülüğü söz konusu olamaz.

Zamanaşımı, borçluya borcu ifadan kaçınmak hususunda bir def'i hakkı sağlar (37). Zamanaşımına uğrayan borç ifa edilebilir (38). Fakat borçlu rızası olmaksızın ifaya icbar edilemez (39).

---

(35) KAYNAR, R.: Borçlar Hukuku, Sh. 191

(36) TUNÇOMAĞ, K.: age., sh. 730

(37) OĞUZMAN, K.: age., Sh. 199; ERGENEKON, Y.: Türk Borçlar Hukukunda Mürürzamanın Kat'ı, Ank. 1960, sh. 7

(38) BK. 62/II Zaman aşımına uğramış bir borcun eda için verilen şeyin geri alınamayacağını belirtmekte ve zamanaşımına uğradığı bilinen bir borcun ödenmemesini hibe değil ifa saymaktadır. Bkn. TUHR, V.: age., sh. 34.

(39) BECKER, H.: age., Sh. 136

B- ÖRTAKLIĞIN SORUMLULUĞUNUN ZAMANAŞIMINA UĞRAMASI

1- ZAMANAŞIMININ SÜRESİ, SÜRENİN BAŞLANGICI,
ZAMANAŞIMINDAN FERAGAT

Genel olarak Türk hukukunda kollektif ortaklığın sorumluluğunun tabii olduğu zamanaşımı konusunda belirli süreler söz konusu değildir. Kanunda açık bir atıf bulunmadıkça zamanaşımı süreleri bakımından kıyasla uygulama yoluna gidilemez. Bu nedenle özel bir zamanaşımı süresi konulup kanunla kesin olarak açıklanmadığı sürece genel zamanaşımına ilişkin kurallar uygulanır (40). Ortaklık borçlarının zamanaşımına da zamanaşımına ilişkin genel kuralların uygulanması gerekir (BK. 125-140). Genel hükümlere göre, kanunda başka bir hüküm var olmadığı sürece 10 senelik genel zamanaşımı süresi geçerli olacaktır, ortaklık için de bu süre söz konusudur. Ancak, alacağın niteliği dolayısıyla daha kısa bir zamanaşımı süresi söz konusu ise, ortaklığın borcunun da bu süre zarfında zamanaşımına uğraması gerekir. Bu süre alacaklının alacağını ortaklıktan talep edebileceği andan itibaren işlemeye başlar (TTK. 138, BK. 128/I, 75, 76). Zamanaşımının işlemeye başlaması için alacaklının alacağını muaccel olduğunu bilmesi gerekli değildir (41).

Zamanaşımına ilişkin def'i hakkını kullanıp kullanmamak borçlu olan ortaklığın arzusuna kalmıştır. Zamanaşımına ilişkin def'in ortaklığın yetkili organlarınca ileri sürülmesi gerekir. Hakim zamanaşımını kendiliğinden nazara alamaz (BK. 140)(42).

(40) TUNÇOMAÇ, K.: age., Sh. 730; ARSLANLI, H.: age., sh. 569

(41) OĞUZMAN, K.: age., sh. 190; BECKER, H.: age., sh. 133; TUNÇOMAÇ, K.: age., sh. 744; TUHR, V.: age., sh. 746

(42) Zamanaşımı def'iini ileri sürmek isteyen ortaklığın, bu def'iyi dava dilekçesine karşı cevap lâyihasını verirken ileri sürmesi gerekir. Davalı cevap lâyihasında bildirmediği def'ileri sonradan ileri sürerse bununla savunmasını genişletmiş olur. (fazla bilgi için Bkn. ÜSTÜNDAĞ, S.: İddia ve Müdafaanın Değiştirilmesi Yasağı, sh. 15, sh. 87 vd.; KURU, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulu, sh. 327, 328) cevap lâyihasından sonra zamanaşımı ileri sürülmesinin savunmanın genişletilmesi olduğu, yargıtay tarafından devamlı içtihat edilmekte olup, bu konuda zengin yargıtay kararları vardır. (Örneğin;

Ortaklık zamanasını süresi geçtiği halde zamanasını def'ini ileri sürmeyerek zımnen bu hakkından feragat edebileceği gibi, serahaten de bu hakkından feragat edebilir (43). Zamanasımından feragat, feragatte bulunan kimsede medeni hakları kullanmak ve borcun teminatını teşkil eden malvarlığında tasarruf edebilmek selâhiyetine lüzum gösterir (44). Bu nedenle temsil selâhiyetine sahip olmayan ortağın ortaklığın sahip olduğu zamanasını def'inden feragati geçerli değildir. Zamanasımından feragat yeni bir borç tesisine eşit bir hukukî sonuç doğuracağından, ortaklığın yetkili organlarınca yapılması gerekir (45).

(./...) HGK. 13.2.1963 E. 5 K. 19 İKİD. 963 S. 29 sh. 2153; HGK. 7.9.1966 E. 38 K. 230 A.B.D. 1966 S. 5 sh. 916) Bu nedenle ortaklık cevap lâyhası verdikten sonra borcunun zamanasına uğradığını ileri süremez. Ancak, müddeti geçtikten sonra borçlu tarafından zamanasını def'inin ileri sürülmesine alacaklı itiraz etmezse savunmanın genişletilmesini razı olmuş sayılacağından def'in gözönüne alınması gerekir (2. HD. 5.11.1975 E. 6634 K. 6527 İKİD. Y. 15 S. 178 Sh. 3817). Savunmanın genişletilmesi gerçekleştirildikten sonra ileri sürülen itiraz, genişletilen savunmanın incelenmesine engel değildir. (Bkn. HGK. 25.11.1972 E. 332 K. 950 İBD. 1973 S. 2 sh. 149-152; HGK. 19.2.1972 E. 745 K. 107 İKİD. 1973/146 sh. 1808-1809; 2. HD. 20.1.1972 E. 6265 K. 5953 RKD. 1972 s. 11-12 sh. 435-436; 2. HD. 10.4.1973 E. 2339 K. 2360 İBD. 1973 S. 7-8 Sh. 822) Bu nedenle borçlunun zamanasını def'inde bulunmasına alacaklı itiraz etmedi ise, sonradan itirazı mümkün değildir. Ortaklığın zamanasını def'i gözönüne alınır.

(43) BK. 139/I e göre zamanasımından önceden feragat batıldır, buna karşılık sonradan (zamanasını süresi dolduktan sonra) feragat geçerlidir.

(44) TUHR, V.: Age., sh. 762

(45) Feragat, zamanasını def'inin ileri sürülmesinden önce ya da ileri sürülmüş olan def'i sonradan geri alarak yapılabilir. Bütün def'ilerde olduğu gibi feragat alacaklıya karşı tek yanlı ve şekle bağlı olmayan bir açıklamayla olur ve zımnî olarak da yapılabilir. Örneğin; borçlu zamanasını bile bile alacağını tanır (ikrar eder) ya da güvenceye (teminata) bağlarsa durum böyledir. (Von Tuhr/Siegart; Allgemeiner Teil Des Schweizerischen Obligationenrechts, Zürich 1944. § 81, III, s. 637-674 naklen; SUNGURBEY, İ.: Medeni Hukuk Eleştirileri, Üçüncü cilt, Ist. 1971 sh. 152)

2- ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ VE TATİLİ

Zamanaşımının kesilmesinden maksat, kanunen belirli bazı olayların gerçekleşmesi üzerine işlemekte olan zamanaşımının işlemiş kısmının hiç bir etkisi kalmamasıdır (46). Zamanaşımını kesen olaylardan itibaren yeni bir zamanaşımı işlemeye başlar (47).

Ortaklığın borçlu olduğunu gösteren irade açıklamaları örneğin; yetkili temsilcinin borcu tanınması (borç ikrarı)(48), borç için faiz ödemesi (49), borca karşılık para vermesi, rehin vermesi, kefil göstermesi, borcu ödemek için mehil talep etmesi davada takas beyanında bulunması (50) gibi davranışlar zamanaşımını keser.

---

(46) OĞUZMAN, K.: Age., sh. 195; ERGENEKON, Y.: Age., sh. 25

(47) Zamanaşımını kesen sebepler kanunen tahdidi olarak sayılmıştır. Hakim onları takdirine göre çoğaltamaz. Bu nedenle bir hakkı korumak için başvurulmuş hususi hukuk tedbirleri zamanaşımını kesmez. (Örneğin; ihtiyati haciz, ihtar, alacağın temlik edildiğinin bildirilmesi gibi) Bkn. BECKER, H.: Age., sh. 144 HGK. da mahkemeden alınan ve icra dairesince uygulanan ihtiyati haciz kararının icra takip muamelesi olmadığını kabul eder ve ihtiyati haciz kararı takip talebi işleminden farklı bir muamele olduğu için takip talebiyle zamanaşımını kesildiği halde ihtiyati haciz kararı zamanaşımını kesmez der (Bkn. HGK. 22.6.1968 E. 805 K. 475, RKD. 968 S. 9-10 sh. 232).

(48) Borcu tanıma açık veya kapalı olabilir. Ancak alacaklının bu tanımadan haberi olması gerekir. Haberi olmazsa, yalnız borçlunun borcu tanınmasıyla zamanaşımını kesilmez. Bkn. KAYNAR, R.: Age., sh. 196

(49) Faiz verilmeye başlandığı gün zamanaşımını kesilmiş olur.

(50) Ancak beyan edilmiş bu takasın davada ileri sürülmesi, zamanaşımını keser, sadece takas beyanı zamanaşımını kesmez. Bkn. ÜSTÜNDAĞ, S.: Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Takas ve Davada Kullanılmasının Arzettiği Özellikler. İ H F M. C. XXV S. 1-4, Sh. 221; YÜKSEL, A.S.: Takas Def'i IBD. 1960 C. XXXIV S. 11-12 Sh. 390

Ortaklığın temsil yetkisine sahip organınca borcun tanınması (borcun ikrarı) ortaklık hakkında işleyen zamanaşımını kesici etki yaptığı halde, temsil yetkisi bulunmayan bir ortağın, ortaklığın borcunu kabulüne ilişkin ikrarı zamanaşımının süresine hiç bir etki yapmayacaktır (51)(52).

Alacaklının ortaklık aleyhine dava açması, icraya başvurması, ortaklık aleyhine açılan iflâsa alacaklının müdahalesi, alacaklının açılan bir davada def'i ileri sürmesi (53) ortaklık aleyhine zamanaşımının kesilmesine neden olur. Ancak alacaklı tarafından vaki olan fiilin zamanaşımını kesebilmesi için, borçlu olan ortaklığın şahsına yöneltilmesi gerekir. Borçlu olan ortaklığın bir azası veya müdürü aleyhine açılan dava, ortaklık borcu hakkında zamanaşımını kesmez (54).

Ayrıca ortaklık aleyhine alacaklı tarafından açılan davanın zamanaşımını kesebilmesi için, davanın talebe hakkı olan şahıs tarafından usulüne göre açılması lâzımdır (55). Dava bir ifa davası olabileceği

---

(51) MANGOLD, T.: Die Verjährung der Haftung des Kollektivgesellschafters Zürich 1947, sh. 25 (Özel olarak tercüme ettirilmiştir).

(52) 1. İkrar alacaklıya vasıl olacak şekilde yapılmalıdır. (İkrar'ın alacaklıya ulaştırılması borçlu tarafından arzu edilmiş ve buna göre fiil yapılmış ise zamanaşımı kesilir).

2. İkrar vazih olmalıdır. (Zamanaşımının kesilmesi için borçlu tarafından ikrarın borcu tanımak kasdı ile yapılmış olmasına lüzum olmayıp, borçlunun sarahaten fiil ve muameleleri ile borcun, mevcut olduğunu ifade etmesi kâfidir).

3. İkrar zamanaşımı süresi dolmadan yapılmalıdır. (Bu konularda fazla bilgi için Bkn. ERGENEKON, Y.: Age., sh. 33 vd.).

İkrar bu koşullara sahip olmazsa zamanaşımı kesilmiş sayılmaz.

(53) Bazı yazarlara göre, Takas dermeyer etmek Borçlar Kanunumuza göre def'iler meyanındadır ve BK. 133/2 nin şumülüne dahildir. Bkn. ERGENEKON, Y.: Age., sh. 68; BECKER, H.: Age., sh. 144-145; SAYNEH, E.: Age., sh. 831; TUNÇOMAĞ, K.: ise aksi görüştedir. Takas bir def'i niteliğinde olmadığından takas öne sürülmesi zamanaşımını kesmez. Zira takas öne sürülmesi ile birlikte her iki alacak da en az miktarında sona erer, der. ge., sh. 758

(54) ERGENEKON, Y.: age., sh. 27

(55) Davanın var olabilmesi için, dava dilekçesinin harcın tediyesinden sonra kaleme kaydettirilmesi şarttır (HUMK. 178). Bu nedenle, dava arzuhalinin mahkemeye posta ile gönderilmesi hatta hakime havale ettirilmesi zamanaşımının kesimi için kâfi değildir. (Aynı görüşte SAYMEN/ELBİR: age., sh. 930. TUNÇOMAĞ, K.: age., sh. 756) POSTACIOĞLU'na göre harç pullarının iptali ve hatta bunların bedelinin alındığı tarihte dava açılmış sayılır (POSTACIOĞLU, Medeni Usul Hukuku Dersleri, Ist. 1971 Sh. 327 vd.)

gibi, tesbit davası da olabilir. Bu davanın hukuk mahkemesinde açılmış olması veya ceza davasına şahsi hak için müdahale edilmiş bulunması fark-sızdır. Davanın zamanaşımı müddeti içinde görevli mahkemede açılmış bu-lunması kanaatimizce zamanaşımının kesilmesi için yeterlidir.

Ortaklık hakkında yapılacak icra takibinin zamanaşımını kesebil-mesi için ortaklık aleyhine yöneltilmiş olması gerekir. Ayrıca takip ta-lebinin icra dairesine zamanaşımı süresi henüz dolmadan kanuna uygun olarak yapılmış olması şarttır (İİK. 58, 59)(56). Aksi halde takip tale-bi bâtil olacağından bu talebe dayanılarak zamanaşımının kesilmesinden de söz edilemez (57)(58).

-
- (56) Takip talebinde bulunulması zamanaşımının kesilmesi için kâfidir. Ödeme emri tebliğine sari değildir. (Bkn. ERGENEKON, Y.: age., sh. 64, 66; TUNÇOMAĞ, K.: age., sh. 34-759; OĞUZMAN, K.: age., sh. 196)
- (57) Ancak yetkisiz icra dairesine yapılan takip talebinin zamanaşımı-nı kesip kesmeyeceği tartışmalıdır. ÜSTÜNDÜĞ, S.: Yetkisiz icra dairesine yapılan takip talebi üzerine, bu icra dairesi ödeme em-ri çıkardığı ve borçlu da buna karşı kendini müdafaa etmediği tak-dirde (yani takip kesinleşirse) yine zamanaşımı kesilir der. (ÜSTÜNDAĞ, S.: İcra Hukuku Dersleri Sh. 79). Zira yetkisiz icra dairesinin tanzim ettiği ödeme emri batıl değildir. Ancak borçlu bu ödeme emrine karşı yetkisizlik itirazında bulunur ve icra takibi icra dairesinin yetkisizliğinden dolayı iptal edilirse yet-kisiz icra dairesine yapılan takip talebi ile zamanaşımı o tariht-te kesilmiş sayılacak mıdır? Temyiz mahkemesi bir kararında (İİD. 24.10.1966 E. 10353 K. 10566 RKD. 1967 s. 1 sh. 15) Yetkisiz icra dairesinde yapılan icra takibi ile zamanaşımının kesilmeyeceği gö-rüşündedir. (Aksi görüşte Bkn. KURU, E.: İcra Hukuku, Ank. 1965 sh. 92; ÜSTÜNDAĞ, S.: age., sh. 79., 80 ; zımnen aynı görüşte ERGENEKON, Y.: age., sh. 64, 65) BK. 133/2 " lacaklı dava veya def'i zımında mahkemeye veya hakeme müracaatla veya icra takibi yahut iflâs masasına müdahale hakkını talep eylediği halde" zamanaşımının kesileceğini belirtir. Kesin olarak yetkili icra dairesine başvurulması halinde zamanaşımının kesileceğinden söz etmez. Ayrıca yetkiye ilişkin usul kuralları amir nitelikte değildir. Bu nedenle kanaatimizce alacaklı-nın yetkisi olmayan bir icra dairesinde de takip talebinde bulunma-sı ile zamanaşımı kesilir.
- (58) Takip talebinin yapıldığı tarih, icra harçlarının (başvurma harcı ve peşin harç) ödendiği tarihtir. Bu tarihte, takip talebinde bu-lunulmuş ve zamanaşımı kesilmiş sayılır. Bkn. KURU, B.: İcra Huku-ku, Ank. 1965 sh. 103

Ayrıca bazı hallerde borçlu olan ortaklık, ortaklık malvarlığı üzerindeki tasarruf hakkından tamamen mahrum veya mahkemece tayin edilen komiserin nezareti altında tasarrufa yetkilidir. Bu gibi durumlarda kamu alacaklılarının çıkarlarını korumak gayesi ile durum belirlenene kadar zamanaşımının duracağı kabul edilmiştir (İİK. 194, 165, 237, BK. 132/6). Ayrıca ortağın iflası (İİK. 194, 165, 237), konkordato kararının verilmesi (İİK. 286) ortaklık için zamanaşımını durduran nedenlerdir. Bu gibi hallerde bu süre zarfında zamanaşımı cereyan etmez, ancak zamanaşımını tatil eden sebeplerin ortadan kalktığı günün bitiminden itibaren zamanaşımı durduğu yerden gene işlemeye başlar (BK. 132/son cümle).

C- ORTAKLIĞA KARŞI İŞLEMİŞ ZAMANAŞIMININ ORTAKLARA ETKİSİ

Ortağın sorumluluğu, ortaklığın borcu ile çok yakın bir ilişki içinde olduğu için (TTK. 178/I) onun varlığı ortaklık borcunun varlığına bağlıdır. Ortakların borcunun tâli niteliğinin sonucu, ortakların borcu, ortaklık borcunda doğacak değişikliklerden etkilenir. Ortaklığın sona erişine kadar olan ve borcunu etkileyen değişiklikler ortakları da aynı derecede etkiler (59). Bu nedenle ortaklık lehine zamanaşımı süresinin dolmasından ortaklar da faydalanır (60). Ortaklar, ortaklık için sona ermiş olan zamanaşımı müddetinden kendileri için de yararlanabilirler (61). Örneğin ortaklık borcu 1 Ocak 1965 tarihinde muaccel hale geldiyse zamanaşımı süresi hiç kesilmeden işlediği takdirde zamanaşımı 1 Ocak 1975 tarihinde doğacaktır. Bu tarihte ortaklığın da ortakların da sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Bu durum yukarıda da belirttiğimiz gibi ortaklığın sona erişine kadar olan ve borcu etkileyen değişikliklerin ortakları da etkilemesininin sonucudur. Ortaklar ortaklık yararına işleyen zamanaşımı süresini kendi sürelerine katabildikleri

---

(59) Aynı görüşte İİD. 31.10.1967 E. 8570 K. 9381 (RKD. 1967, II, 2 sh. 357)

(60) MANGOLD.T age., sh. 43; WIELAND.K age., sh. 632, 633

(61) MANGOLD, T.: age., sh. 43

için bu borçtan dolayı sorumlulukları 1 Ocak 1975 tarihinde sona eriyor. Şayet ortaklık borcu için işlemiş olan zamanaşımı süresi ortaklar için gözönüne alınmasaydı, ortakların sorumluluğu ortaklık hakkında yapılan takibin semeresiz kalması veya ortaklığın sona ermesi halinde doğacağından ve ortaklık hakkında da zamanaşımı süresi alacağın istenmesinin mümkün olduğu bu tarihten itibaren işlemeye başlayacağından yukarıda ortaklığın 1 Mayıs 1970 tarihinde sona erdiğini kabul edersek ortakların sorumluluğu 1 Mayıs 1980 tarihine kadar devam edecektir.

Yargıtay İcra İflas Dairesinde 31.10.1967 tarihli kararında kolektif ortaklık ortağının, ortaklık borcu için ortaklık aleyhindeki icra takibinin semeresiz kalması veya ortaklığın her hangi bir sebeple sona ermesi halinde takip olunabileceğinden, ortak hakkındaki zamanaşımı müddetinin alacağın bundan istenmesinin mümkün hale girdiği tarihten itibaren başlayacağını, ancak ortaklık lehine zamanaşımı doğmuş ise bundan ortakların da yararlanabileceğini belirtmiştir (62).

Ortakların sorumluluğunun fer'i ve tâli niteliğinin doğal sonucu kolektif ortaklık aleyhine yapılan takip ile kesilen zamanaşımı süresi ortaklık borcu için takip edilen ortaklar bakımından da kesilmiş olur (63). Bu nedenle alacaklının asıl borç için, ortaklığa karşı yapacağı zamanaşımının kesici her hangi bir fiil ve işlem, ortak hakkında da zamanaşımının kendiliğinden keser ve ortaklık borcu için ortaklara başvurulduğundan (TTK, 179) ortaklar, artık zamanaşımının kendileri yönünden kesilmediğini ileri süremezler.

Ortaklığın bir fiili ile örneğin ikrarı ile zamanaşımı kesildiği takdirde de, bu kesilme ortağı da etkiler. İkrar borcun tanınması oldu-

---

(62) İİD. 31.10.1967 E. 8570 K. 9381; RKD 1967 II, 2 sh. 357

(63) İİD. 21.12.1967 E. 12083 K. 11981; BKD 1968, s. 34 sh. 30

10, HD. 27.12.1973 E. 11896 K. 11798; YKD. s. 2 Sh. 86;

Yargıtay'ın her iki dairesinin kararına göre de; kolektif ortaklık aleyhine yapılan muamele ile kesilen zaman aşımı, ortaklık borcu için takip olunan ortaklar için de kesilir. Doktrin de aynı görüşte. MONGOLD. T. a.g.e., sh. 22; AKYAZAN. S.: Kolektif Şirket Ortaklarının Şirket Alacaklılarına Karşı Sorumlulukları; BATIDER. 1971, C. VI, s. 1 sh. 52 ÜSTÜNDAÇ. S: İcra Hukuku Esasları, sh. 78.

ğundan, asıl borcun geleceğine tabi olan ortağın borcu hakkında zamanaşımının kesilmesi doğaldır.

Ancak bir ortak kendi fiili ile kendi hakkındaki zamanaşımını keserse, tasfiye halindeki ortaklık bundan etkilemez. Çünkü ortak sadece ortaklığın temsilcisi sıfatıyla ortaklık hakkındaki zamanaşımını keser (64). Ayrıca ortaklık tasfiye halindeyken alacaklının ortakların birini takip etmesi nedeniyle zamanaşımının o ortak bakımından kesilmesi ortaklığı etkilemez. Bu durum ortağın borcunun fer'i niteliğinin bir sonucudur. Çünkü bir şeyin fer'i aslının geleceğine tabi ise de, asıl fer'in geleceğine tabi değildir. Bu nedenle bir ortak hakkında zamanaşımı kesilmesi, ortaklık hakkında zamanaşımının kesilmesini gerektirmez.

Burada diğer bir sorun, ortaklığın zamanaşımı def'ini ileri sürmemesi halinde, ortakların, ortaklık hakkında işlemiş zamanaşımını, ileri sürüp süremeyecekleridir. Zamanaşımının def'i borç talep edilen borçlu tarafından ileri sürüldüğü gibi alâkadar diğer kimseler tarafından da ileri sürülebilir. Zamanaşımını def'i dermeyen edilmediği takdirde, kendi malvarlığında bir noksan doğacak olan kişiler genellikle alakadar sayılırlar. Bu nedenle borcu ortaklık borcuna sıkı sıkıya bağlı olan ortakların, ortaklığın sahip olduğu zamanaşımı def'ini, ortaklık ileri sürmese dahi ileri sürebilmeleri gerekir.

D- ORTAKLARIN SORUMLULUĞUNUN TABİ OLDUĞU ZAMANAŞIMI SÜRESİ

Ortaklığın sorumluluğunun zamanaşımına uğraması konusunda olduğu gibi, ortakların sorumluluğunun zamanaşımına uğraması konusunda da kanunumuzda özel zamanaşımı süreleri söz konusu değildir.

Yürürlükte olan Türk Ticaret Kanunu kolektif ortaklıkları düzenleyen hükümleriyle İsviçre Borçlar Kanununun kolektif ortaklıkları

---

(64) MANGOLD, T.: a.g.e., sh. 47

düzenleyen hükümleri arasında açık bir benzerlik ve paralellik vardır. Ancak İsviçre Borçlar Kanununda kollektif ortakların sorumluluğunun tabi olduğu zamanaşımına ilişkin özel hükümler mevcut olduğu halde (OR. 591, 592) bu hükümler her nedense Türk Ticaret Kanununa alınmamıştır. Bu alınmayışın bir kasıt veya unutmaya sonucu olup olmadığı ne gerekçeden ne de kanunun umumî havasından anlaşılabilir. Özel bir hükmün bulunmamasının sonucu zamanaşımını burada da zamanaşımına ilişkin genel kurallar düzenlemektedir (BK . 125-140). Bu nedenle ~~ortakların sorumluluğunun tabi olduğu zamanaşımına ilişkin özel hükümler mevcut olduğu halde~~ ortakların sorumluluğunun tabi olduğu zamanaşımı süresi de genel zamanaşımı süresi olan on yıldır (BK. 125). Bu süre borcun ortaklardan talep edilebileceği andan itibaren başlar (65). Ancak yukarıda belirttiğimiz gibi ortaklık hakkında işlemiş olan zamanaşımı süresinden ortaklar da yararlanırlar.

S O N U Ç

Bu çalışma kollektif ortaklıkta ortakların sorumluluğuna yöneldiğinden, sorumluluğun koşullarının saptanması, sorumluluğun hukuki sebebinin, niteliğinin ve ortaklara doğrudan doğruya başvurma koşullarının belirlenmesi, sorumluluğun sona ermesinin incelenmesi araştırmamıza ana hedef olmuştur.

I- Kanunumuz ortaklığın ve ortakların sorumluluğunu kabul etmekle beraber, hangi koşulların gerçekleşmesi halinde' sorumlu tutulacağını belirtmemektedir. Halbuki ortaklığın sorumluluğu için gerekli olan koşullar gerçekleşmeden ortaklığın ve ortakların sorumluluğundan söz etmeye olanak yoktur.

Bu nedenle belirlenmesi gerekmektedir. Çalışmamızda öncelikle bu koşulların belirlenmesine çalışılmıştır. Kollektif ortaklığın ve ortakların sorumluluğu, birinci plânda temsil yetkisi olan ortakların daha doğru bir deyişle temsille yetkili organların işlemleri sonucu doğar. Ayrıca yetkili organlarca yapılan işlemlerin, ortaklığı ve dolayısıyla ortakları sorumlu kılabilmesi için yapılan işlemin ortaklığın işletme konusu içine girmesi veya konuya bağlanabilir olması gerekir. İşletme konusunun kapsamı dışında kalan konulara ilişkin işlemler, üçüncü şahıs iyiniyet sahibi olsa dahi, ortaklığı bağlamaz. Bu nedenle ortaklığın ve ortakların sorumluluğundan söz edilemez. Ancak işletme konusunun çevresi içinde kalmak koşuluyla yorumlarken, halin doğal gereklerini gözönünde tutarak katı ve dar anlamda bir yorumdan sakınmak gerekir. Ortaklığın yetkili organlarınca yapılan işlemlerin ortaklığı ve dolayısıyla ortakları sorumlu kılabilmesi için, objektif ölçülere göre, ortaklığın iş sahası ve mukavelesinde belirtilen konusu ile bir ilişkisi bulunması yeterlidir. Böylece, ortaklığın işletme konusu içinde, ortaklığın yetkili organlarınca, ortaklık adına, yapılan işlemler ortaklığı ve ortakları borçlu kılar. Ortak ile ortaklık alacaklısı arasındaki borç ilişkisi ortaklığın borç altına girmesi ile doğar. Ancak bu borç ilişkisi taliki şarta bağlı bir borç ilişkisi olduğundan esas etkisini ortaklara başvurma koşullarının gerçekleşmesi (TTK. 179/I) halinde gösterir ve ortaklara ancak bu koşullar gerçekleştikten sonra başvurulabilir.

II- Yukarıda kısaca değindığımız gibi, ortaklığın borç altına girmesi ile birlikte, ortak ile ortaklık alacaklısı arasında bir borç ilişkisi doğar. Bu borç ilişkisi ortağın sorumluluğunun kaynağını teşkil eder. Ortaklık ile ortaklık alacaklısı arasındaki borç ilişkisi bir haksız fiilden, bir akidden veya kanundan doğabilir. Bu suretle ortaklığın borcunun hukuki sebebinin akit, haksız fiil veya kanundan doğan bir borç ilişkisi oluşturabileceği halde ortakların sorumluluğunun kaynağını ancak ortaklığın, borç altına girmesi ile birlikte ortak ile ortaklık alacaklısı arasında kanundan doğan özel bir borç ilişkisi oluşturur. Bu özel borç ilişkisi, ortaklığın borç altına girmesi ile birlikte o anda mevcut bütün ortaklar için, yeni ortaklar bakımından onların ortaklığa girmesiyle birlikte doğar (TTK. 178/II, III). Esas etkisini ise ortaktan doğrudan doğruya borç talep edilebildiği anda gösterir (TTK. 179/I). Bu borç ilişkisi, borçlunun şahsındaki değişiklik ve yükümlüğün niteliği açısından ortaklığın borç ilişkisinden ayrılır. Ancak bu borç ilişkileri arasında alacaklının tatmin edilmesini amaçlıyan bir gaye ortaklığı var olduğundan, aralarında belli ölçüde bir bağlılık vardır. Ortakla ortaklık alacaklısı arasında doğan bu borç ilişkisinin doğumu varlığı ve devamı ortaklık ile ortaklık alacaklısı arasında doğan borç ilişkisinin doğumu, varlığı ve devamına bağlıdır. Ortağın borcu fer'î niteliktedir. Ortaklığın bir borcunun varlığı, ortakla ortaklık alacaklıları arasında bir borç ilişkisinin meydana geliş şartını teşkil eder. Üçüncü kişi, ancak ortaklık borçlarının doğumuyla ortaklığın ve ortağın alacaklısı haline gelir. Bu nedenle bu bağlılığı gözden uzak tutmamak gerekir.

Ortak ile ortaklık alacaklısı arasındaki borç ilişkisinden doğan sorumluluğun niteliğinde ortaklığın sorumluluğunun niteliğinden farklıdır. Ortaklık borçlarını taahhütlerine uygun olarak yerine getirmek zorunda olduğu halde, ortak borcun ortaklıkça yerine getirilmemesinden doğan zararı tazmin ile yükümlüdür. Amacı, alacaklının, borcun eda edilmemesinden doğan zararını karşılamaktır.

Ayrıca ortakların sorumluluğu, sınırsız müteselsil ve ikinci derecededir (TTK. 178/I).

III- Ortaklar ancak, ortaklık hakkında yapılan takibin semeresiz kalması veya ortaklığın sona ermesi halinde takip edilebilir (TTK. 179/I). Ortaklığa karşı yapılan takibin semeresiz kalmış veya ortaklığın herhangi bir nedenle sona ermiş olması ortaklara karşı husumet yöneltilebilmesinin koşullarıdır. Ancak bu koşullar gerçekleştikten sonra ortaklara başvurulabilir.

Ortakların sorumluluğunun amacı ortaklık borçları için ek bir güvence sağlamaktır. Bu nedenle ortaklara başvurma koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediği saptanırken bu amaca uygun yorum yapmak gerekir. Türk Ticaret Kanununun 179 uncu maddesinin birinci fıkrasının açık ifadesi karşısında kanun koyucunun arzusu ortaklık hakkında yapılan takibin sonuç vermeyeceğinin belirgin olması veya ortaklığın sona ermesi halinde ortağa başvurulabilmesini sağlamaktır. Bu nedenle, icra takibinin semeresiz kalmış olduğunu isbat için mutlaka aciz vesikası gerekmez. Ortaklığın borcunu ödiyemediği, mahkemece veya icra dairesince herhangi bir şekilde resmen tesbit edilirse kanunca aranan başvurma koşulu gerçekleşmiş (TTK. 179/I), ortaklara başvurabilme olanağı doğmuş olur.

Ayrıca "ortaklığın sona ermesi" deyimini bizce ortaklığın tasfiyesinin son bulması şeklinde değil, ortaklığın dağılımı (infisah) ve dağıtımı (fesih) şeklinde yorumlanabilir. Böylece tasfiye haline girmiş olan ortaklığın tüzel kişiliği tasfiye gayesiyle sınırlı olarak devam etmesine rağmen (TTK. 208), ortaklık Türk Ticaret Kanununun 179 uncu maddesinin 1 nci fıkrası anlamında sona ermiş sayılır ve ortaklara başvurulabilir.

IV- Ortaklığa karşı yapılan takibin semeresiz kalması, ortaklığın sona ermesi hallerinin dışında ortaklardan birinin iflasıda, ortaklık borcundan dolayı o ortağa başvurma olanağını doğurur (İİK. 205/III). Ancak ortaklardan birinin iflası sadece o ortağa başvurma olanağını doğurur (İİK. 205/III). Diğer ortaklar ile alacaklı arasındaki ilişkiler değişmez. Diğer ortaklar ancak Türk Ticaret Kanununun 179. maddesindeki koşullar gerçekleştiği takdirde takip edilebilir. Ortaklığın konkordato akdetmesi halinde, ortaklara başvurma olanağının doğup doğmayacağı konumuzla ilgili diğer bir sorundur. Bu nedenle inceleme zorunluluğu doğmuştur.

Ancak kanatimizce konkordato ne sona erme sebebidir ne de ortaklığa karşı yapılan takibin sonuçsuz kaldığını gösterir. Bu nedenle ortaklıkça konkordato akdedilmesi halinde ortaklara başvurma olanağı doğmaz.

V- Başvurma koşullarının gerçekleşmesinden sonra (TTK. 179/I) ortaklar aleyhine dava açılabilir ve takip yapılabilir. Başvurma koşulları, dava şartı niteliğinde olduğundan dava ikame edildiği anda kayıtsız şartsız bulunması zorunludur.

VI- Ortaklık alacaklısının ortağa karşı dava hakkı belirli bir süre ile sınırlandırılmadığı için, ortaklık alacaklısı genel zaman aşımı süreleri içinde her an ortağa dava edebilir. Ortaklık alacaklısının ortağa karşı sahip olduğu bu dava hakkı, ortaklığa karşı sahip olduğu dava hakkından bağımsız özel bir dava hakkıdır. Kaynağını ortaklığın borç altına girmesi ile birlikte ortak ile ortaklık alacaklısı arasında doğan borç ilişkisi teşkil eder. Bu nedenle ortak, alacaklı ile arasındaki kişisel ilişkiden doğan def'ileri ileri sürme olanağına sahiptir.

VII- Ortakların borcunun varlığı, devamı ortaklığın borcunun varlığı, devamına bağlı olduğundan, ortaklığın borcunun her hangi bir sebeple sona ermesi halinde ortakların borcu, dolayısıyla sorumluluğu sona erer.

VIII- Ortaklığın ve ortakların sorumluluğunun tabi olduğu zamanaşımı konusunda Türk Hukukunda bir hüküm yoktur. Bu nedenle genel kuralların uygulanması gerekir (BK. 125-140). Genel hükümlere göre, kanunda başka bir hüküm var olmadığı sürece 10 senelik genel zamanaşımı süresi geçerli olduğundan, ortaklık ve ortaklar içinde bu süre söz konusudur. Ancak alacağın niteliği itibariyle daha kısa bir zamanaşımı süresi söz konusu ise, ortaklığın borcunda bu süre zarfında zamanaşımına uğraması gerekir. Ortaklar, ortaklık için sona ermiş zamanaşımı süresinden kendileri içinde yararlanabilirler ve ortaklığın borcu zamanaşımına uğramışsa ortaklar artık sorumlu tutulamazlar.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

I- KİTAPLAR

AKİPEK, G. Jâle: Türk Medenî Hukuku, C.I (Başlangıç Hükümleri ve Şahsın Hukuku), Ankara 1960, 1961.

AKINTÜRK, Turgut: Mütessesil Borçluluk, Ankara, 1971.

AKINTÜRK, Turgut: Die Kollektivgesellschaft in Neuen Türkischen Handelsrecht, Würtzburg 1958.

ANSAY, Tuğrul: Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1964.

ANSAY, Tuğrul: Adî Şirket Dernek ve Ticaret Şirketleri, Ankara 1967.

ANSAY, Ş. Sabri: Hukuk Yargılama Usulleri, Ankara 1966.

ARAR, Kemal: Şirketler Hukuku, Ankara 1952.

ARIK, K. Fikret: Türk Hususî Hukuk Sistemi, Ankara 1964.

ARSEBÜK, Esat: Borçlar Hukuku, C.I-II, Ankara 1950.

ARSLANLI, Halil: Kollektif ve Komandit Şirketler, 2. bası, İstanbul, 1960.

ARSLANLI, Halil: Anonim Şirketler, İstanbul, 1961.

AYITER Nuşin: Mamelek Kavramı Üzerine Bir İnceleme, Ankara 1968.

BAŞTUĞ, İrfan: Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, İzmir 1974.

BAŞTUĞ, İrfan: Limited Şirketlerde Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, İzmir 1966.

BERKİ, Şakir: Borçlar Hukuku Umumî Hükümler, Ankara 1962.

BERKİN, Necmettin: İflas Hukuku, İstanbul, 1972.

BECKER, Hermann: İsviçre Medenî Kanunu Şerhi, C.VI, Borçlar Kanunu,
I. Kısım, Genel Hükümler (Çeviren: ÖZKÖK, S), Ankara
1972.

BİLGE, Necip: Borçlar Hukuku, Ankara 1962.

BİLGE, Necip: Medenî Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara 1967.

BİRKAŞ, Hasan: Ticaret Şirketleri ve Tatbikatı, İstanbul 1970.

BURULOĞLU, Enver/REYNA, Yuda: Konkordato Hukuku ve Tatbikatı, İstanbul 1968.

CERRAHOĞLU, Fadullah: Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına
Göre Bonoda Mutlak Def'iler, İstanbul 1974.

CERRAHOĞLU, Fadullah: Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına
Göre Limited Ortaklıklar Hukuku (Yayınlanmamış Doçentlik
Tezi), İstanbul, 1974.

CİHANGİROĞLU, Celâl: Die Haftung des Kollektivgesellschaftler Nach Turkischen
Recht unter Berücksichtigung des Deutschen und Schweizerischen
Rechts, Ankara 1962.

DOĞANAY, Ümit: Hükümlü Şahıslar, İstanbul 1969.

DOMANIÇ, Hayri: Adî, Kollektif ve Komandit Şirketler, İstanbul 1970.

DOMANIÇ, Hayri: Hukukta Kazaiyyei Muhkeme ve Nisbî Kuvveti, İstanbul 1964.

EDGÜ, Ekrem: Hukuk Yargılama Usulü, İcra ve İflas Hukuku, İstanbul 1974.

EREM, Turgut: Ticaret Hukuku Prensipleri C.II (Ticaret Şirketleri),
İstanbul 1974.

ERGENEKON, Yılmaz: Türk Borçlar Hukukunda Müruruzamanın Kat'ı, Ankara 1960.

FEYZİOĞLU, F.Feyzi: Borçlar Hukuku C.I, İstanbul 1969.

GÜRDOĞAN, Burhan: Medenî Usul Hukukunda Kesin Hüküm İtirazı, Ankara 1960.

GÜRDOĞAN, Burhan: Türk-İsviçre İcra ve İflas Kanununda Rehmin Paraya
Çevrilmesi, Ankara 1967.

HİRŞ, Ernst: Ticaret Hukuku Dersleri, İstanbul 1948.

İMREGÜN, Oğuz: Şirketler Hukuku, İstanbul 1974.

KANİTİ, Salomon: Akdin İfa Edilmediği Def'i, İstanbul 1962.

KARAYALÇIN, Yaşar: Ticaret Hukuku, II, Şirketler Hukuku, Ankara 1973.

KÖPRÜLÜ, Bülent: Medenî Hukuk, İstanbul 1970, 1971.

KURU, Baki: Şahıs Şirketleri ve Ortaklarının İflâsı, Ankara 1963.

KURU, Baki: İflâs ve Konkordato Hukuku, Ankara 1971.

KURU, Baki: İcra ve İflâs Kanunu Değişikliği Hakkında Düşünceler,
Ankara 1962.

KURU, Baki: İcra Hukuku C.I, Ankara 1965.

KURU, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, Ankara 1974.

MANCOLD Theodor: Die Werjöhrtung der Haftung des Kollektivgesellschafters
Zürich 1947.

MİMAROĞLU, K. Sait: Ticaret Hukuku, C.I Ankara 1972.

OĞUZMAN, Kemal: Borçlar Hukuku Dersleri (Borçların İfası - İfa Edilememesi -
Sona Ermesi), İstanbul 1973.

OĞUZOĞLU, C. Hüseyin: Medenî Hukuk, Ankara 1958.

ONSUN, K. Şükrü: Ticaret Şirketleri, Ankara 1955.

ÖZSUNAY, Ergun: Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler, İstanbul 1974.

ÖZTAN, Bilge: Medenî Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organın
Fiillerinden Doğan Sorumluluk, Ankara 1970.

POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU Ersin: Ortaklıklar Hukuku, İstanbul 1972.

POSTACIOĞLU, İlhan: Medenî Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1970.

REİSOĞLU, Seza: Borçlar Hukuku C.I, Ankara 1971.

REİSOĞLU, Seza: Türk Kefalet Hukuku, Ankara 1964.

KAYNAR, Reşat: Medenî Hukuk Dersleri, İstanbul, 1972.

KAYNAR, Reşat: Borçlar Hukuku Ders Kitabı, Genel Hükümler, İstanbul 1974.

SAYMEN, H. Ferit: Borçlar Hukuku Dersleri, C.I, İstanbul, 1950.

SAYMEN, H. Ferit/ELBİR, H.K.: Türk Borçlar Hukuku, Umumi Hükümler
C. I, II, İstanbul 1958.

SCHWARZ, Andreas (Çev. DAVRAN, B.): Borçlar Hukuku Dersleri, İstanbul, 1948.

SIEGWART, Alfred: Kommentar Zum Obligationenrecht, die Personengesellschaften,
Zürich 1938.

SUNGURBEY, İsmet: Borç İkrarı ve Borç Vaadi, İstanbul 1957.

TANDOĞAN, Haluk; Türk Mes'uliyet Hukuku, Ankara 1961.

TEKİL, Fahiman: Şirketler Hukuku, C.I, (Adî Kollektif ve Komandit Şirket-
ler) İstanbul, 1974.

TEKİNAY, S, Selahattin: Borçlar Hukuku, İstanbul 1971.

TEKİNAY, S, Selahattin: Medenî Hukuka Giriş Dersleri, İstanbul 1970.

TEKİNAY, S. Selahattin: Borçlular Arasında Akdî Teselsül, (basılmamış
Doçentlik tezi) İstanbul 1956.

TUOR, Peter: Medenî Kanununun Şerhi, Genel Giriş, Ankara 1947. (Çev. EDEGE, C).

TUHR, Andreas: Borçlar Hukukunun Umumî Kısmı C.I, C.II, İstanbul 1952,
1953 (Çev. EDEGE, C.).

TUNA, Ergun: Türk ve İsviçre Hukukunda Limited Şirketlerin Mukayesesi ve Her İki Sistemde Şirketlerin Faaliyetlerinden Dolayı Şeriklerin Mes'uliyeti (Basılmamış Doçentlik tezi) İstanbul 1963.

TUNÇOMAĞ, Kenan: Borçlar Hukuku, C.I, Genel Hükümler, İstanbul 1972.

ÜSTÜNDAĞ, Saim: İcra Hukuku Esasları, İstanbul 1965.

ÜSTÜNDAĞ, Saim: İflâs Hukuku Dersleri, İstanbul 1975.

ÜSTÜNDAĞ, Saim: İddia ve Müdafaa'nın Değiştirilmesi Yasası, İstanbul 1967.

VELİDEDEOĞLU, H. Veldet: Türk Medenî Hukuku, C.I cüz 2, İstanbul 1963.

VELİDEDEOĞLU, H.V./ATAAY, A.: Türk Cemiyetler Hukuku, İstanbul 1956.

WIELAND, Karl: Handelsrecht, I., Das Kaufmannische Unternehmen und die Handelsgesellschaften, München und Leipzig 1921.

II- MAKALELER

AKYAZAN, Sıtkı: Türk Ticaret Kanununun 137 nci Maddesinin Anlamı ve Kapsamı Üzerine Bir İnceleme. BATIDER, C.VII, Sayı 4 Sh. 829 vd.

AKYAZAN, Sıtkı: Kollektif Şirket Ortaklarının Şirket Alacaklılarına Karşı Sorumlulukları. BATIDER: 1971, C.VI, s:1 Sh. 41 vd.

ANSAY, Tuğrul: Anonim Şirketlerde Ehliyet Mes'elesi, Banka ve Ticaret Hukuku Haftası, Ankara 1960, Sh. 371 vd.

- ANSAY, Tuğrul: Anonim şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mes'uliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı, BATIDER, C.III, S:3 Sh. 407 vd.
- ANSAY , Tuğrul: Anonim Şirketler ve Tatbikatı. BATIDER, C.IV, S.3, Sh. 511 vd.
- ARSLANLI, Halil: İngiliz Şirketlerinde "Ultra-Vires" Nazariyesi, Ad. Cer. 1942, Sh. 483 vd.
- ARSLANLI, Halil: Ticaret Şirketlerinde Kanunî Müessile Tanınan Temsil Selâhiyetinin Hududu. İHEM. C: VII S. 3, Sh. 483 vd.
- BARTU, Nihat: Kollektif Şirketlerde Teselsül, İBD. S. 9, Sh. 421 vd.
- BAŞTUĞ, İrfan: Kollektif Şirkette Ortağın Haklı Sebep ile Çıkarılması. A.B.D. 1961, S. 6, Sh. 453 vd.
- BİRSEL, M. Tevfik: Türk Ticaret Kanununun 179. maddesi hükmüyle ilgili İçtihadı Birleştirme İstemi. İzmir Baro der. 1965, s.16-18 Sh. 7 vd.
- BERKİN Necmettin: Kollektif Şirketler ve Gayrî Mahdut Mes'uliyetli Şeriklerin İflâsı. İleri Hukuk Derg. 1950, No: 55 Sh. 867 vd.
- BİLGE, Necip: Kefilin Mes'uliyetinin Şümülü AHFD 1956 S.1-2. Sh. 93 vd.
- CERRAHOĞLU, Fadullah: Kollektif Şirket Ortaklarının Sorumlulukları, İstanbul Ticaret Gazetesi 24.2.1967 Sh. 15 vd.
- CERRAHOĞLU, Fadullah: Limited Ortaklıkta Sorumluluk. İTİA Dergisi, İstanbul 1975, S.1, Sh. 227 vd.
- CERRAHOĞLU, Fadullah: Kollektif Şirketlerin ve Şeriklerin İflâsı, İstanbul Ticaret, T. 11.4.1967.

ÇAĞA, Tahir: Mahdut Şahsî Mes'uliyet Mefhumuna dair. İBD. 1970 C: XLIV
S. 1-8, Sh. 513 vd.

ÇEMBERCİ, Mustafa: Kollektif Şirket Hangi Halde Sona Ermiş Sayılır.
BATIDER. 1967, C. IV, S. 1, Sh. 77 vd.

ERMAN, E. Sabri: Kollektif Şirket Ortaklarının Sorumluluğu ve Ortağı
Dava ve Takip için bulunması Zarurî Şartlar (Yargıtay
yüzüncü yıl dönümü armağanı, Ankara 1968, Sh. 392 vd.)

ERMAN, E. Sabri: Kollektif Şirket Ortağının Dava ve Takip Edilmenin
Zamanı ve Şartları. AD. 1970, S. 6, Sh. 391 vd.

GUİSAN François: Alacağın Rehinle Temin Edilmiş Olmasının Takip Tarzına
Tesirleri, BATIDER, 1964 C: II, S. 3, Sh. 51 vd.
(Çev. GÜRDOĞAN, B.)

GÜRDOĞAN, Burhan: Kollektif Şirketin ve Ortaklarının İflâsı (AHFD. 1960
C. XVII, S. 1-4, Sh. 389 vd.

İMREGÜN Oğuz: Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti
ve Temsili. II. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası. Ankara
1962, Sh. 273 vd.

KURU, Baki: Türk Hukukunda İflâsa Tabi Olan Şahıslar. İkinci Ticaret ve
Banka Hukuku Haftası, Ankara 1961, Sh. 583 vd.

ÖZBİR, Dündar: Kollektif Şirket Ortaklarının Borçlarından Ötürü Şahsî
Sorumluluğu, BANKA 1968, CV, S. 6, Sh. 21 vd.

SENGİR, Turgut: Ticaret Ortaklarında Kefalet, BATIDER. C. II, S. 3, Sh.415,416.

TEKİNAY, S. Selahattin: Mütessesil Borç ile Kefalet Arasında Bir Mukayese
AD. 1956, S. 7, Sh. 745 vd.

TEKİNALP, Ünal: Kollektif Ortaklık. BATIDER, C.I, S. 2, Sh. 260 vd.

TEKİNALP, Ünal: Kollektif Ortaklıkta Ortağın Ortaklıktan Çıkmasının
Doğurduğu Bazı Problemler, Banka ve Ticaret Hukuk Haftası.
Ankara 1961. Sh. 361 vd.

TEKİNALP, Ünal: Kollektif Ortaklık Alacaklılarının Ortaklara Müracaatında
Zamanaşımı. II Banka ve Ticaret Hukuku Haftası, Ankara
1961, Sh. 307 vd.

TOKSAL, Baki: Yeni Ticaret Kanununun Getirdiği Yenilikler. İktisat ve
Maliye, C.IV, S. 12,, Sh. 539 vd.

ÜSTÜNDAĞ, Saim: Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Takas ve Davada Kullanıl-
masının Arzettiği Özellikler. İHFD. 1959, C.XXV, S. 1-4
Sh. 214 vd.

YÜKSEL, A. Sait: Takas Def'i, İBD, 1960, C.XXXIV, S. 11-12, Sh. 385 vd.

III- DİĞER ESERLER

DOĞANAY, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi C: I, Ankara 1974.

DOMANIÇ, Hayri/ÇAMOĞLU, Ersin: Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat.
İstanbul 1965 ve İstanbul 1972.

ELBİR H. Kemal: Notlu Sistematik Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret
Kanununun Mer'iyet ve Tatbik şekli hakkındaki Kanun ve
Alâkalı Mevzuat, İstanbul 1958.

HİRŞ, Ernst: Notlu Ticaret Kanunu. İstanbul 1946.

MOROĞLU, Erdoğan/DURAL, Mustafa: Son Değişikliklerle Alman Ticaret Kanunu, Ankara 1974.

TANDOĞAN, H. (Çev.): İsviçre Borçlar Kanunu, Kısım II-V ve Haksız Rekabete Dair Federal Kanun, Ankara, 1958.

IV- DERGİLER

Adalet Dergisi

Ankara Barosu Dergisi

Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi

Anne İdaresi Dergisi

Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi

İstanbul Barosu Dergisi

İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası

Hukukî Bilgiler Mecmuası

Resmî Kararlar Dergisi

İlmî ve Kazaf İctihatlar Dergisi

İleri Hukuk Dergisi

İktisat ve Maliye Dergisi

İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Dergisi

İzmir Baro Dergisi

Türk İctihatlar Külliyyatı

Son İctihatlar

Yargıtay Kararları Dergisi